

กระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ : กรณีศึกษา เขต
เลือกตั้งที่ 1 และ 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

สืบเอกประทีป ปรีเวสังข์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2553

**The Significance Processes and Tactics of the Canvassers to Seek and Collect the
Votes for the Provincial Council Member Electorates : A Case Study of the
1st and 2nd Influencer In Chumponburi District Surin Province**

Sgt. Prateep Prarivasang

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2010

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร รับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ : กรณีศึกษาเขต การเลือกตั้งที่ 1 และ 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
ชื่อและนามสกุล	สิบเอกประทีป ปรีเวสังข์
แขนงวิชา	การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา	รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์ ดร. เสนีย์ คำสุข 2. รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2553

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรฤกษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เสนีย์ คำสุข)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีวานนท์)

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้คงไม่สำเร็จผลสมดังเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ ถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลที่ผู้วิจัยระลึกถึงคุณงามความดีของท่านเหล่านั้นอยู่เสมอ นับตั้งแต่ รศ.ดร. เสนีย์ คำสุข ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำหลายประการที่มีค่ายิ่งต่อการทำงานกำลังใจต่อผู้เขียนในครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา รวมทั้งให้อิสรระในการนำเสนอวิทยานิพนธ์อีกด้วยนับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ท่านนายอำเภอชุมพลบุรี พนักงานส่วนตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งในพื้นที่อำเภอชุมพลบุรี และขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง และผู้นำชุมชน ที่ทุกท่านได้เสียสละเวลา และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนนักศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

ประทีป ปรีเวสังข์

กรกฎาคม 2553

ชื่อวิทยานิพนธ์ กระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ : กรณีศึกษาเขตการเลือกตั้งที่ 1 และ 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ผู้วิจัย สิบเอกประทีป ปรีเวสสังข์ **รหัสนักศึกษา** 2468101353 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร. เสนีย์ คำสุข (2) รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล **ปีการศึกษา** 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) กระบวนการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ในการแสวงหา และรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง (2) กลวิธีของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ใช้วิธีการวิจัยผู้วิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ที่ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 27 คน จากทุกตำบลรวม 9 ตำบล โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ตำบลละ 3 คน และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) กระบวนการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ 1. ช่วงก่อนการหาเสียง พบว่า มีการจัดตั้งทีมงานหาเสียง การคิดแผนป้ายแนะนำตัวผู้สมัคร 2. ระหว่างการหาเสียง พบว่า ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งพร้อมผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้รถประชาสัมพันธ์ในเส้นทางเข้าไปหาเสียงในหมู่บ้านและนำนโยบายที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการหาเสียงและมีการถ่ายภาพร่วมกับผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดทำให้เป็นที่น่าเชื่อถือ 3. ช่วงวันเลือกตั้ง พบว่า ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งมีการณรงค์ให้ผู้มีสิทธิออกไปเลือกตั้ง 4. หลังวันเลือกตั้ง พบว่า มีการเลี้ยงขอบคุณเล็กๆ น้อยๆ ที่บ้านผู้สมัครรับเลือกตั้ง และในหมู่บ้านบางแห่งมีการนำผลการนับคะแนนของผู้สมัครมาใช้ในการเล่นการพนัน (2) กลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการแสวงหา และรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง ที่ทำให้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ การแจกเงิน การแจกสิ่งของ การจัดเลี้ยง การให้คำมั่นสัญญา และอื่นๆ ที่พบเห็นส่วนใหญ่ เงินเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถนำมาซึ่งการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งและทำให้ได้รับการเลือกตั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับหมู่บ้านในชนบทที่เชื่อเรื่องบาปกรรม

คำสำคัญ กระบวนการ กลวิธี ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง จังหวัดสุรินทร์

Thesis title: The Significance Processes and Tactics of the Canvassers to Seek and Collect the Votes for the Provincial Council Member Candidates : A Case Study of the 1st and 2nd Constituencies Chumponburi District , Surin Province

Researcher: Sgt. Prateep Prarivasang ; **ID :** 2468101353 ; **Degree:** Master of Political Science (Political and Government) ; **Thesis advisors:** (1) Dr. Senee Comsook , Associate Professor ; (2) Dr. Patan Suwonmongkol Associate Professor ; **Academic year:** 2010

Abstract

This research has the objective for studies (1) The procedure of an assistant campaigns for an election to elect of member of the assembly organization candidate administrates Surin part , in the seeking and collect the vote elect (2) The Tactics of an assistant campaigns for an election to elect of member of the assembly organization candidate administrates Surin part in the seeking and collect the vote elect

The Tactics of an assistant campaigns for an election to elect of member of the assembly organization candidate administrates Surin part in the seeking and collect the vote elect use the way researches manner quality researcher by interviewing delves into the sample for example an assistant campaigns for an election to elect in amphur assembly city border Surin at use the way chooses to like [model] to specify 27 persons amounts from every the Tumbol totals up 9 the Tumbol by the researcher has done the random sampling likes [model] to specify the Tumbol vacates 3 persons for example Kamnan village headman and present the analysis result in the manner describes

(1) The procedure of an assistant campaigns for an election to elect of member of the assembly organization candidate administrates Surin part in the seeking and collect the vote elect for example 1. the period before campaigning for an election meet that there is the arrangement stands the staff campaigns for an election sticking plate introduces 2. applicants s between campaigning for an election , meet that an assistant campaigns for an election to elect fully the candidate uses public relations car in travel to enter campaign for an election in a village and lead the policy that are the people like to come to use in campaigning for an election and have the photography cooperates president organization applicant administrates province part make to are that are lievable 3. The period day elect meet that an assistant campaigns for an election to elect have fighting gives person have the right goes out to elect 4. The back day elects to meet that there is feeding thanks a little at candidate house and in a village which the procedure in each the period is the procedure that will see often neither have an election in which the some (somewhere) has measurement points lead of an applicant comes to use in gambling level (2) Important strategy of an assistant campaigns for an election to elect of the candidate in the seeking and collect the vote elect that make have elect a member of organization council administrates Surin part for example money distribution, thing distribution The arrangement feeds The contract promises and The other at see the majority money is the important factor at can bring about receiving victory in an election and make to have elect particularly for a village in the countryside where believe in about [story] the sin

Keywords : Procedure Tactics candidate's Campaigning Assistants Surin Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
โครงสร้างของกรอบแนวคิด	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง	8
แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล	13
แนวคิดระบบอุปถัมภ์	18
แนวคิดเกี่ยวกับหัวคะแนน	26
แนวคิด บทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้นำชุมชน	30
ทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน	36
กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	49

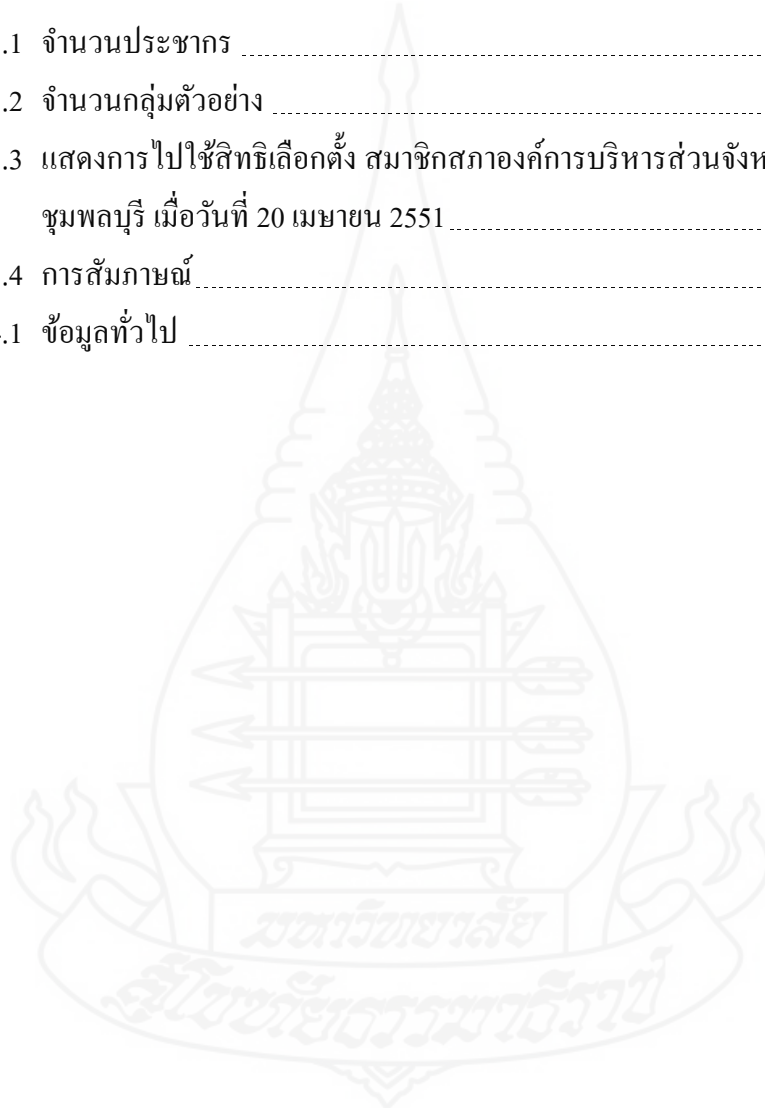
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	50
ตอนที่ 1 สถานภาพกลุ่มตัวอย่าง	51
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์กระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้ง ของผู้รับสมัครรับ เลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง	52
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	72
สรุปการวิจัย	72
ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ	79
อภิปรายผล	80
ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	86
ภาคผนวก	92
ก แบบสัมภาษณ์	93
ข แผนที่อำเภอชุมพลบุรี	103
ประวัติผู้วิจัย	105

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 รายชื่อผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง	5
ตารางที่ 2.1 แสดงการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์	44
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร	45
ตารางที่ 3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	46
ตารางที่ 3.3 แสดงการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ อำเภอ ชุมพลบุรี เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2551	47
ตารางที่ 3.4 การสัมภาษณ์	49
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไป	51

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.2 โครงสร้างของกรอบแนวคิด 6

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2550 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2546) มาตรา 9 สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นรองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันรับสมัครรับเลือกตั้ง

การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ถือเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามทะเบียนราษฎรที่ประกาศปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง จังหวัดใดมีราษฎรไม่เกินห้าแสนคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดได้สี่สิบสี่คน จังหวัดใดมีราษฎรเกินห้าแสนคน แต่ไม่เกินหนึ่งล้านคน แต่ไม่เกินหนึ่งล้านห้าแสนคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้สามสิบหกคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งล้านห้าแสนคน แต่ไม่เกินสองล้านคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้สี่สิบสองคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินสองล้านคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้สี่สิบแปดคน

ในอำเภอหนึ่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้หนึ่งคน เมื่อรวมจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่ละอำเภอแล้ว จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ตามวรรคสาม ให้ดำเนินการดังนี้ เอาจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะพึงมีได้ไปหารจำนวนราษฎรทั้งจังหวัด ได้ผลลัพธ์เท่าใดให้ถือเป็นเกณฑ์สำหรับคำนวณสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพิ่มขึ้นโดยอำเภอใดมีจำนวนราษฎรมากที่สุดให้อาเภอนั้นมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพิ่มขึ้นอีก

หนึ่งคน แล้วให้อาผลลัพ์ดังกล่าวหักออกจากจำนวนราษฎรของอำเภอ นั้นเหลือเท่าใดให้ถือเป็นจำนวนราษฎรของอำเภอ นั้น ในการพิจารณาเพิ่มสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ยังขาดจำนวนอยู่และให้กระทำการนี้ต่อไปจนได้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดครบจำนวน

ในการเลือกตั้งทุกระดับทุกครั้งนอกจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้วยังมีบุคคลอีกส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในด้านการหาคะแนนเสียงให้ผู้สมัครนั้นคือผู้ที่ถูกเรียกว่า “ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง” (เสนีย์ คำสุข, 2551) การใช้ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะหาบุคคลเป็นตัวแทนของตนในท้องถิ่นต่างๆ ในเขตการเลือกตั้งเพื่อคุมคะแนนเสียงหรือสร้างคะแนนนิยมให้ ทั้งนี้เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้อย่างทั่วถึง ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งจะทำหน้าที่แทนผู้สมัครในการสร้างคะแนนนิยมในกลุ่มคนที่ตนมีความคุ้นเคยและมีอิทธิพล โดยรับผิดชอบในการควบคุมการลงคะแนนเสียงภายในขอบเขตความสามารถของตนให้เป็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นตัวแทน โดยทั่วไปผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งจะเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลเลือกตั้งรู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดีและให้ความเชื่อถือในบุคคลนั้นๆ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งเป็นผู้มีอิทธิพลต่อผู้ลงคะแนนเสียง บุคคลเหล่านี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือแม่แต่ครูในท้องถิ่นนั้น การใช้ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งนี้เกิดขึ้น เนื่องจากผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เป็นที่รู้จักสนิทสนมของประชาชนในหลายๆ ท้องถิ่นในเขตเลือกตั้งที่ตนรับสมัครรับเลือกตั้งและฝ่ายประชาชนเองเมื่อไม่รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนก็ไม่แน่ใจว่าควรลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครคนใด หากบุคคลซึ่งตนเชื่อถือศรัทธาให้คำแนะนำหรือชักจูงก็พอที่จะมั่นใจได้ ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งจึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่ามีความสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ลงคะแนนเสียงมาก

โดยภาพรวมของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2551 มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นครบวาระ 3,081 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 74 แห่ง เทศบาล 514 แห่ง (เทศบาลนคร 18 แห่ง) (เทศบาลเมือง 88 แห่ง และเทศบาลตำบล 408 แห่ง) องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2,491 แห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จำนวน 2 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2551) จังหวัดสุรินทร์เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ได้จัดให้มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ในวันที่ 20 เมษายน 2551 โดยในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ มีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนรวมทั้งสิ้น 939,186 คน มีจำนวนบัตรเสีย 32,240 บัตร เป็นร้อยละ 6.86 (คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดสุรินทร์, 2551) และ “ ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง ” ก็มีบทบาทสำคัญอย่างมากในกระบวนการเลือกตั้งทุกระดับและทุกครั้งของจังหวัดนี้

ในอดีตที่ผ่านมาการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ในอำเภอชุมพลบุรี มีผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง แบ่งออกเป็น 2 เขตการเลือกตั้ง ได้แก่ เขตการเลือกตั้งที่ 1 ประกอบด้วย ตำบลสระซูด ตำบลละเวียง ตำบลเมืองบัว ตำบลกระเบื้อง และตำบล ศรีณรงค์ ส่วนในเขตการเลือกตั้งที่ 2 ประกอบด้วย ตำบลชุมพลบุรี ตำบลหนองเรือ ตำบลไพรขลา และตำบลศรีณรงค์ บางหมู่บ้าน และในการเลือกตั้งในครั้งนี้ในอำเภอชุมพลบุรีก็แบ่งเขตการเลือกตั้งเป็น 2 เขต เช่นเดิม

จากการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ มีผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งและได้ดำเนินการหาเสียงด้วยกระบวนการและกลวิธีเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยสิ่งสำคัญในการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดสุรินทร์ในครั้งนี้ คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้อาศัยผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งหรืออาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “หัวคะแนน” ในการหาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง นอกจากผู้สมัครรับเลือกตั้งจะใช้ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งแล้ว ในการเลือกตั้งในครั้งนี้ ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งเท่านั้น ยังมีกลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่น ที่ให้การสนับสนุนในการหาเสียงอีกด้วย กระบวนการและกลวิธีของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งที่ใช้ในการหาเสียงให้กับผู้สมัครแต่ละคนจะใช้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันตามสภาพของชุมชนและการใช้นโยบายของพรรคการเมืองมาเป็นแบบในการหาเสียง

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ศึกษาถึง กระบวนการและกลวิธีของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ และมีผลทำให้ได้รับการเลือกตั้งในการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้สามารถได้รับความรู้ความเข้าใจในปัญหาพื้นฐานของการเมืองไทยได้มากขึ้นว่า ทำไมเมืองไทยในยุคนี้จึงถูกเรียกว่า “ชนาธิปไตย” หรือเงินเป็นใหญ่ (เสนีย์ คำสุข, 2551) ในฐานะของผู้ศึกษาก็คงจะทำได้แค่เป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น ในการเลือกตั้งในแต่ละครั้งและในแต่ละทุกระดับประเด็นเหล่านี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษากระบวนการและกลวิธีของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความหวังว่ารายงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่มุ่งหวังจะหาข้อสรุปในประเด็นต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเลือกตั้งและการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษากระบวนการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง

2.2 เพื่อศึกษากลวิธีของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เขตการเลือกตั้งที่ 1 และเขต 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ที่คัดเลือกมาเป็นตัวอย่าง จำนวน 27 คน จากทุกตำบลรวม 9 ตำบล โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ตำบลละ 3 คน ได้แก่ กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีประสบการณ์ทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและเคยผ่านการเลือกตั้งจากประชาชนในหมู่บ้านทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งย่อมทราบดีว่าจะหาเสียงกับบุคคลใดในพื้นที่

ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาระหว่างเดือน มีนาคม ถึง เดือน กันยายน 2551

ข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษากระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ กรณีศึกษาเขตการเลือกตั้งที่ 1 และเขต 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาและกลุ่มประชากรเป้าหมายในการเก็บข้อมูล เนื่องจากมีเวลาน้อย ประกอบกับบางครั้งในการไปเก็บข้อมูลแล้วไม่พบกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล

ข้อตกลงเบื้องต้นในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องของ “ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง” จึงจะใช้รหัสเป็นตัวอักษร ก.ข.ค..... ค. แทนชื่อตัวบุคคล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 รายชื่อผู้ช่วยเหลือขงเลือกตั้ง

ลำดับที่	ชื่อ	ตำแหน่ง	เขตเลือกตั้งที่	สัมภาน์
1.	นาย ก.....	กำนันตำบล	1	10 พฤษภาคม 2551
2.	นาย ข.....	ผู้ใหญ่บ้าน	1	10 พฤษภาคม 2551
3.	นาย ค.....	ผู้ใหญ่บ้าน	1	10 พฤษภาคม 2551
4.	นาย ง.....	ผู้ใหญ่บ้าน	1	10 พฤษภาคม 2551
5.	นาย จ.....	ผู้ใหญ่บ้าน	1	10 พฤษภาคม 2551
6.	นาย ฉ.....	ผู้ใหญ่บ้าน	1	10 พฤษภาคม 2551
7.	นาย ช.....	ผู้ใหญ่บ้าน	1	10 พฤษภาคม 2551
8.	นาย ซ.....	กำนันตำบล	1	10 พฤษภาคม 2551
9.	นาย ฌ.....	ผู้ใหญ่บ้าน	1	10 พฤษภาคม 2551
10.	นาย ฎ.....	ผู้ใหญ่บ้าน	1	10 พฤษภาคม 2551
11.	นาย ฏ.....	ผู้ใหญ่บ้าน	1	10 พฤษภาคม 2551
12.	นาง ท.....	ผู้ใหญ่บ้าน	1	10 พฤษภาคม 2551
13.	นาย ก.....	กำนันตำบล	2	10 พฤษภาคม 2551
14.	นาย ข.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
15.	นาย ค.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
16.	นาย ง.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
17.	นาย จ.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
18.	นาย ฉ.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
19.	นาย ช.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
20.	นาย ซ.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
21.	นาย ฌ.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
22.	นาย ฎ.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
23.	นาย ฏ.....	กำนันตำบล	2	10 พฤษภาคม 2551
24.	นาย ฐ.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
25.	นาย ร.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
26.	นาง ท.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551
27.	นาย ด.....	ผู้ใหญ่บ้าน	2	10 พฤษภาคม 2551

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

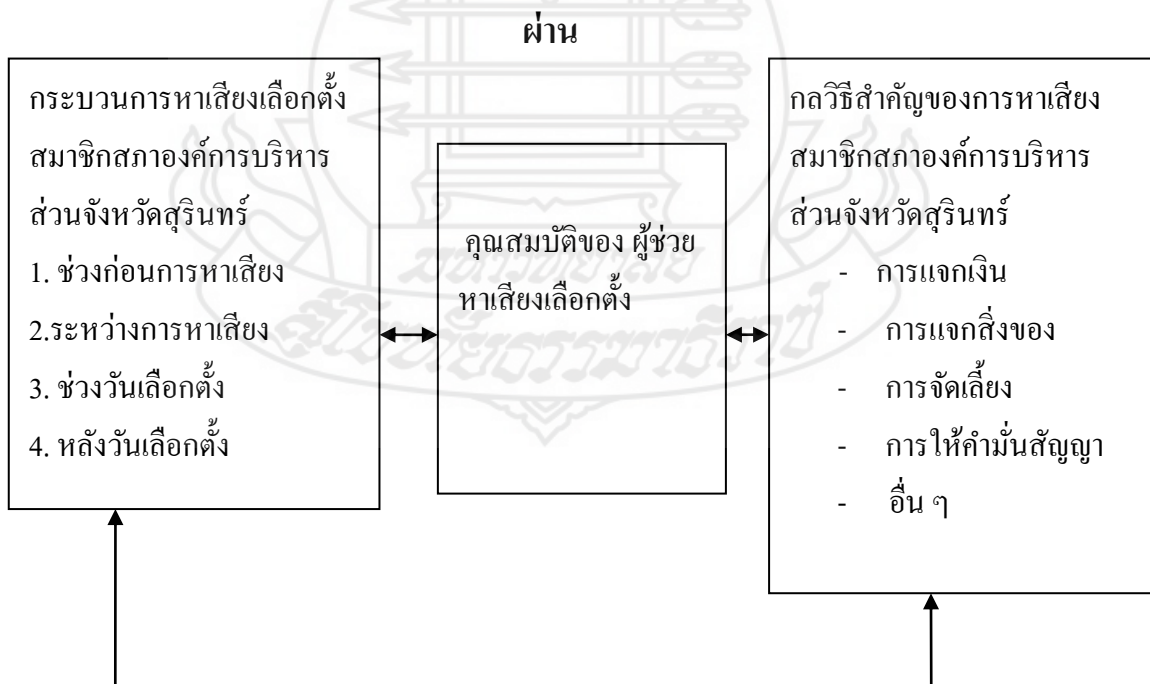
4.1 ผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งในการศึกษานี้ หมายถึง “ หัวคะแนน ” ที่ทำหน้าที่ในการหาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งให้กับคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนได้

4.2 กระบวนการ หมายถึง ขั้นตอนของผู้สนับสนุนผู้สมัครใช้ยุทธวิธีในการหาเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง

4.3 กลวิธี หมายถึง การดำเนินการของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งในการหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการหาเสียงโดยตรงหรือ โดยทางอ้อมด้วยการเข้าถึงตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเจรจาต่อรองกัน ไปจนถึงการให้สิ่งของแลกเปลี่ยน

5. โครงสร้างของกรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษากระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ : กรณีศึกษาเขตการเลือกตั้งที่ 1 และ 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 1.2 โครงสร้างของกรอบแนวคิด

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อให้ทราบกระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ผู้รับสมัครเลือกตั้งในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง

6.2 เพื่อเป็นการเรียนรู้ว่าการเมืองไทยในกระบวนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีลักษณะของการเมืองซึ่งเป็นเรื่องของเงิน หรือ ธนาธิปไตย

6.3 เพื่อนำเสนอผลการศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อบุคคลผู้ที่มีความสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในด้านการเมืองของไทยต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

โดยการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในเรื่องต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
2. แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล
3. แนวคิดระบบอุปถัมภ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับหัวคะแนน
5. แนวคิดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้นำชุมชน
6. แนวคิดเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์
7. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง (Election) เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่มีความสำคัญและเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ก็เพราะว่า การเลือกตั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง และแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการกำหนดนโยบายในการปกครองประเทศ รวมทั้งเป็นการแสดงให้เห็นว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้การเลือกตั้งจึงเปรียบเสมือนหัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ไม่มีอะไรอื่นจะให้โอกาสโดยตรงแก่ผู้มีสิทธิออกเสียงเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกิจการของรัฐเท่ากับการเลือกตั้ง

สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้นถือว่าการเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งหมายถึงการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาลการเลือกตั้งเป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องและสนับสนุนให้มีการกระทำ หรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง

และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน การที่ประชาชนเลือกผู้แทนหรือกลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์หรือนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของตน ก็เพราะประชาชนเชื่อว่าผู้แทนที่ตนเลือกไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้น จะใช้อุดมการณ์หรือนโยบายที่ประกาศเป็นแนวทางในการนโยบายไปปฏิบัติ และบริหารประเทศในทำนองเดียวกัน เพื่อเป็นการพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง กล่าวได้ว่าการเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรมที่ประชาชนแสวงหาทางเลือกในการปกครองและบำบัดความต้องการของตนเอง

การเลือกตั้งนอกจากจะเป็นกิจกรรมทางการเมืองแล้ว แนวความคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งยังถือว่าการเลือกตั้งเป็นเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของประชาชนทุกคนด้วย

ที่ว่าเลือกตั้งเป็นเรื่องของสิทธิ หมายความว่า ทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้งอย่างถ้วนหน้า สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิในตัวเองมีต้องให้มีผู้ใดมาอุปถัมภ์และไม่มีผู้ใดจะมาเพิกถอนได้ในเมื่อเป็นสิทธิส่วนตัวของคนทุกคนเช่นนี้แล้ว การไปใช้สิทธิหรือไปลงคะแนนเลือกตั้งก็เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลไปด้วย กล่าวคือไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดสามารถไปบีบบังคับให้ประชาชนคนหนึ่งคนใดไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้หากว่าประชาชนผู้นั้นไม่ต้องการ

และที่ว่าเลือกตั้งเป็นเรื่องของหน้าที่ มีพื้นฐานอยู่บนหลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ เพราะฉะนั้นผู้ที่จะมีส่วนใช้อำนาจอธิปไตยจึงไม่จำเป็นต้องเป็นประชาชนทุกคน แต่เป็นเพียงประชาชนบางคนที่มีความสมบัติเหมาะสมไป ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชาติ ผู้ที่ได้รับหน้าที่ดังกล่าวจึงอาจถูกบังคับให้ไปลงคะแนนเสียงได้

ตามปฎิญาสาสกลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติที่ประเทศไทยได้ร่วมลงนามเห็นชอบ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2492 ได้ระบุภาระหน้าที่ของรัฐบาลที่จะจัดการเลือกตั้งให้มีความสุจริตและยุติธรรมไว้ดังนี้

ข้อ 21 (1) “ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนในการปกครองตนเอง จะโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยอิสระ”

ข้อ 21 (3) “เจตจำนงของประเทศจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา และอย่างแท้จริง จึงอาศัยการออกเสียงโดยทั่วไป และโดยเสมอภาค และการลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระอย่างอื่นในทำนองเดียวกัน

จากปฎิญาสาสกลดังกล่าว ประเทศไทยได้มีการนำแนวความคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยมีตัวแทนมาเป็นหลักในการปกครองประเทศ โดยยึดหลักที่ว่า

“.....การให้ราษฎรออกเสียงเลือกตั้งบุคคลที่จะไปทำหน้าที่ปกครองประเทศตน เป็นวิธีที่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตยมากกว่าการแต่งตั้งหรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้เพราะ

วิธีการเลือกตั้งนั้นเป็นวิธีการที่ทำให้ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีอำนาจควบคุมผู้แทนของตนได้อย่างใกล้ชิด และทำให้ผู้แทนราษฎรต้องตระหนักอยู่เสมอว่า อำนาจที่ตนได้รับมานั้นเป็นอำนาจที่ผู้เป็นเจ้าของเรียกคืนได้เสมอ ซึ่งถ้าหากว่าตนอยากจะได้รับมอบหมายอำนาจนั้นต่อไปตนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก”

1.1 ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง หมายถึง การตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สังกัดอยู่ในกลุ่มการเมืองพรรคการเมืองใดพรรคหนึ่ง เท่ากับว่าประชาชนได้มอบอำนาจอธิปไตยของของตนให้กับผู้ที่ตนเลือก และให้ความชอบธรรมแก่ผู้ที่ตนเลือกไปใช้อำนาจการปกครองได้ในห้วงเวลาที่กำหนดไว้

การเลือกตั้ง หมายถึง การที่บุคคลได้เลือกบุคคลหนึ่งหรือบุคคลจำนวนหนึ่งจากหลาย ๆ คน หรือเลือกจากบัญชีรายชื่อผู้เข้าสมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่ง หรือบัญชีจำนวนหนึ่งจากบัญชีรายชื่อหลาย ๆ บัญชี เพื่อให้ไปกระทำการอันใดอันหนึ่งแทนตน

การเลือกตั้ง หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น อาจจะสรุปคำนิยามของการเลือกตั้งได้ว่า หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการออกเสียงลงคะแนนตามความเห็นของตนเองโดยอิสระว่าจะเลือกผู้ใดเป็นตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้ที่สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือก และผู้ที่ได้รับเลือกด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมด มีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชนให้เข้าร่วมเป็นคณะบุคคลดำเนินการบริหารและปกครอง

เมื่อพิจารณาจากความหมายของการเลือกตั้งแล้ว จะเห็นว่า การเลือกตั้งมีบทบาทสำคัญ 2 ประการ คือ

(1) บทบาทของประชาชน คือ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวผู้บริหาร

(2) บทบาทการบริหารกิจการของประเทศ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์และการสนับสนุนของประชาชน ซึ่งจะทำให้ระบบการเมืองและคณะผู้บริหารได้รับการยอมรับอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ด้วยเหตุนี้จะเห็นได้ว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนของกระบวนการทางการเมืองและเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

1.2 ลักษณะสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งที่ใช้อยู่ทุกวันนี้เป็นระบอบประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative Democracy) ได้แก่การใช้สิทธิพลเมืองทุกคนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตัวในรัฐสภา และมติหรือการดำเนินการต่างๆ ของรัฐสภา ถือเป็นความต้องการหรือสอดคล้องกับเจตจำนงของประชาชนการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยต้องเป็นการเลือกตั้งที่ให้สิทธิกับพลเมืองทุกคนโดยเสมอภาคกัน หมายถึงว่า เสียงของทุกคนมีค่าเท่ากัน คือ 1 คะแนนเสียง (One man one vote) ไม่ใช่ว่าคนอายุมากเกิน 40 ปี มี 2 คะแนนเสียง อายุต่ำกว่า 40 ปี มีเพียง 1 คะแนนเสียง ในระบอบประชาธิปไตยนั้น บุคคลทุกคนเมื่อมีคุณสมบัติครบถ้วนเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแล้ว ต่างก็มีสิทธิคนละ 1 เสียงเท่ากันทั้งสิ้น

ความสำคัญของการเลือกตั้งมีผลในทางการเมือง นัยที่สำคัญคือสามารถกำหนดผู้ที่จะเข้าหรือออกจากการดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองนอกจากนี้การเลือกตั้งยังก่อให้เกิดความสำคัญต่อระบบการเมือง ดังนี้คือ

1.2.1 สร้างความชอบธรรมให้แก่ระบอบการปกครอง เช่น

- 1) การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้ปกครองเป็นไปโดยสันติ ทำให้รัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลในนามประชาชน เพราะได้รับความยินยอมให้เข้าปฏิบัติหน้าที่จากประชาชน
- 2) ทำให้ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองเกิดความผูกพันกับนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลที่ตนเลือกขึ้น ไป และทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ทั้งรัฐบาลพอที่จะเรียกร้องให้ประชาชนสละเพื่อประเทศได้ ลักษณะนี้เสริมความชอบธรรมแก่รัฐบาลมากกว่าเพื่อการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล แต่เงื่อนไขที่ทำให้เกิดลักษณะทั้งสองที่มีการเลือกตั้งโดยอิสระ

1.2.2 เป็นกลไกเชื่อมโยง สะท้อนทัศนคติของสาธารณชนต่อนโยบายของรัฐบาล และกำหนดแนวทางของนโยบายการบริหารออกมามีทั้งที่ตาม ความสำคัญของการเลือกตั้งในปัจจุบันไม่ใช่เพียงเพื่อเลือกให้ได้ตัวแทนของราษฎรเท่านั้น แต่อยู่ที่การเลือกเพื่อให้ได้ผู้แทนที่ดีเข้าไปใช้สิทธิใช้เสียงแทนราษฎร อันจะเกิดผลกระจายความสุขไปยังคนในสังคมอย่างทั่วหน้า

ดังนั้น การเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวไม่ใช่สิ่งแสดงความเป็นประชาธิปไตย เว้นไว้เสียแต่ว่าการเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยถูกต้องตามลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย โดยปกติแล้วในระบอบประชาธิปไตยการเลือกตั้งต้องมีความสม่ำเสมอ มีวาระหลักการแน่นอนว่าจะมีการเลือกตั้งเมื่อใดบ้าง เพื่อป้องกันไม่ให้มีการผูกพันการใช้อำนาจปกครอง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้มีการใช้อำนาจไปในทางอื่นที่ไม่ใช่ความผาสุกหรือผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม

นอกจากนี้การใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอ ต้องมีหลักประกันในการใช้สิทธินั้นด้วยว่าสามารถใช้ได้อย่างเสรีเต็มที่ และมีโอกาสเลือกสรรตัวบุคคลจริงๆ โดยวิธีการลงคะแนนลับ (Secret Ballot) และมีหลักประกันเพียงพอที่จะไม่ให้ผู้อื่นล่วงรู้ว่ามีผู้ลงคะแนนลงเสียงให้กับผู้สมัครคนใด ทั้งนี้เพื่อป้องกันการใช้อิทธิพลข่มขู่ให้ลงคะแนนตามความประสงค์ของผู้อื่น นอกจากนี้การอำนวยความสะดวกในการไปใช้สิทธิลงคะแนน รวมทั้งการวางมาตรการการป้องกันไม่ให้มีการหน่วงเหนี่ยวกีดกันไม่ให้บุคคลไปใช้สิทธิลงคะแนน ปัจจัยต่างๆ ดังที่กล่าวมานับเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอยู่ไม่น้อยต่อการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

การเลือกตั้งนอกจากเป็นกระบวนการที่เลือกสรรรัฐบาลที่จะมาทำการปกครองและสร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้ปกครองให้เป็นไปได้โดยสันติแล้ว การเลือกตั้งในประเทศที่มีพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคการเมืองหรือหนึ่งกลุ่ม การเลือกตั้งมีบทบาทสำคัญในการยุติข้อขัดแย้งในระบบการเมือง โดยพรรคการเมืองต่างๆ จะเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาและขนบธรรมเนียมปฏิบัติที่ใช้บังคับในระบบการเมืองนั้นๆ การเลือกตั้งที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์กติกาดังกล่าว จะทำให้คู่ต่อสู้ทางการเมืองยอมรับผลการตัดสินของผู้เลือกตั้ง โดยฝ่ายที่ชนะจะได้รับมอบอำนาจจากประชาชนให้ทำการปกครองในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ ฝ่ายแพ้ก็จะหาทางเอาชนะในคราวต่อไปตามวิถีที่กฎเกณฑ์และกติกาได้กำหนดไว้ วิธีการเช่นนี้ช่วยอำนวยความสะดวกให้การเมืองและการปกครองเป็นไปได้โดยสันติวิธี ไม่ต้องอาศัยวิธีการที่ผิดกฎหมายและไม่ชอบธรรม เช่น การปฏิวัติรัฐประหารมาเป็นกลไกในการสับเปลี่ยนอำนาจ ดังนั้นกระบวนการเลือกตั้งภายใต้เงื่อนไขที่กล่าวมานี้จึงแตกต่างไปจากการเลือกตั้งในประเทศ ที่มีพรรคการเมืองที่มีอำนาจอิทธิพลมากที่สุดเพียงพรรคเดียว หรือกลุ่มคณะบุคคลเพียงคณะเดียว ซึ่งการเลือกตั้งเป็นเพียงข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรมในอำนาจการปกครองเท่านั้น มิใช่เป็นกลไกเพื่อจัดความขัดแย้งหรือเพื่อตัดสินใจการสับเปลี่ยนอำนาจแต่อย่างใด

นอกจากนี้แล้วกระบวนการสับเปลี่ยนอำนาจการปกครองโดยการเลือกตั้งนี้ยังเป็นกลไกสำคัญที่จะคอยเตือนสำนึกของผู้แทนราษฎร หรือเจ้าหน้าที่อื่นที่ได้รับตำแหน่งหน้าที่ โดยการเลือกตั้งให้ตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่าตนมีความรับผิดชอบต่อประชาชนด้วย

1.3 หลักเกณฑ์ในการเลือกตั้ง

หลักเกณฑ์ในการเลือกตั้งประกอบด้วย

1.3.1 หลักอิสระแห่งการเลือกตั้ง คือ ผู้เลือกตั้งอิสระปราศจากอิทธิพลข่มขู่

1.3.2 หลักการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา คือ ผู้ที่ได้รับเลือกเข้ามาทำหน้าที่

บริหารประเทศ จะอยู่ในอำนาจในระยะเวลาที่กำหนดไว้ เมื่อครบกำหนดก็พ้นตำแหน่งไป แล้วมีการเลือกตั้งใหม่

1.3.3 **หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง** หมายถึง การจัดการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม

1.3.4 **หลักการออกเสียงโดยทั่วไป** ไม่มีการกีดกันหรือจำกัดสิทธิบุคคลใดหรือกลุ่มใดเป็นพิเศษ

1.3.5 **หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค** ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนมีคะแนนเสียงที่มีน้ำหนักเท่ากัน

1.3.6 **หลักการลงคะแนนเสียงลับ** เป็นการให้เสรีภาพที่จะลงคะแนนโดยไม่จำเป็นต้องบอกผู้อื่นว่าเลือกใคร

1.3.7 **หลักการกำหนดอายุขั้นต่ำ** การกำหนดอายุขั้นต่ำไว้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า การให้ผู้มีอายุต่ำกว่าที่กำหนดไปใช้สิทธิเลือกตั้งก็อาจขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ทางการเมือง ซึ่งอาจทำให้การวินิจฉัยขาดเหตุผล

1.3.8 **หลักการเป็นพลเมือง** เกือบทุกประเทศจะสงวนสิทธิการเลือกตั้งไว้แก่พลเมืองของตน

2. แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล

อำนาจเป็นแนวคิดเก่าแก่ได้รับความสนใจมาตั้งแต่โบราณกาล นักรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยทั่วไปยังให้ความสำคัญแก่แนวคิดนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยถือว่าอำนาจเป็นคุณวุฒีสัญคัญในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ทางการเมืองและสังคมมนุษย์ นักรัฐศาสตร์หรือผู้สนใจทางการเมืองจึงควรเข้าใจธรรมชาติของอำนาจว่ามีลักษณะอย่างไร มีรูปแบบอย่างไร เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมืองและสังคมอย่างไร และที่สำคัญคือนักวิชาการจะศึกษาเกี่ยวกับอำนาจกันอย่างไร

มนุษย์ตั้งแต่ดึกดำบรรพ์เป็นต้นมาล้วนมีความเห็นแตกต่างกันในหลักการที่จะทำให้เกิดระเบียบทางการเมือง เพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สิ่งที่นักวิเคราะห์ทางการเมืองได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษได้แก่ ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในรูปที่บุคคลหนึ่งสามารถควบคุมบุคคลอื่นได้ หรือบุคคลกลุ่มหนึ่งสามารถควบคุมกลุ่มอื่นๆ ได้ หรือคนจำนวนน้อยควบคุมคนจำนวนมากได้ หรือคนๆ เดียวควบคุมคนจำนวนมากได้ ชาวโรมันเรียกความสัมพันธ์นี้ว่า “โปเตสตาส” (Potestas) นักเขียนสมัยกลางและสมัยใหม่ของยุโรปตะวันตกเรียกความสัมพันธ์นี้ว่า “อธิปไตย” (Soverignty) หรืออำนาจสูงสุด “อำนาจ” ในทางการเมืองดังที่กล่าวมามีความสำคัญคล้าย “ทอง” ในทางเศรษฐศาสตร์ ในการที่รัฐบาลจะทำการระดมทรัพยากรของชาติ เพื่อควบคุมการประท้วงที่เกิดขึ้นภายในประเทศหรือดำเนินการเพื่อชัยชนะในการต่างประเทศต่างต้องอาศัยอำนาจ อำนาจจึง

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในชีวิตทางการเมืองเมื่อต่างยอมรับกันว่า อำนาจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเมือง การศึกษาวิจัยในสมัยใหม่จึงให้ความสนใจในการใช้ประโยชน์จากแนวคิดเรื่องอำนาจในอันที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในภาพที่แท้จริงทางการเมือง ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าอำนาจอยู่ที่ใด บางคนบอกว่าอำนาจไม่ได้อยู่ที่ศูนย์กลางการปกครองเสมอไป หากอำนาจไม่จำเป็นต้องมีศูนย์กลางอยู่ที่การตัดสินใจของรัฐบาลคงที่เคยเชื่อกันมาในอดีตแล้ว ก็หมายถึงว่า อำนาจนั้นอาจมีกระจายอยู่ทั่วไปในอาณาเขตของสังคม ปัญหาที่สำคัญก็คือ แนวคิดเรื่องอำนาจให้ประโยชน์ในการทำความเข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงของรูปแบบความสัมพันธ์ของการควบคุมในระบบการเมืองที่มีอำนาจอยู่อย่างกระจายนี้ได้อย่างไรหรือไม่ ในระดับสูงสุดขององค์การปกครองก็ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า อำนาจมีอยู่จริงหรือไม่ การที่จะพิสูจน์ดังกล่าวทำได้ค่อนข้างลำบาก เนื่องด้วยการตัดสินใจสั่งการในกรณีที่สำคัญมักจะเป็นความลับ และนักวิจัยไม่สามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงเหล่านั้นได้ ในกรณีการศึกษาอำนาจในระดับต่ำๆ เช่น ในระดับชุมชนหรือในสังคมชนบทนั้นมีความสะดวกมากขึ้น นอกจากนั้นการวัดค่าอำนาจมีอยู่เล็กน้อยเท่าใด ก็มีปัญหาไม่น้อยเช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่า แม้ว่าอำนาจจะเป็นแนวคิดที่สำคัญยิ่งของ แต่การทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องอำนาจในฐานะที่เป็นตัวอธิบายหรือทำให้เกิดความเข้าใจการเมืองได้ดั่งนั้น เป็นสิ่งที่ท้าทายนักรัฐศาสตร์ในปัจจุบันอย่างยิ่ง

2.1 ความหมายของอำนาจ

โดยศัพท์นั้นคำว่า อำนาจ (Power) มีรากศัพท์ภาษาละตินว่า “โปเตเร” (potere) ซึ่งหมายถึง “สมรรถภาพ” ในศัพท์ภาษาไทยนั้น คำว่า อำนาจ หมายถึง อนุภาพ หรือพลัง ในรากศัพท์ภาษาบาลี คำว่า “พละ” หมายถึง กำลังในการควบคุม

นักสังคมศาสตร์คนสำคัญ เช่น คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ทัลคอตท์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) และคนอื่นๆ ต่างให้ความหมายของอำนาจว่าเป็น “สมรรถภาพในความสัมพันธ์ของมนุษย์ ที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ และมีผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์” จากนิยามข้างต้นมีประเด็นที่น่าพิจารณาอยู่หลายประการ ดังนี้

ประการแรก ในประเด็นที่ว่า อำนาจ คือ “สมรรถภาพในความสัมพันธ์ของมนุษย์” นั้นหมายถึงว่า อำนาจจะเกิดขึ้นก็โดยความสัมพันธ์ของบุคคล มิใช่เพียงลำพังคนเดียว และโดยความเป็นจริงนั้น อำนาจเกี่ยวข้องกับตำแหน่งทางสังคมหรือตำแหน่งทางการเมืองของบุคคล นักวิชาการบางคนเรียกตำแหน่งทางการเมืองและสังคมเหล่านี้ว่า “บทบาททางการเมือง หรือบทบาททางสังคม” ในลักษณะเช่นนี้ เมื่อบุคคลต่างมีบทบาททางการเมืองและสังคมอยู่หลายอย่าง แต่ละคนจึงใช้อำนาจในหลายลักษณะตามบทบาททางการเมืองและสังคมของตน เช่น ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อเลือกผู้บริหารประเทศในฐานะที่เป็นพลเมืองหรือสมาชิกคนหนึ่งของระบบ แต่ในอีกบทบาทหนึ่งนั้นกำลังพิจารณาวินิจฉัยสั่งการลงนามในคำสั่งในฐานะปลัดกระทรวง เป็นต้น คำว่า

“สมรรถภาพ” ในที่นี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า capacity ซึ่งหมายถึง ความสามารถที่จะผลักดันคนอื่นให้กระทำตามที่ตนปรารถนา บางคนเรียก “สมรรถภาพ” ว่า “อิทธิพล” (Influence) ในลักษณะดังกล่าวนี้ อำนาจเป็นพลังอย่างหนึ่งที่มีอยู่ในตำแหน่งทางการเมืองและสังคมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คืออำนาจเป็นสมรรถภาพที่ทำให้เกิดอิทธิพล อิทธิพลจะเกิดขึ้นก็โดยมีอำนาจหนุนหลัง สิ่งที่น่าสังเกตก็คืออำนาจมีลักษณะเป็นเพียง “ศักยภาพ” (potential) ไม่ใช่เป็นปรากฏการณ์ ด้วยเหตุนี้ในการวิเคราะห์อำนาจซึ่งจะพิจารณารายละเอียดต่อไปนั้น จึงเน้นที่การวิเคราะห์อิทธิพลที่เกิดขึ้นจากอำนาจ

ประการที่สอง คำว่า “ที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ” นั้น เป็นองค์ประกอบของความหมายที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของอำนาจ กล่าวคือ การศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจทำให้ทราบสภาพการณ์ที่เป็นจริงของอำนาจได้ โดยเฉพาะการศึกษากระบวนการตัดสินใจที่ระบุถึงผู้ตัดสินใจและผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซึ่งสามารถสังเกตการณ์ได้มากบ้างน้อยบ้าง ทำให้รู้ถึงธรรมชาติของอำนาจได้จากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ โดยทั่วไปแล้ว ผู้มีอำนาจต่างคาดหวังว่า การตัดสินใจทั้งหลายของตนจะมีผลทำให้คนอื่น ๆ (หรือกลุ่มคน) ปฏิบัติตาม ทั้งผู้ใช้อำนาจและผู้อยู่ใต้อำนาจและผู้อยู่ใต้อำนาจบางคนอาจใช้อำนาจนั้นอย่างไม่ชอบธรรม ไม่ถูกต้อง หรือไม่เหมาะสมก็มี จากปัญหาดังกล่าวทำให้นักวิชาการทางด้านนี้ เช่น แมกซ์ เวเบอร์ เป็นอาทิ แยกอำนาจเป็น 2 อย่างคือ “อำนาจ” (power) ซึ่งเป็นพลังอำนาจ กับ “อำนาจหน้าที่” (authority) โดยถือว่า “อำนาจหน้าที่” นั้น มีความชอบธรรมในการสั่งการและบุคคลที่ปฏิบัติตามยอมรับในความถูกต้อง ส่วน “อำนาจ” นั้น เป็นศักยภาพที่ไม่จำเป็นต้องมีความชอบธรรมก็ได้ เช่น การที่ต้องปฏิบัติตาม เพราะไม่เช่นนั้น อาจจะถูกก่อกวนแก่งแย่งหรือถูกทำร้าย เป็นต้น กล่าวได้ว่า การปฏิบัติตาม “อำนาจหน้าที่” นั้น มีความยินยอมและเต็มใจปฏิบัติยิ่งกว่าการปฏิบัติตาม “อำนาจ” โดยเห็นว่า “อำนาจหน้าที่” จะสอดคล้องกับหลักศีลธรรมยุติธรรมหรือมีลักษณะเป็นเหตุเป็นผลมากกว่า “อำนาจ”

เราจะเห็นว่า อำนาจเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งในบทบาท (roles) ทางสังคมของบุคคล ไม่ใช่คุณลักษณะเฉพาะตัวของปัจเจกบุคคล บุคคลจะมีอำนาจก็ต่อเมื่อเขามีตำแหน่งหน้าที่ในสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง การตัดสินใจหรือไม่ตัดสินใจในบทบาทที่เขาดำรงอยู่ จะมีผลกระทบต่อบุคคลอื่นในสังคม ในประเด็นของการตัดสินใจนี้นักรัฐศาสตร์บางคน มีความเห็นว่า ชนชั้นนำทางการเมืองแต่ละคนแต่ละกลุ่มต่างมีค่านิยมทางเศรษฐกิจการเมือง และสังคมด้วยกันทั้งสิ้น การตัดสินใจใดๆ ของชนชั้นนำจะหลีกเลี่ยงผลเสียต่อค่านิยมเหล่านั้น นั่นคือ “การไม่ตัดสินใจ” ก็ทำให้เกิดอำนาจขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวคือ “อธิปไตยแดง มีอำนาจเหนือผู้อำนาวยการดำ เพราะอธิปไตยสามารถเก็บเรื่องไว้ได้” (ที่จริงคือตัดสินใจให้เก็บเรื่อง) เป็นต้น

ประการที่สาม คำว่า “มีผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมมนุษย์” นั้น หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจในลักษณะของการตัดสินใจนั้นจะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทั้งหลายของบุคคลในระบบการเมือง เช่น การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนทำให้ได้รัฐบาลใหม่และทำให้รัฐบาลเก่าตกจากอำนาจไป หรือในการตัดสินใจทำรัฐประหารของคณะทหารอาจทำให้เกิดความอ่อนแอของพรรคการเมืองไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อที่ยาวไกล การไม่ตัดสินใจสร้างสนามบินหนองจอกทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากกว่าเดิมเป็นสิบเท่าหรือมากกว่านั้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม บางครั้ง การใช้อำนาจดังกล่าวก็อาจเกิดผลอย่างทันทีทันใด หรืออาจดูเหมือนว่าหมอคอิทธิพลของอำนาจนั้นไปทันทีเมื่อบุคคลนั้นหมดอำนาจไปแล้ว ดังตัวอย่างการใช้อำนาจอย่างเด็ดขาดของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างซ่อนเร้นเรื่อยมายาวนานมาก ด้วยลักษณะดังกล่าว สมรรถภาพที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจที่มีผลต่อสังคมก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่งทำให้สามารถกำหนดธรรมชาติของอำนาจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ประเภทของอำนาจ

อำนาจที่กล่าวข้างต้นจริงๆ แล้วมี 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่งเราเรียกว่า อำนาจอันชอบธรรม (legitimate) อีกประเภทหนึ่ง เราเรียกว่า อำนาจอันไม่ชอบธรรม (illegitimate) ยกตัวอย่างเช่น

ในกรณีที่นาย ก. รู้สึกว่านาย ข. (รัฐบาล) มีสิทธิอันสมบูรณ์ที่จะได้ (ภาษี) และตัวเขาก็มีพันธกรณีที่จะยอมรับภาระผูกพันอันนั้น อำนาจหรืออิทธิพลชนิดนั้นเราเรียกว่าอำนาจอันชอบธรรม ในทางตรงกันข้ามหาก นาย ก. เห็นว่า นาย ข. ไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ตนปฏิบัติตาม เพราะรู้สึกว่าคุณไม่มีภาระผูกพันต่อสิทธิดังกล่าวนี้ หรือรู้สึกว่าคุณมีสิทธิที่จะต่อต้านอิทธิพล หรืออำนาจดังกล่าว อันนี้เรียกอำนาจที่นาย ข. จะมาบังคับ นาย ก. ว่าเป็นอำนาจที่ไม่ชอบธรรม

2.3 ปัญหาของอำนาจ

โดยทั่วไปอำนาจที่ชอบธรรมเป็นอำนาจที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามรู้สึกว่าได้ประโยชน์ รู้สึกว่าผู้ใช้อำนาจมีสิทธิมีความถูกต้อง ขณะเดียวกันรู้สึกว่าการกระทำนั้นมิเหตุมิผล กรณีดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจ ตลอดจนการใช้อำนาจไม่มี แต่ถ้ากรณีที่เป็นอำนาจที่ไม่ชอบธรรมจะมีลักษณะตรงกันข้าม เพราะผู้ปฏิบัติโดยทั่วไปมักจะรู้สึกว่าคุณไม่ยอมปฏิบัติตาม แต่จำเป็นต้องปฏิบัติ เพราะบางครั้งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ กรณีนี้มักจะนำมาซึ่งปัญหาเกี่ยวกับอำนาจ ตลอดจนปัญหาในการใช้อำนาจ

2.4 ความหมายของอิทธิพล

อิทธิพล แคทซ์และคานัน ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง สัมพันธภาพระหว่างบุคคลฝ่ายหนึ่ง ได้กระทำการลงไปจนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้

เป็นไปตามความมุ่งหมายของตน เช่น ตำรวจจราจรจะเดินไปกลางถนนเป่านกหวีดแล้วกมมือห้าม และคนขับรถหยุด ตามที่ตำรวจต้องการนั้นแสดงว่าตำรวจมีอิทธิพลเหนือคนขับรถเป็นต้น

จากที่กล่าวข้างต้นเกี่ยวกับความหมายของอำนาจ และมีอิทธิพลพอสรุปได้ว่า อำนาจหมายถึงความสามารถของนาย ก. ที่จะทำให้ นาย ข. กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่นาย ก. ต้องการโดยไม่คำนึงว่า นาย ข. จะต้องการที่จะทำสิ่งนั้นหรือไม่ สำหรับอิทธิพลหมายถึงความสามารถของนาย ก. ที่จะทำให้ นาย ข. กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ นาย ก. ต้องการโดยที่ นาย ก. ไม่ได้บังคับ นาย ข.

2.5 รูปแบบของกลุ่มอิทธิพล

การที่จะแบ่งผู้มีอิทธิพลหรือกลุ่มอิทธิพลออกเป็นรูปแบบต่างๆ ก่อนข้างจะทำได้ยากและไม่แจ้งชัดเหมือนกับการแบ่งแยกพรรคการเมือง ทั้งนี้ เพราะกลุ่มอิทธิพลส่วนใหญ่เป็นองค์การที่มีใช้การเมือง ซึ่งกิจกรรมหลักขององค์การเหล่านี้มิได้มุ่งหมายเพื่อการบีบบังคับผู้ปกครอง แต่อาจจะดำเนินการในฐานะกลุ่มอิทธิพลได้ในบางโอกาสและในสถานการณ์บางอย่าง

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเราให้ความหมายของคำว่า “กลุ่มอิทธิพล” หมายถึง กลุ่มผลประโยชน์ที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยการชักจูงหรือบีบบังคับต่อสถาบันของรัฐ เพื่อการรักษาหรือเพิ่มพูนผลประโยชน์ของกลุ่มตนก็พอจะแบ่งรูปแบบของกลุ่มอิทธิพลได้ ดังนี้

2.5.1 กลุ่มอิทธิพลแท้จริง แบ่งออกเป็น

1) *กลุ่มอิทธิพลหลัก* หมายถึง กลุ่มผลประโยชน์ที่มีกิจกรรมทางการเมืองและบีบบังคับต่อฝ่ายปกครอง

2) *กลุ่มอิทธิพลบางโอกาส* หมายถึง กลุ่มผลประโยชน์ที่มีเหตุผลอย่างอื่นในการคงอยู่ และการใช้อิทธิพลทางการเมืองก็มิได้เป็นกิจกรรมเบื้องต้นหรือกิจกรรมหลักแต่อย่างใด แต่อาจจะมีบางโอกาสที่กิจกรรมของกลุ่มเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่เกี่ยวข้องกับการบีบบังคับทางการเมือง ตัวอย่างเช่น สหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย เป็นต้น

3) *กลุ่มอิทธิพลเอกชน* ความคิดเรื่องกลุ่มอิทธิพลได้เกิดขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา เพื่อใช้ศึกษาวิจัยถึงบทบาทขององค์การและสมาคมเอกชนต่างๆ ที่มีต่อการเมือง ตัวอย่างเช่น กลุ่มนายจ้างภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ภาคสาธารณะอื่นๆ สภาสตรีแห่งชาติ สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย และสมาคมคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น

4) *กลุ่มอิทธิพลมหาชน อาจแบ่งออกเป็น*

(1) หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการตามแบบวิธีของกลุ่มอิทธิพลในการป้องกันผลประโยชน์ของหน่วยงาน เช่น หน่วยงานของรัฐที่ต้องการรักษาอำนาจหน้าที่หน่วยงานของตน ได้วิ่งเต้นเข้าหาพรรคการเมืองเสียงข้างมากในสภา หรือเข้าหารัฐมนตรีที่รับผิดชอบเพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจของหน่วยงานของตนหรือดึงอำนาจมาจากหน่วยงานอื่น

(2) กลุ่มผลประโยชน์ที่ตั้งขึ้นมาโดยกลุ่มข้าราชการ ตัวอย่างเช่น กลุ่มข้าราชการครู กลุ่มข้าราชการทหาร กลุ่มข้าราชการตำรวจ หรือกลุ่มศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยแห่งใดแห่งหนึ่ง เป็นต้น ซึ่งได้ตั้งขึ้นในหน่วยงานของรัฐในลักษณะที่ซ่อนเร้น และไม่แจ้งชัดโดยการแสวงหาทางช่วยเหลือกลุ่มของตนในการเข้ารับตำแหน่งบังคับบัญชาที่สำคัญๆ และถือว่าผลประโยชน์ของกลุ่มซึ่งแทรกอยู่ในผลประโยชน์ส่วนรวมจะต้องมาก่อน

2.5.2 กลุ่มอิทธิพลนอกแบบ เป็นกลุ่มที่รวบรวมสมัครพรรคพวกจำนวนหนึ่งเข้ามารวมเป็นกลุ่ม ซึ่งมีได้ทำการบีบบังคับทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของตน แต่เพื่อผลประโยชน์ของคนอื่นๆ แบ่งออกเป็น

1) สำนักงานวิชาการเพื่อการบีบบังคับทางการเมือง กลุ่มนี้แม้ว่าจะมีบทบาทบีบบังคับทางการเมือง แต่ก็มิได้เป็นกลุ่มอิทธิพลตามความหมายที่แท้จริง แต่มีลักษณะเป็นองค์กรที่รับใช้กลุ่มอิทธิพล ซึ่งได้แก่

(1) สำนักงานจัดหาทุนเพื่อการเลือกตั้ง กลุ่มนายจ้างบางแห่งได้สร้างสำนักงานจัดหาทุนขึ้นเพื่อจ่ายเงินทุนให้แก่ผู้สมัครโดยตรง หรือไม่ก็ให้แก่พรรคการเมืองของผู้สมัครที่ยินดีจะใช้อำนาจทางการเมืองของตนตอบแทนผลประโยชน์ให้แก่สำนักงานจัดหาทุน ในบางประเทศอาจจะไม่รวมตัวกันจัดตั้งเป็นสำนักงานจัดหาทุน แต่จะเป็นการรวมกลุ่มระหว่างนายทุนต่าง ๆ อย่างไม่เป็นทางการเพื่อหาเงินทุนเลือกตั้งให้พรรคการเมือง ซึ่งส่วนใหญ่ในประเทศไทยเป็นลักษณะนี้

(2) ล็อบบี้ (Lobbies) เป็นองค์กรที่ดำเนินการเรื่องต่างๆ ในเคลียงของสภาเพื่อที่จะเข้าไปมีบทบาทต่อนักการเมืองหรือข้าราชการระดับสูง ในตอนแรกการดำเนินการจะริเริ่มโดยอาศัยผู้แทนราษฎรที่มาจากกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ต่อมาล็อบบี้ก็ค่อยวิวัฒนาการมาเป็นสำนักงานชำนาญเฉพาะอย่าง ซึ่งให้เช่าบริการแก่กลุ่มอิทธิพล ล็อบบี้ที่จะถือว่าเป็นกลุ่มอิทธิพลจะต้องมีแนวโน้มทางการเมืองหรือสังคมในตัวเองและยอมรับที่จะทำการบีบบังคับทางการเมืองให้แก่กลุ่มที่ตนเห็นด้วยและไม่ยอมบีบบังคับทางการเมืองให้แก่กลุ่มอื่นๆ

3. แนวคิดระบบอุปถัมภ์ (Patron – Client)

วิวัฒนาการมาจากระบบชนชั้นและสถานภาพทางสังคม (Class and Status) ตามแนวความคิดของ แมกซ์ เวเบอร์ (Coser and Rosenberg, 1964) คือ ผู้มีฐานะสูงมีทรัพย์สินมากเป็นผู้อุปถัมภ์จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีฐานะต่ำกว่าหรือที่ยากจน ซึ่งถือว่าเป็นผู้อยู่ในความอุปถัมภ์

เพื่อต้องการได้รับการยอมรับ หรือเมื่อมีความจำเป็นที่เรียกใช้ก็ได้รับการสนองตอบรวมตลอดถึงความจงรักภักดีด้วย

ความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ การที่คนไทยอยู่ภายใต้ระบบกษัตริย์เจ้าขุนมูลนายมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งมีระบบไพร่ทำให้ไพร่หรือทาสต้องขึ้นอยู่กับเจ้านายหรือนายทาส ถึงแม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปก็ยังมีโครงสร้างเดิมแบบผู้อุปถัมภ์กับลูกน้องยังเป็นตัวกำหนด ส่วนบุคคลที่ไม่เป็นทางการ (ชัยอนันต์, 2523) เมื่อผู้ให้ความอุปถัมภ์ได้ใช้ความอนุเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินหรือโอกาสแก่ผู้น้อยอยู่ใต้การอุปถัมภ์ก็จะให้ผู้น้อยให้ความจงรักภักดีและแสดงพฤติกรรมสนองตอบผลประโยชน์ที่ตนได้รับในการเลือกตั้งตามที่ได้รับการชี้แนะหรือทดแทนบุญคุณผู้มีฐานะเหนือตน (Helm, 1983)

โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเคยมีไพร่มีทาสมาก่อนทำให้สถานภาพของคนที่มิฐานะยากจนและด้อยโอกาสมักแสวงหาที่พึ่งจากผู้มีฐานะร่ำรวย ส่วนหนึ่งคือนักการเมืองที่สมัคร ส.ส. จึงใช้วิธีการให้ความอุปการะในด้านต่างๆ เช่น เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยหรือตาย ญาติก็จะไปขอความช่วยเหลือจากผู้มีฐานะดีกว่าตน เมื่อได้รับการช่วยเหลือหรือที่เรียกว่าอยู่ในความอุปถัมภ์ก็จะไปลงคะแนนเสียงให้เป็นการตอบแทนบุญคุณที่ตนเคยได้รับการอุปถัมภ์มาแต่เก่าก่อน

สังคมไทยมีกระบวนการอบรมสั่งสอนให้คนมีความผูกพันตั้งแต่ในครอบครัว เครือญาติ เพื่อนร่วมงาน ระดับการบังคับบัญชา การมีผู้มีอุปการคุณ การตอบแทนบุญคุณ การไม่เนรคุณ การมีความเกรงใจ การแบ่งปันผลประโยชน์ โดยความสัมพันธ์ต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ที่เป็นฝ่ายอุปถัมภ์ คือ ผู้มีบุญคุณต่อคนอื่นในทุกระดับของสังคม มีความได้เปรียบในการดำเนินชีวิต รวมทั้งการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน เพราะผู้อุปถัมภ์จะสามารถเป็นผู้กำหนดให้ผู้ได้อุปถัมภ์กระทำการใดๆ ได้ตามความต้องการของตนและผู้ได้อุปถัมภ์หรือผู้คิดหนีบุญคุณมักจะยินดีรับใช้รอตอบสนองความต้องการอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรมของสังคมไทยส่วนใหญ่จากมรดกทางประวัติศาสตร์จะยินดีกับการมีเจ้านาย ในทางการเมืองก็เช่นเดียวกัน การที่มีอำนาจในองค์กรทั้งอำนาจในการบริหารจัดการ เช่น ด้านบุคลากร ด้านการบริการ ด้านกลไกของระบบราชการ เป็นต้น รวมถึงการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีจะสามารถสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงเป็นระบบอุปถัมภ์เพื่อหวังผลทางการเมืองได้ในทุกรูปแบบ

ในการเมืองระดับท้องถิ่นซึ่งถือว่าเป็นการเมืองในวงแคบก็มีความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เช่นกัน หากผู้สมัครรับเลือกตั้งมีคุณสมบัติเป็นผู้อุปถัมภ์ดังที่กล่าวมาก็จะทำให้เข้าสู่อำนาจหรือตำแหน่งทางการเมืองได้ไม่ยากนัก เพราะผู้อุปถัมภ์สามารถกำหนดให้ผู้ได้อุปถัมภ์ตอบสนองตนได้ในการด้านการเลือกตั้ง การอุปถัมภ์เพื่อหวังผลทางการเมืองอาจจะทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น การที่ผู้สมัครให้ความช่วยเหลือบุคคลต่างๆ ในเขตเลือกตั้งทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม เมื่อถึงเวลา

เลือกตั้งผู้ที่ได้รับการอุปถัมภ์เหล่านี้ก็จะไปลงคะแนนเพื่อเป็นการตอบแทน เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยสัญญาจะสร้างถนน สร้างระบบประปา และสามารถกระทำได้สำเร็จก็จะเป็นการสร้างบุญคุณอย่างมากเมื่อถึงเวลาที่จะเลือกตั้งจึงต้องตอบแทน โดยการเลือกผู้ที่ทำให้ได้รับความสะดวกสบายทั้งที่เป็นเพียงการบริหารจัดการในด้านของงบประมาณของทางราชการแต่ก็สามารถทำให้ผู้รับการอุปถัมภ์เหล่านั้นพอใจ แต่ถ้าหากผู้อุปถัมภ์ไม่มีอำนาจในองค์กรแต่มีฐานะดีก็จะทำในรูปของการบริจาค เช่น การสร้างวัด สร้างโรงเรียน เป็นผู้ลงทุนในการจัดกิจกรรมในชุมชนต่างๆ ในด้านส่วนตัว เช่น ผู้อุปถัมภ์อาจจะให้ความคุ้มครองปกป้องความปลอดภัยให้การกู้ยืมเงิน ช่วยเหลือวิ่งเต้นในเรื่องคดีความที่เกี่ยวข้องกับด้านกฎหมายให้พ้นความผิด ช่วยเหลือให้คนในครอบครัวมีอาชีพมีงานทำ ช่วยเหลือบุตรหลานให้มีโอกาสได้เข้าเรียนในสถานศึกษาที่ตนเองต้องการ เหล่านี้ล้วนเป็นรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ที่มีอำนาจจะกระทำเพื่อผลทางการเมือง หากการอุปถัมภ์เหล่านี้ยังไม่เกิดความเชื่อมั่นว่าจะชนะการเลือกตั้ง การสร้างระบบห้วคะแนนเตรียมการแจกเงินซื้อเสียงก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งเพื่อให้ผลการเลือกตั้งเป็นไปตามที่ผู้อุปถัมภ์คาดหวัง

การจะเป็นผู้อุปถัมภ์ในทางการเมืองจึงจำเป็นต้องมีอำนาจทั้งอำนาจในองค์กร อำนาจในสังคมและอำนาจทางฐานะเศรษฐกิจ จะสามารถทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จทางการเมืองสูง

3.1 ความหมายของระบบอุปถัมภ์

ความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมืองของไทยเป็นความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์กับผู้ได้อุปถัมภ์ (Patron & Client relation) ระบบอุปถัมภ์หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 ฝ่ายต่างสถานภาพ โดยฝ่ายที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า จะใช้อำนาจและปัจจัยต่างๆ ให้ความคุ้มครองต่ออีกฝ่ายหนึ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า ซึ่งฝ่ายหลังจะตอบแทนโดยการช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ไป และอุทิศตัวเพื่อรับใช้ผู้อุปถัมภ์ (เสนีย์ คำสุข, 2532)

3.2 ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ (เกษียร เตชะพีระ, 2540)

3.2.1 เป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนความไม่เสมอภาคทางอำนาจ

3.2.2 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และยั่งยืนโดยผู้อุปถัมภ์มีภาระหน้าที่ดูแลความทุกข์สุขของผู้ได้อุปถัมภ์ในขณะที่ผู้ได้อุปถัมภ์ก็มีหน้าที่ทางศีลธรรมที่จะต้องรับใช้บริการและให้ความจงรักภักดีแก่ผู้อุปถัมภ์

3.2.3 ผู้ได้อุปถัมภ์จะขาดเสรีภาพส่วนบุคคล

3.2.4 การให้ความคุ้มครองปกป้องทั้งภายในและภายนอกระบบราชการ

3.2.5 การให้บริการแก่ส่วนรวม เช่น การบริจาค การมอบสิ่งของต่อสาธารณชน

สมหญิง สุนทรวงษ์ ได้สรุปจากงานวิจัยเรื่องระบบอุปถัมภ์กับการกระจายผลประโยชน์ในการพัฒนาชนบท : กรณีศึกษาหมู่บ้านในเขตชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เสนอว่า

ลักษณะความสัมพันธ์ที่อยู่บนรากฐานการแลกเปลี่ยน และเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวต่อตัวซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นความสัมพันธ์เพียงคู่สัมพันธ์เดียว เพราะผู้อุปถัมภ์เหนือตนอีกคนหนึ่ง และในขณะเดียวกันอาจมีผู้ได้อุปถัมภ์อีกก็ได้ จึงมีลักษณะอุปถัมภ์สองชั้นหรือเป็นแบบปิรามิด นอกจากนี้ยังมีโครงสร้างลักษณะการอุปถัมภ์ มีผู้ได้อุปถัมภ์หลายคน และมีผู้ได้อุปถัมภ์ของผู้ได้อุปถัมภ์อีกชั้นหนึ่ง เรียกว่า พวงวงใน หรือแกน (Core) และพวงรอบนอก (Periphery หรือ Support) และบทบาทในการแลกเปลี่ยนของทั้งสองฝ่าย มีลักษณะที่อยู่บนรากฐานของการยังชีพได้แก่

1. ผู้อุปถัมภ์ให้สิ่งที่จำเป็นต่อการยังชีพ อันได้แก่ ปัจจัยการผลิตต่างๆ
2. ผู้อุปถัมภ์ให้หลักประกันในการยังชีพและความมั่นคงอื่นๆ เมื่อเกิดการ

เจ็บป่วยผู้ถูกอุปถัมภ์มักได้รับการให้ความช่วยเหลือจากผู้อุปถัมภ์

กุลลดา เกษบุญชู อธิบายจุดกำเนิดของระบบอุปถัมภ์ในสังคมเอเชียว่า สังคมเอเชียมีระบบการผลิตแบบเกษตรกรรม ซึ่งมีความไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ มีความไม่มั่นคงในชีวิต สังคมจะอยู่รอดได้ก็โดยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน หลักประหนึ่งที่จะให้ความช่วยเหลือกับสมาชิกในสังคมนั้นก็คือระบบเครือญาติ และชุมชนในหมู่บ้าน แต่กลไกทั้งสองนั้นมีข้อจำกัดและไม่อาจตอบสนองความต้องการบางอย่างในขณะนั้น ฉะนั้นกลไกระบบอุปถัมภ์จึงเข้ามาทำหน้าที่ที่สังคมขาดไป (สมเกียรติ วันทะนะ, 2524 อ้างถึงใน นิทัศน์ เจริญศรีพงษ์, 2547)

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ต่อผู้อยู่ได้อุปถัมภ์มักจะปรากฏในรูปแบบต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้ (เพิ่มพงษ์ ชาวลิต, 2533)

1. สิ่งที่เป็นต่อการยังชีพถือเป็นความช่วยเหลือพื้นฐาน เช่น การจ้างงาน การเช่าที่ดิน สำหรับเพาะปลูก รวมไปถึงเมล็ดพันธุ์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ตลอดจนการให้คำปรึกษาทางด้านเทคนิค เป็นต้น
2. การประกันความล่อแหลมในการยังชีพ ตามปกติอยู่ได้อุปถัมภ์มักจะทำให้การกู้ยืมจากผู้อุปถัมภ์ เมื่อมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเกิดการเจ็บป่วย หรือกรณีพืชผลเสียหาย ผู้อุปถัมภ์จะเป็นหลักประกันในการยังชีพของผู้อยู่ได้อุปถัมภ์
3. การให้ความคุ้มครองปกป้อง
4. การทำหน้าที่เป็นนายหน้า และการใช้อิทธิพลเหนือผู้อยู่ได้อุปถัมภ์
5. การให้บริการแก่ส่วนรวม ผู้อุปถัมภ์จะให้ความช่วยเหลือในเรื่องเศรษฐกิจต่างๆ ไป เช่น บริจาคเงินทอง การมอบที่ดินเพื่อสาธารณประโยชน์ การสร้างโรงเรียน ถนนหนทางที่พัก ฯลฯ ซึ่งเป็นการสร้างประโยชน์ในชุมชน และผู้อยู่ได้อุปถัมภ์อาจอยู่ในรูปของการทำอะไรก็ได้ที่เป็นความต้องการของผู้อุปถัมภ์

3.3 รูปแบบของระบบอุปถัมภ์

ระบบอุปถัมภ์ ที่มีการพึ่งพาเป็นผลมาจากการที่เปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตซึ่งเน้นการผลิตเป็นเชิงธุรกิจ โดยชี้ให้เห็นว่าในสังคมเกษตรกรรมที่มีการผลิตแบบดั้งเดิม ชาวนาจะต้องพึ่งตัวเองในการทำมาหากิน และในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนจะต้องอาศัยแรงงานของตนเอง ดังนั้นในช่วงปีการผลิตหนึ่งๆ ชาวนาจึงต้องทำงานอย่างหนัก และเมื่อได้ผลผลิตมาก็จะเก็บไว้ใช้เองส่วนที่เหลือจะนำมาแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของจำเป็นอื่นๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ความสัมพันธ์ของคนที่อยู่ภายในหมู่บ้านเดียวกันมักอยู่ในรูปของระบบเครือญาติและครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจเดียวกัน แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตแบบตะวันตก ความสัมพันธ์เหล่านี้จึงเปลี่ยนไป การผลิตของชาวนาไม่ได้เป็นเพื่อตนเองอีกต่อไปแล้ว แต่เป็นเพื่ออีกส่วนหนึ่งที่ต้องเพิ่มทั้งปริมาณ คุณภาพของผลผลิต ลักษณะการเกื้อกูลกันในชุมชนจึงค่อยๆ หดหายไป กลุ่มชาวนาที่มีการศึกษาคิดว่าและมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าจะได้ผลประโยชน์จากการพัฒนามากกว่ากลุ่มชาวนาที่ยากจนและไร้การศึกษา เพราะการพัฒนาการผลิตแบบใหม่ต้องใช้ความเข้าใจในเรื่องเครื่องยนตร์ กลไกและวิชาการพอสมควร อีกทั้งการจะได้ผลผลิตมากตามเป้าหมายที่กำหนดจะต้องใช้เนื้อที่เพาะปลูกขนาดใหญ่ กลุ่มชาวนาที่มีที่ดินมากจึงได้เปรียบ ขณะที่กลุ่มชาวนายากจนไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองในระบบการผลิตแบบใหม่นี้ เพราะขาดปัจจัยการผลิตทั้งเงินทุน ที่ดินและแรงงาน คนกลุ่มนี้จึงต้องพึ่งพากลุ่มชาวนาที่ร่ำรวย (สกุณา ฉันทติลล, 2541 อ้างถึง ในนิทัศน์ เจริญศรีพงษ์, 2547)

ความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาคกันในแนวความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์และผู้ได้อุปถัมภ์นี้ จึงเป็นการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนสองกลุ่มดังกล่าว คือ ความสัมพันธ์จะเป็นการตอบแทนบุญคุณกัน โดยผู้อุปถัมภ์จะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมจนทำให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือยอมรับฐานะตัวเองว่าเป็นผู้อยู่ใต้การอุปถัมภ์เกิดเป็นความผูกพันในเรื่องของบุญคุณ โดยเฉพาะสังคมไทยถูกอบรมมาไม่ให้เป็นคนเนรคุณผู้มีพระคุณ ซึ่งในความเป็นผู้อุปถัมภ์บางคนนั้นอาจจะเป็นผู้มีอิทธิพลหรือประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมายก็อาจเป็นไปได้หากผู้อุปถัมภ์ที่เป็นผู้มีอิทธิพลมีโอกาที่จะเข้าสู่อำนาจทางการเมืองก็จะได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างมากจากผู้ที่อยู่ภายใต้อุปถัมภ์โดยขาดการใช้ดุลยพินิจว่าการเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นควรแยกออกจากการมีบุญคุณ แต่ถ้าหากว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมก็สมควรที่จะได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้นำทางการเมือง โดยเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองเพื่อบริหารท้องถิ่นและบ้านเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีอำนาจด้านทรัพย์สินสมบัติหรือบารมีกับ “ผู้ได้อุปถัมภ์” ที่ต้องพึ่งพ “ผู้อุปถัมภ์” ที่อยู่เหนือกว่าและสามารถบันดาลสิ่งของที่ตนต้องการได้เป็นการเสนอสนองตอบต่อกันที่อยู่บนพื้นฐานของข้อกำหนดทางศีลธรรม (moral basic) ระบบอุปถัมภ์ได้รับการ

พิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของโครงสร้างสังคมไทยในรูปแบบต่างๆ เช่น การอุปถัมภ์กันระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่า เจ้านายกับลูกน้อง เจ้าพ่อกับมือปืน หัวคะแนนกับการเลือกตั้งและการซื้อเสียงข้าราชการกับนักการเมือง และนักธุรกิจซึ่งเป็นต้นเหตุของการคอร์รัปชัน เป็นต้น (อมรา พงศาพิชญ์, 2545) ประเทศที่กำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย ระบบอุปถัมภ์จะมีอิทธิพลอย่างมากเพราะสภาพทางสังคมหรือชุมชนมีความสัมพันธ์ที่จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นการอุปถัมภ์แบบเครือญาติ ในขณะที่เดียวกันชุมชนต่างๆ จะมีคนกลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีจำนวนน้อยเป็นกลุ่มที่ได้เปรียบสังคมทางด้านเศรษฐกิจมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าคนส่วนใหญ่ คนกลุ่มนี้จะใช้ความได้เปรียบดังกล่าวให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือหรือคอยอุปถัมภ์แนะนำหรือชี้แนะอย่างขาดเหตุผล ในกระบวนการทางการเมืองการเลือกตั้งผู้มีเงินทุนหาเสียงจำนวนมากจะใช้เงินหาเสียงอย่างไม่มีการจำกัดในทุกรัฐวิธที่ผู้ที่อยู่ในฐานะผู้อุปถัมภ์ก็จะมีโอกาสได้รับคะแนนเสียงจำนวนมากด้วย ผู้อุปถัมภ์คนหนึ่งอาจมีผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์จำนวนไม่แน่นอนและผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์คนหนึ่งอาจขอรับการอุปถัมภ์จากผู้อุปถัมภ์หลายคนในขณะที่เดียวกันหรืออาจเปลี่ยนผู้อุปถัมภ์คนใหม่ได้หรืออาจจะยกฐานะตัวเองเป็นผู้อุปถัมภ์ระดับรอง คือ เป็นทั้งผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์อยู่ใต้อุปถัมภ์อีกคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้ แต่ลักษณะความสัมพันธ์ต่อกันจะไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือผู้อุปถัมภ์จะให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือต่างๆ ขณะที่ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ก็จะยอมทำตามคำแนะนำหรือการชี้แนะของผู้อุปถัมภ์หรือทำการช่วยเหลือผู้อุปถัมภ์ในเรื่องต่างๆ ทั้งในด้านสังคมและการเมือง เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามผู้อุปถัมภ์ต้องการ เป็นต้น (เสนิย์ คำสุข, 2532)

โดยปกติแล้วการอุปถัมภ์จะเกิดขึ้นกับคน 2 ฝ่ายคือผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ซึ่งผู้อุปถัมภ์จะต้องเป็นผู้ที่มีศักยภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่าผู้รับการอุปถัมภ์ซึ่งมักจะเป็นผู้ที่ด้อยโอกาสทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ ในทางการเมืองนั้นผู้อุปถัมภ์และจะมีการเตรียมการสร้างเครือข่ายคอยให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้ประชาชนผู้ใต้อุปถัมภ์มีความผูกพันเป็นหนี้บุญคุณและคิดว่าการอุปถัมภ์นั้นเป็นความดีของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และจะต้องกระจายการอุปถัมภ์ไปทุกพื้นที่เขตเลือกตั้งอาจจะ โดยการผ่านเพื่อนฝูงหรือญาติพี่น้องตลอดจนกลุ่มธุรกิจผลประโยชน์ต่างๆ แต่ถ้าผู้ที่มีฐานะและสังคมสูงต้องการจะเข้าสู่อำนาจทางการเมืองแต่ไม่มีความผูกพันกับประชาชนหรือไม่มีเครือข่ายจำนวนมาก จะต้องให้การอุปถัมภ์กับบุคคลที่เป็นผู้นำในชุมชนและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในแต่ละชุมชน (หัวคะแนน) ประชาชนส่วนใหญ่ในแต่ละชุมชนจึงกลายเป็นผู้ใต้อุปถัมภ์โดยผ่านผู้นำ แต่ถ้าหากผู้อุปถัมภ์มีญาติพี่น้องเป็นตระกูลใหญ่ก็จะทำให้ง่ายต่อการสร้างเครือข่ายการอุปถัมภ์

การอุปถัมภ์ที่ต้องการผลทางการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งมักจะเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์กับบุคคลกลุ่มหนึ่งแต่อาจจะรับการอุปถัมภ์จากบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งเพื่อเป้าหมายทาง

การเมือง โดยที่ผู้อุปถัมภ์อาจจะเป็นกลุ่มการเมืองที่เคยแข่งขันกันมาก่อนแต่สามารถตกลงจัดสรรตำแหน่งทางการเมืองและผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือกลุ่มพรรคการเมืองระดับชาติเพื่อเป็นฐานทางการเมืองสำหรับการเลือกตั้งระดับชาติ

ผู้รับการอุปถัมภ์จะทราบว่าสิ่งที่ผู้อุปถัมภ์นำเสนอ นั้นเป็นสิ่งที่มีความเสี่ยง คุณภาพ และลักษณะเป็นเช่นไร แต่สิ่งที่ผู้รับการอุปถัมภ์เสนอให้ นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ทราบว่าคุณภาพจะเป็นอย่างไร จนกว่าการแลกเปลี่ยนกันจะสำเร็จเรียบร้อยลงไป เช่น การที่ผู้อุปถัมภ์แจกจ่ายสิ่งของหรือใช้เงินซื้อเสียงเพื่อหวังผลคะแนนในการเลือกตั้ง ผู้อุปถัมภ์ไม่สามารถจะทราบได้ว่าจะได้รับผลคะแนนจากผู้รับการอุปถัมภ์จำนวนเท่าไรเป็นต้น ความแตกต่างในการมีทรัพยากรสำหรับแลกเปลี่ยนกันคือคนที่จะเป็นผู้อุปถัมภ์จำเป็นที่จะต้องให้แก่ผู้รับการอุปถัมภ์จำนวนมาก เพื่อที่จะสามารถให้แก่ผู้รับการอุปถัมภ์จำนวนมากได้ (อคิน รพีพัฒน์, 2540 อ้างถึงใน นิทัศน์ เจียมศรีพงษ์, 2547)

เพิ่มพงษ์ เชาวลิต เสนอว่า ในปริมณฑลทางการเมือง การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนซึ่งกันและกันมีลักษณะเป็นผลประโยชน์ทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่ โดยในระบบการเมืองในปัจจุบันเราอาจจะเห็นความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาคกัน และการตอบแทนแลกเปลี่ยนแบบผู้อุปถัมภ์และผู้ได้อุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในเวทีการเมืองที่แผ่เรืมาในรูปแบบการให้ระบบหัวคะแนน การรณรงค์หาเสียงด้วยวิธีใช้เงินและการสนองตอบด้วยการให้ความสนับสนุนทางการเมืองลักษณะต่างๆ จึงกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์สามารถพบเห็นได้ไม่ว่า ในพรรคการเมือง ระบบราชการ ระดับหมู่บ้าน รวมทั้งการแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมทางการเมืองเลือกตั้งด้วย

3.4 ระบบอุปถัมภ์กับการเมืองรูปแบบใหม่

ความสัมพันธ์แบบการตลาด เมื่อถูกแสดงออกด้วยคำเหล่านี้ จึงเสมือนว่าเป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เหมือนกับที่ อาจารย์ นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวว่าความสัมพันธ์พวกนี้คือการซื้อเสียงเป็นการแลกเปลี่ยนแบบตลาดเอาความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เคลือบแฝงไว้ เหตุที่ต้องเคลือบแฝงเพราะการแลกเปลี่ยนแบบนี้เป็นสิ่งที่จะต้องห้ามทางศีลธรรม ดังนั้นหากพวกเราเคลือบแฝงความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ไว้จะทำให้เราแลกเปลี่ยนทุกสิ่งทุกอย่างได้ (อคิน รพีพัฒน์, 2548)

3.5 วัฒนธรรมทางการเมืองกับระบบอุปถัมภ์

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยชี้ขาดปัจจุบันและอนาคตทางการเมืองของเราพลังของวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งเคยชินกับการรับอามิสสินจ้างในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งพลังทางวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดความคาดหวังว่าการเลือกตั้งทุกครั้งจะต้องได้รับ “อะไรต่ออะไรติดไม้ติดมือกลับบ้านเสมอ” ทำให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองของเรา ไม่รู้จักคำว่า “ความเป็นอิสระทางการเมือง” ตรงกันข้ามวัฒนธรรมทางการเมืองของเรามีลักษณะเด่นชัดที่สุดก็คือ “ระบบอุปถัมภ์” อย่างเช่น นักการเมืองที่มาจากเลือกตั้งต้องมีความเกี่ยวข้องกับศูนย์แห่งอำนาจ

คือ พรรคการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคฝ่ายรัฐบาล หวังจะได้รับความอุปถัมภ์หรือความอนุเคราะห์จากแกนนำกลุ่มในพรรคการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองของเราไม่ยอมรับว่านักการเมืองในบางสถานะต้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นอิสระ ปราศจากความผูกพันหรือเงื่อนไขของกลุ่มการเมืองได้เหมือนกัน ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของเรานั้นถือว่าเป็นเสมือนยาเสพติด คนที่ก้าวเข้าไปในสภาฯ ได้กลืนเอาการเมืองเต็มตัวแล้วเลิกไม่ได้ ซึ่งเข้ากับวัฒนธรรมทางการเมืองของเราอย่างป็นปี่เป็นขลุ่ย เพราะเราชอบและแสวงหาผู้นำการเมืองที่มีระบบอุปถัมภ์อยู่แล้ว (เกษม ศิริสัมพันธ์, 2547)

3.6 ระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองไทย

แนวคิดของสำนักโครงสร้างและหน้าที่ได้กล่าวถึงผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมว่าเป็นผู้อุปถัมภ์และคนด้อยโอกาสในสังคมว่าเป็นผู้ได้อุปถัมภ์ที่เป็นส่วนประกอบของสังคมที่มีความเกี่ยวพันกัน โดยไม่ได้กล่าวถึงการเอารัดเอาเปรียบกันและในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับของทุกคนในสังคมไทยว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง ข้าราชการทั้งหลายกำเนิดขึ้นและดำรงอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ทุกคนในสังคมไทยจะเข้าใจคำว่าระบบอุปถัมภ์ได้ดี และมีตัวอย่างให้เห็นอยู่ทั่วไปและที่สำคัญหลายคนยอมรับระบบอุปถัมภ์ว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการสอนหรืออภิปรายในห้องเรียนในรั้วมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัยหรือการสนทนาตามร้านกาแฟทั้งไปทั้งในเมืองและในชนบทไทย (นิทัศน์ เจียมศรีพงษ์, 2547)

3.7 การอุปถัมภ์การเมืองท้องถิ่นของพรรคการเมือง

ในประเทศที่พัฒนาแล้ว พรรคการเมืองจะมีบทบาทสำคัญทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ เพราะการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ประชาชนที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด ก็มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนพรรคที่ตนเองเป็นสมาชิกทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ในแง่มุมของการบริหาร ถ้าผู้นำการเมืองท้องถิ่นอยู่พรรคเดียวกับรัฐบาล จะทำให้การประสานงานและการขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นไปด้วยดี เพราะรัฐบาลกลางก็ต้องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพรรคในระดับท้องถิ่น ประชาชนจึงมีโอกาสได้รับผลประโยชน์สูง ด้วยเหตุนี้ความสำเร็จของพรรคการเมืองระดับชาติ จึงส่งผลต่อความนิยมของพรรคต่อการเมืองท้องถิ่นโดยตรง ในทำนองเดียวกันความสำเร็จของการเมืองท้องถิ่นก็จะเป็นรากฐานสำคัญของการเมืองระดับชาติ สำหรับประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา ระบบพรรคการเมืองยังไม่เข้มแข็ง ระบบพรรคการเมืองยังไม่มีความสัมพันธ์กับประชาชนโดยตรง พรรคการเมืองยังไม่สามารถสร้างความเชื่อถือศรัทธาให้ประชาชนสนใจเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ ประชาชนเองก็ยังไม่มีความผูกพันกับพรรคการเมืองทั้งในด้านอุดมการณ์ทางการเมืองและด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชน ทำให้พรรคการเมืองและประชาชนขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันการเมืองท้องถิ่นจึง

ดูเสมือนแยกส่วนจากการเมืองระดับชาติ โดยการเมืองระดับชาติอาจไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเมืองท้องถิ่น ผลการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นจึงอาจจะแตกต่างกัน ความสำเร็จของการเมืองในระดับท้องถิ่นและการเมืองในระดับชาติมีปัจจัยแตกต่างกัน พรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลอาจไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการเมืองท้องถิ่น กลุ่มการเมืองท้องถิ่นไม่มีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองระดับชาติอาจประสบชัยชนะเป็นผู้บริหารท้องถิ่นความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นยังแตกต่างกัน

ผลการเลือกตั้งของการเมืองระดับท้องถิ่นหลายแห่งในประเทศไทยขณะนี้ยืนยันได้อย่างชัดเจนว่าในขณะที่พรรครัฐบาลได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในระดับชาติ แต่เมื่อพรรคส่งทีมเข้าแข่งขันในการเมืองท้องถิ่นก็ปรากฏความพ่ายแพ้ต่อกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองระดับชาติแต่อย่างใด สำหรับกรณีของไทยคงต้องใช้ระยะเวลาอีกพอสมควรจนกว่าระบบพรรคการเมืองจะมีความเข้มแข็งและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจรวมทั้งตระหนักในคุณค่าของพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตยจนเกิดความสมัคใจที่เป็นสมาชิกของพรรคเพื่อร่วมกิจกรรมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นก็จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การรณรงค์ของพรรคการเมืองก็จะมีผลสำคัญทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (สมบัติ ชำรงชัญวงศ์, 2546)

จากปัจจัยในด้านระบบอุปถัมภ์ผู้อุปถัมภ์จะสามารถใช้ประโยชน์จากการอุปถัมภ์เพื่อผลทางการเมืองได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเมืองในระดับท้องถิ่น ผู้มีอำนาจทางการเมืองที่มีอำนาจในการบริหารองค์กร ย่อมใช้อำนาจให้การช่วยเหลือบุคคลในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของโครงการของทางราชการหรือช่วยเหลือโดยส่วนตัวและด้วยอำนาจทางการเมืองที่มีอยู่จะทำให้เชื่อมโยงถึงนักการเมืองระดับชาติได้ง่าย ก็จะเป็นการพึงพอใจให้การช่วยเหลือกันในการเลือกตั้ง ซึ่งหมายถึงการอุปถัมภ์ 2 ระดับ จึงทำให้ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติตามระบบอุปถัมภ์นี้มีความได้เปรียบทางการเมือง เมื่อถึงเวลาเลือกตั้งก็อาจจะไม่มีใครกล้าที่จะสมัครแข่งขันหรือหากมีการแข่งขันก็มีโอกาสที่จะได้รับชัยชนะมากกว่า

4. แนวคิดเกี่ยวกับห้วคะแนน

การศึกษาการเลือกตั้งจากกระบวนการ ขั้นตอนการหาเสียงเลือกตั้งนั้น จะให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.1 การเตรียมตัวรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

นักการเมืองที่มีประสบการณ์และความชำนาญทางการเมือง จะต้องเตรียมการวางแผนหาเสียงล่วงหน้าอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยไม่ต้องคำนึงว่าสภาพมลภาวะแล้วหรือไม่ การเตรียมการเพื่อการรณรงค์หาเสียง ประกอบด้วย (สมบัติ จันทรวงศ์, 2529, หน้า 14 – 26)

การวางแผนหาเสียงระยะยาว ผู้ที่ต้องการจะได้รับการเลือกตั้งจะต้องคิดอยู่ตลอดเวลา การหาเสียงอย่างเป็นทางการเป็นเพียงการหาเสียงพิเศษเพิ่มเติม จากที่ต้องกระทำอยู่เป็นประจำและตลอดเวลา

กำหนดเขตเลือกตั้งที่จะลงสมัครและจัดทีมผู้สมัคร

การวางยุทธศาสตร์ในการหาเสียง

4.2 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

4.2.1 การจัดระบบห้วคะแนน ห้วคะแนนมีความสำคัญต่อการหาเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างมากสำหรับสังคมการเมืองไทยปัจจุบัน ส่วนหนึ่งแห่งความสำเร็จของผู้สมัครรับเลือกตั้งมาจากการที่มีห้วคะแนนที่มีประสิทธิภาพ สามารถห้วคะแนนให้กับผู้สมัครได้เป็นจำนวนมาก แม้ว่าความคิดเป็นของคนทั่วไปที่มีต่อห้วคะแนนจะเป็นไปในแง่ลบที่ว่า”ห้วคะแนน” คือ บุคคลที่ช่วยหาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยใช้เล่ห์เหลี่ยม กล โกง หรือใช้วิธีการให้อามิสสินจ้างกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อจูงใจให้เลือกผู้สมัครเป็นการตอบแทน หรือยกยอกสิ่งของเงินทองที่ผู้สมัครให้ไว้ติดสินบนชาวบ้านบางส่วนมาเป็นของตน ส่วนบุคคลที่ช่วยผู้สมัครหาเสียงอย่างเต็มที่โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นตัวเงิน หรือสินจ้างรางวัลโดยตรง มักจะนิยมเรียกกันว่า “ผู้สนับสนุน”มากกว่า “ห้วคะแนน” ดังนั้น”ผู้สนับสนุน” หรือ “ห้วคะแนน” ก็คือ บุคคลที่สามารถห้วคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ โดยไม่คำนึงว่าจะใช้วิธีการใดมาแสวงหาความสนับสนุนให้กับผู้สมัครของตนห้วคะแนนจึงเป็นกลไกที่สำคัญภายในกระบวนการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเสมือนแขนงที่สำคัญในการประสานงาน ติดต่อเร่งเร้า กระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของผู้สมัครที่เขาสนับสนุน

4.2.2 ในเขตเลือกตั้งที่กว้างใหญ่และมีพื้นที่มากหรือในเขตพื้นที่ทุรกันดารการคมนาคมไม่สะดวก พื้นที่ที่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน ประชาชนอยู่กระจายห่างไกลกัน ทำให้การหาเสียงเป็นไปอย่างลำบาก หรือในพื้นที่ที่ประชาชนขาดความรู้และความสนใจในกิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้ล้วนแต่ทำให้ผู้สมัครจำเป็นต้องอาศัยห้วคะแนนเป็นผู้ดำเนินการคอยกระตุ้นเร่งเร้า เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และดึงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งจัดกระจายนั้นมาลงคะแนนสนับสนุนตนให้ได้ ดังนั้น ห้วคะแนนจึงเป็นเสมือนตัวกลางระหว่างชาวบ้านผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ในบางครั้งหัวคะแนนจะต้องเป็นบุคคลผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น เป็นบุคคลที่มีญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงมาก เป็นที่นับถือของประชาชน ผู้สมัครให้การยอมรับหัวคะแนนก็เพราะหัวคะแนนเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวอย่างใกล้ชิด หรือเป็นผู้นำของชุมชนที่ชาวบ้านให้ความยอมรับนับถือ หัวคะแนนที่ประสบความสำเร็จในการชักจูงให้ชาวบ้านมาลงคะแนนให้กับผู้สมัครมักจะใช้ความสัมพันธ์และการยอมรับที่ชาวบ้านมีให้กับเขาเป็นเครื่องมือสำคัญในการโน้มน้าวใจให้ชาวบ้านคล้อยตาม แต่ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับหัวคะแนนไม่มากพอ หัวคะแนนอาจต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นในบางกรณีหัวคะแนนอาจจะทำหน้าที่เป็นเพียงกลไกประสานระหว่าง “การซื้อ-ขายคะแนนเสียง”

4.3 กระบวนการในการหาเสียง แบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.3.1 ขั้นตอนก่อนวันเลือกตั้งหัวคะแนนมีหน้าที่ดังนี้

1) การประชาสัมพันธ์ในทางหลักการ การประชาสัมพันธ์ของหัวคะแนนในระยะนี้คือ การโฆษณาให้ผู้เลือกตั้งทราบถึงประวัติชีวิต การศึกษา การทำงาน ประสบการณ์ ผู้สมัคร ส่วนวิธีการในการประชาสัมพันธ์จะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของผู้สมัครเอง

2) การสำรวจหาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นที่จะมีผลต่อการเลือกตั้ง เช่น สภาพท้องถิ่น ความนิยม ทศนคติ ความต้องการของชุมชน จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง พร้อมเลขที่บัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลเหล่านั้น เป็นต้น

3) งานการข่าว ซึ่งหมายถึง กิจกรรมในการหาข่าว สร้างข่าว ปลอ่ยข่าว ลวงข่าว ตอบโต้ข่าว โดยมีจุดประสงค์หลักที่จะสืบทราบความเคลื่อนไหวของฝ่ายตน รวมทั้งล่อลวงให้คู่แข่งสนใจสภาพของฝ่ายตนผิดพลาดไป

ประเด็นสำคัญในการหาข่าวของผู้สมัครแต่ละคนโดยผ่านหัวคะแนนแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การหาข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงกันข้ามกับการหาข่าวสถานการณ์อันเกิดจากความเคลื่อนไหวของฝ่ายตน

ในประเด็นแรกมีข่าวสารสำคัญ ที่จะต้องสืบหาได้แก่คะแนนนิยมของกลุ่มแข่งขันในแต่ละพื้นที่ ความเคลื่อนไหวของกลุ่มแข่งขันในแต่ละพื้นที่ ความเคลื่อนไหวของกลุ่มแข่งขันในระดับท้องถิ่นใครเป็นหัวคะแนนให้กับคู่แข่งคนใด ผลการเคลื่อนไหวของกลุ่มส่งผลกระทบต่อคะแนนเสียงของท้องถิ่นหรือไม่ ประเมินความเคลื่อนไหวของประชาชนในพื้นที่ ตอบโต้ข่าว ปลอ่ยข่าว เป็นกระบอกเสียงให้ผู้สมัคร เพื่อจุดมุ่งหมายในการดำเนินสงครามจิตวิทยา

4) การประสานงานกับฝ่ายผู้สมัครในการดำเนินงานในพื้นที่ ในการรณรงค์หาเสียงผู้สมัครมีหน้าที่สำคัญคือ การปราศรัย การออกเยี่ยมเยียนประชาชนในเขตเลือกตั้ง การวางแผนออกปรากฏตัวของผู้สมัครในหมู่บ้านและชุมชนต่างๆ ผู้สมัครกับหัวคะแนนจึงต้องประสานงานกัน

ให้ดี เพราะในแต่ละเขตเลือกตั้งมีเนื้อที่กว้างใหญ่ เป็นการยากที่ผู้สมัครจะไปปรากฏตัวได้ทั่วถึง การประสานงานกับห้วคะแนนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

นอกจากนั้น ห้วคะแนนต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องทราบ ถึงงานประเพณี สำคัญๆ ของประชาชนในท้องถิ่น เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ และประสานงานกับผู้สมัคร ให้มาปรากฏตัวในงาน เหล่านี้ถ้าผู้สมัครไม่สามารถมาได้ ห้วคะแนนจะต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทน ของผู้สมัครเสียเอง

5) การรักษาฐานคะแนนเสียงของผู้สมัครการรณรงค์หาเสียงทุกรูปแบบของ ทั้งฝ่ายผู้สมัครและห้วคะแนนล้วนเป็นไปเพื่อการรักษาฐานคะแนนเสียงทั้งสิ้นในระดับพื้นฐาน ห้วคะแนนมีส่วนสำคัญในการรักษาฐานคะแนนเสียงการแข่งขันระดับล่างระหว่างฝ่ายต่างๆ เป็นไปในแทบทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ที่มีผู้สมัครมากกว่าหนึ่งฝ่ายและมีฐานทางการเงิน ใกล้เคียงกันความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครแต่ละคนกับห้วคะแนนจึงเป็นปัจจัยชี้ว่าฐานคะแนนเสียง นั้นๆ มีความมั่นคงหรือไม่การศึกษาฐานคะแนนเสียงของห้วคะแนนดำรงอยู่นานเพียงใดขึ้นอยู่กับ ความสัมพันธ์ระหว่างห้วคะแนนกับชาวบ้านเป็นสำคัญ ความสัมพันธ์นี้ใช้ได้ด้วยสายใยแห่งระบบ อุปถัมภ์ หรือระบบอาวุโส

4.3.2 ขั้นตอนในวันเลือกตั้ง

- 1) การเตรียมการเพื่อนำคนไปเลือกตั้ง
- 2) การจัดหน่วยเพื่อเก็บตกคะแนนเสียงที่ยังเหลืออยู่
- 3) การสังเกตการณ์ในการเลือกตั้ง

4.3.3 ขั้นตอนภายหลังการเลือกตั้ง

ห้วคะแนนจะต้องทำหน้าที่ขอบคุณประชาชนแทนผู้สมัคร ไม่ว่าผลการ เลือกตั้งจะออกมาเป็นอย่างไรก็ตาม วิธีการที่ใช้อาจเป็นการจัดเลี้ยงหรือสังสรรค์อย่างไม่เป็นทางการ ก็ได้

4.4 รูปแบบในการหาเสียง แยกออกเป็น

4.4.1 รูปแบบการหาเสียงที่เปิดเผยหรือเป็นทางการ สมบัติ จันทรวงศ์ (2530, หน้า 30 – 36) ได้จำแนกรูปแบบในการหาเสียงที่เปิดเผยหรือเป็นทางการไว้ ดังนี้

4.4.2 การใช้สิ่งพิมพ์และการประชาสัมพันธ์ เป็นการรณรงค์หาเสียงอย่างเป็นทางการ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งได้รู้จักผู้สมัคร โดยอาจจะทำเป็นป้ายคัดเอาที่ขนาดใหญ่ บอกชื่อ สังกัดพรรค พร้อมคำขวัญและรูปภาพของผู้สมัคร นอกจากนั้นก็มิโปสเตอร์หรือใบปลิว หรือการ์ดขนาดเล็กๆ สำหรับแนะนำตัวผู้สมัคร ซึ่งอาจจะออกมาเป็นระยะๆ ในช่วงระหว่างที่ทำการหาเสียง หรืออาจจะออกมาแก่ข่าวที่ถูกกโจมตี นอกจากนี้ก็มีการใช้รถที่มีโปสเตอร์ หรือแผ่น

ป้ายในโฆษณา ชื่อ รูป หมายเลขประจำตัวของผู้สมัครให้วิ่งกระจายเสียงไปตามชุมชนต่างๆ เพื่อให้ประชาชนทราบข่าวสารของผู้สมัคร ในกรณีที่ผู้สมัครไม่ได้ออกไปสัมผัสประชาชนโดยตรง

4.4.3 การปราศรัยหาเสียงมีหลายรูปแบบ คือ อาจจะเป็นการปราศรัยที่ทำไปอย่างมีพิธีการ มีการจัดเวลาปราศรัยที่มีการนัดหมายหรือประชาสัมพันธ์ไว้ล่วงหน้า หรืออาจเป็นแบบที่ผู้สมัครได้รับเชิญให้ขึ้นเวทีปรากฏตัวและกล่าวคำปราศรัยในงานพิธีต่างๆ ที่หวัคะแนนอ้างโอกาสจัดขึ้น เช่น งานบวชนาค งานศพ งานวันเกิด หรืออาจจะเป็นในแบบที่มีองค์กรอะไรสักอย่างในเขตจังหวัดที่มีลักษณะภายนอกเป็นองค์กรที่เป็นกลางทางการเมือง เช่น หอการค้าจังหวัด การจัดอภิปรายขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้สมัครที่เป็นหัวหน้าทีมของทุกทีมมีโอกาสมาแถลงนโยบาย หรือให้ประชาชนผู้เข้าฟังได้ซักถามข้อข้องใจได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การปราศรัยเพื่อหาเสียงโดยตรงอาจจะเป็นวิธีหลักในบางจังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง แต่ในบางพื้นที่อาจเป็นเพียงผลพลอยได้ของการประชาสัมพันธ์ตัวผู้สมัครให้เป็นที่รู้จักเท่านั้น

4.4.4 การเข้าถึงตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นการหาเสียงแบบที่นิยมกันว่า “การเคาะประตูบ้าน” เป็นที่นิยมกันมากในหมู่ผู้สมัครหน้าใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีประชากรหนาแน่น เพราะนอกจากจะได้ภาพพจน์ว่าเป็นผู้สมัครที่เข้าถึงได้แล้วยังจะดูเป็นการสร้างความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมกับชาวบ้านได้ในระยะเวลาอันสั้น

4.4.5 การใช้สื่อมวลชนเพื่อการหาเสียง สื่อมวลชนทุกประเภท โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์มีบทบาทในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการหาเสียงของพรรคการเมืองต่างๆ ในระดับชาตินักการเมืองที่เจนเวทีจะพยายามอาศัยคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ระดับชาติทำตัวให้เป็นข่าวอยู่เป็นประจำการเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ระดับชาติมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้สมัครหน้าใหม่จะให้ความสำคัญกับโอกาสดังกล่าวมากเพราะถือได้ว่าเป็นการ โฆษณาประชาสัมพันธ์ตนเองเป็นอย่างดีเนื่องจากผู้สมัครจะสามารถนำข่าวคราวดังกล่าวไปถ่ายเอกสารแจกจ่ายให้กับชาวบ้านหรือเพื่อนำลงในเอกสารประชาสัมพันธ์ที่ตนเขียนแบบรูปแบบของหนังสือพิมพ์สำหรับแจกจ่ายในเขตพื้นที่เลือกตั้งอีกทีหนึ่ง

5. แนวคิดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้นำชุมชน

อาจจะกล่าวได้ว่าบทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้นำชุมชน โดยเฉพาะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการเป็นผู้นำชุมชน มีลักษณะหลายประการ ดังต่อไปนี้

5.1 การเป็นผู้นำชุมชนในฐานะเป็นผู้รวบรวมความเดือดร้อนแล้วนำเสนอต่อทางราชการ
การรวบรวมข้อเรียกร้องต่างๆ แล้วผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมในสังคม

ประชาธิปไตยนั้น มักจะผ่านกลไกที่เรียกว่า “พรรคการเมือง” แต่ในสังคมชนบทของประเทศไทยนั้น คุบบทบาทของพรรคการเมืองจะยังคงมีน้อยอยู่ อีกทั้งพรรคการเมืองไทยยังขาดลักษณะของพรรคการเมืองมหาชนอยู่มาก ประกอบกับสถาบันพรรคการเมืองถือว่าเป็นสถาบันใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในสังคมไทย ดังนั้น พรรคการเมืองไทยจึงไม่สามารถทำหน้าที่เหล่านั้นได้ดีพอหรือทำได้อย่างมีข้อจำกัด

สถาบันกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันหนึ่งที่เข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวแทนพรรคการเมือง โดยเฉพาะการรวบรวมข้อเรียกร้องและความเดือดร้อนต่างๆ ของราษฎรลูกบ้านให้เข้ามาเป็นหนึ่งเดียว และจัดการกับข้อเรียกร้องต่างๆ เหล่านั้น แล้วนำเสนอต่อนายอำเภอหรือราชการส่วนภูมิภาคเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

ในอดีตที่ผ่านมา ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ เมื่อประสบความเดือดร้อนใดๆ มักจะเข้าหากำนันผู้ใหญ่บ้านก่อนเสมอ แต่ในยุคปัจจุบันนับตั้งแต่ที่ประเทศไทยสนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาให้ท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านนี้ลดน้อยลงไปอย่างมาก เพราะประชาชนหันไปพึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลแทน อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้ามาทำหน้าที่แทนกำนันผู้ใหญ่บ้านได้เต็มที่เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่ควร อีกทั้งยังมีข้อมูลปรากฏว่าประชาชนไม่รู้ว่าจะ้องค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่อะไร และมีความแตกต่างอย่างไรจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน

5.2 การเป็นผู้นำชุมชนในฐานะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นปัจจุบัน มีกลไกในการแก้ไขความขัดแย้งหลายประการทั้งกลไกแบบทางการ คือ การพึ่งพาเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือการฟ้องร้องต่อศาล เป็นต้น และกลไกที่แก้ไขความขัดแย้งอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การให้ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนตัดสิน การเจรจาไกล่เกลี่ยกันเอง และการแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง

การแก้ไขข้อขัดแย้งในท้องถิ่น โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแบบกึ่งทางการ กล่าวคือ กำนันผู้ใหญ่บ้านมี 2 สถานะในคนๆ เดียว สถานะหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ อีกสถานะหนึ่งเป็นผู้นำชุมชน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งโดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ไกล่เกลี่ยนั้น จึงเป็นการแสดงบทบาทของทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำชุมชนธรรมชาติไปพร้อมๆ

ในปัจจุบัน กำนันผู้ใหญ่บ้าน ยังคงมีบทบาทอยู่มากในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งของลูกบ้าน เพราะเมื่อลูกบ้านเกิดข้อพิพาทระหว่างกันแล้ว มักจะมากหากำนันผู้ใหญ่บ้านก่อนไปหาเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งอื่นๆ ก่อนเสมอ จึงอาจกล่าวได้ว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นเสมือนการกระบวนกรในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งขั้นปฐมภูมิ ที่จะต้องรับฟังเหตุผลของทั้งสองฝ่าย

หากกำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าความขัดแย้งดังกล่าวเกินกว่าที่ตนจะแก้ไขปัญหาได้ กำนันผู้ใหญ่บ้านก็จะส่งเรื่องให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งในขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนแก้ไขความขัดแย้งแบบปฐมภูมิ

กล่าวโดยสรุป ความจำเป็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการเข้ามาแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมีจำกัดอยู่แต่เฉพาะความขัดแย้งของลูกบ้านเล็กๆ น้อยๆ สามารถเจรจาไกล่เกลี่ยกันได้และไม่เกินอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

5.3 การเป็นผู้นำชุมชนในสถานะที่เป็นผู้นำทางความคิดของประชาชนในหมู่บ้าน

บทบาทในเรื่องนี้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบัน ก็ยังคงมีอยู่ และไม่ได้จางหายไปแต่อย่างใด เนื่องจากในสังคมชนบทมีความเป็นเมืองยังเข้าไปไม่ถึง วิถีชีวิตแบบโบราณก็ยังคงมีอยู่การพึ่งพาอาศัยผู้นำ หรือการทำตามสิ่งที่ผู้นำออกเป็นกฎเกณฑ์หรือระเบียบของสังคม ดังนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งถือเป็นผู้นำชุมชนจึงได้รับการยอมรับนับถือจากลูกบ้าน เมื่อลูกบ้านมีปัญหาประการใดมักจะคิดถึงผู้ใหญ่บ้านและกำนันเสมอ

เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านกับลูกบ้านมีความใกล้ชิดกันแบบนี้แล้ว บทบาทในฐานะเป็นผู้นำทางความคิดของกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความคิดส่วนใหญ่ที่ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการนำมาที่สุด คือ ความคิดที่ได้รับการส่งต่อมาจากรัฐบาลกลาง เช่น การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ การดำรงตนให้เป็นคนดีของสังคมการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีลักษณะบางอย่างที่แสดงให้เห็นว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบันยังคงมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางความคิดอยู่มาก เช่นการที่ชาวบ้านประสบกับปัญหา หรือความเดือดร้อนใดๆ มักจะไปหากำนันผู้ใหญ่บ้านเสมอๆ แม้ว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นไม่อยู่ก็จะรอจนจนกว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านจะกลับเพื่อรอคำชี้แนะจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน ถึงแม้ระหว่างนั้นจะมีบุคคลอื่นชี้แนะแทนลูกบ้านก็ยังไม่เชื่อ

5.4 การเป็นผู้นำชุมชนในสถานะที่เป็นผู้นำความเจริญจากภายนอกเข้ามาในหมู่บ้าน

การเป็นผู้นำชุมชนในฐานะที่เป็นผู้นำความเจริญจากภายนอกเข้ามาในหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบัน ถือได้ว่ายังคงมีบทบาทอยู่เพียงแต่ถูกลดทอนลงไปบ้างจากการเกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านการบริหารและงานพัฒนาโดยตรง ส่วนกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นหน้าที่หลักคืองานปกครอง และงานดูแลทุกข์สุขของประชาชน

ในอดีตก่อนที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องรับภาระทั้งการปกครอง และงานพัฒนาไปพร้อมๆ กัน โดยงานพัฒนาของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จะต้องกระทำผ่านอำเภอ กล่าวคือ กำนันผู้ใหญ่บ้านไม่มีงบประมาณในการ

พัฒนาพื้นที่ได้โดยตรง ทำได้เพียงแต่การจัดทำแผนพัฒนาตำบล ละเสนอขอให้อำเภอจัดสรรงบประมาณลงมาให้พื้นที่ผ่านโครงการพัฒนาต่างๆ เช่น โครงการขุดบ่อน้ำประปาประจำหมู่บ้าน โครงการก่อสร้างถนนลาดยางเข้าหมู่บ้าน โครงการพัฒนาระบบชลประทาน ฯลฯ

เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา โครงการพัฒนาต่างๆ เหล่านี้ ถูกโอนไปให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รับผิดชอบเพราะงบประมาณจากส่วนภูมิภาคที่เคยให้กับทางจังหวัดกับอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบดูแล ส่วนหนึ่งถูกโอนไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบแทนเพื่อให้เป็นไปตามแผนขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อาจกล่าวได้ว่า บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบันในเรื่องการเป็นผู้นำในการพัฒนานั้นมีความจำเป็นลดลงอย่างต่อเนื่อง ในบางพื้นที่อาจไม่มีความจำเป็นเลย และอาจสรุปได้ว่าบทบาทด้านนี้เป็นเพียงบทบาทด้านเดียวที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่ทำหน้าที่แทนกำนันผู้ใหญ่บ้านได้อย่างเต็มที่ที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านอื่นๆ

5.5 การเป็นผู้นำชุมชนในสถานะที่เป็นผู้สร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน

บทบาทที่จำเป็นต้องมีของ “ผู้นำ” ประการหนึ่ง ก็คือ การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนหรือหมู่ผู้ตาม การเป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านในสังคมไทยในอดีตที่ผ่านมาได้กระทำหน้าที่เหล่านี้มาโดยตลอด ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดคือการระบุน้ำที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในหลายประการ ที่แสดงให้เห็นถึง บทบาทในการสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน เช่น ถ้าเกิดเหตุจลาจล ฆ่ากันตาย ปล้นทรัพย์ ฯ ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเรียกลูกบ้านของตนออกเพื่อป้องกันเหตุการณ์ดังกล่าว การกระทำเพื่อเรียกระดมคนในหมู่บ้านเพื่อชวนกันทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ล้วนแต่ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่ลูกบ้าน ดังนั้น บทบาทที่ติดตัวกำนันผู้ใหญ่บ้านมาตั้งแต่ยุคแรกก็มีหน้าที่ในการสร้างความสามัคคีอยู่ด้วย เพียงแต่ไม่มีการระบุไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนว่า หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านคือ การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านหรือตำบล

ในปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าตนทำหน้าที่ดังกล่าวอยู่เสมอๆ โดยกระทำผ่านกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน เช่น การเรียกระดมแรงงานจากลูกบ้านในการจัดประเพณีประจำปี หรือการขอความร่วมมือจากลูกบ้านในการสนองนโยบายรัฐบาลในเรื่องต่างๆ กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างชัดเจน ดังนั้นเมื่อลูกบ้านได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ โดยรู้ว่าตนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของหมู่บ้านหรือตำบล ก็จะทำให้เกิดความสามัคคีกันหมู่บ้านด้วยกันกำนันก็เช่นกัน เป็นผู้มียุทธศาสตร์ในการรวบรวมความสามัคคีของแต่ละหมู่บ้านในตำบลเดียวกันให้เกิด

ความสามัคคีในตำบลขึ้น แต่อย่างไรก็ตามความสามัคคีในระดับที่มีพื้นที่ใหญ่กว่าย่อมเกิดขึ้นได้ยากกว่าในพื้นที่ที่มีขนาดเล็กและประชากรที่น้อยกว่า

ในยุคปัจจุบันกิจกรรมหนึ่งที่สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นได้ในระดับหมู่บ้านและตำบลก็คือ นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน มีบทบาทมากในโครงการนี้เพราะเป็นผู้ที่รับผิดชอบโดยตรง อีกทั้งยังเป็นประธานในที่ประชุมกรรมการหมู่บ้านอีกด้วย ดังนั้นหมู่บ้านหรือตำบลใดต้องใดต้องการจะผลิตสินค้าชนิดไหน ต้องมีการประชุมในระดับหมู่บ้านและตำบลเพื่อวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตำบลนั้นๆ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเรื่องการเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านประชาชนในยุคปัจจุบันจึงดูเหมือนได้รับการสนับสนุนขึ้นมาอีกครั้ง อีกทั้งยังทำให้ประชาชนในตำบลเกิดความแตกแยกออกเป็นฝักฝ่าย การเผชิญหน้ากันของประชาชนในตำบลหรือหมู่บ้านก็มีโอกาสเกิดขึ้นได้

จะเห็นได้ว่า บทบาทในการสร้างความสามัคคีของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบันนั้นจะมีมากขึ้น หรือน้อยลงนั้น เราไม่สามารถสรุปภาพรวมได้ทั้งหมดเพราะขึ้นอยู่กับสภาพการแข่งขันทางการเมืองของแต่ละพื้นที่ อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลในเรื่องต่างๆ อีกด้วย

5.6 การเป็นตัวแทนของรัฐ เพื่อช่วยเหลือพนักงานของรัฐในงานต่างๆ

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการช่วยเหลือพนักงานของรัฐในงานด้านต่างๆ ในยุคปัจจุบันยังคงเห็นได้อยู่ทั่วไปในสังคมไทย เพราะการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไม่มีเจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและรู้จักประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น งานต่างๆ ของรัฐบาลที่ต้องอาศัยคนในพื้นที่ จึงจำเป็นต้องอาศัยกำลังของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เช่น การสำรวจจำนวนประชากรของประเทศ การจัดหาสถานที่ในงานสำคัญต่างๆ เช่น การเลือกตั้ง งานพระราชพิธี งานประจำจังหวัด งานเทศกาลประเพณีประจำปี งานเฉพาะกิจพิเศษ ฯลฯ

5.7 การเป็นตัวแทนของรัฐ เพื่อการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ คือหน้าที่หลักของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาตั้งแต่สมัยก่อตั้งสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในยุคเริ่มต้นแล้ว หน้าที่ของการเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับราษฎรในพื้นที่หมู่บ้าน เป็นหน้าที่ที่ผู้ใหญ่บ้านจะต้องกระทำโดยตรง ในยุคปัจจุบันมีสื่อหลากหลายประเภทมากขึ้น เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ โทรทัศน์ หรือแม้แต่ Internet เป็นต้น ทำหน้าที่ในการเป็นสื่อกลางการประชาสัมพันธ์ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ลดน้อยลงไป อย่างไรก็ตามไม่ใช่สื่อต่างๆ ที่กล่าวถึงจะลดหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านลงไปจนหมดเสียทีเดียว เพราะยังมีข่าวสารบางประเภทที่จำกัดเฉพาะในอำเภอใดอำเภอหนึ่ง ตำบลและหมู่บ้านที่เฉพาะเจาะจง ดังนั้น การใช้สื่อมวลชนที่สามารถกินพื้นที่ได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมจึงไม่จำเป็นต่อการประชาสัมพันธ์ของทางราชการไปยังหมู่บ้านที่เฉพาะเจาะจงเหล่านั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังคงทำหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสารของทาง

ราชการไปแจ้งให้ประชาชนทราบอยู่นั่นเอง เช่น ประกาศของทางราชการ การเตือนภัยต่างๆ การบอกสภาพดิน ฟ้า อากาศ การบอกระยะเวลาในการนำสินค้าการเกษตรไปรับจำหน่ายกับรัฐบาล การรับซื้อผลิตผลทางการเกษตรของทางราชการ การแจ้งข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรม ประกาศรางวัลนำจับ หรือผู้ที่ชี้เบาะแส การประชาสัมพันธ์งานท่องเที่ยว งานประเพณี งานเทศกาลต่างๆ หรือแม้กระทั่งประชาสัมพันธ์เพื่อหาอาสาสมัครเพื่อทำสาธารณประโยชน์ให้หมู่บ้านหรือตำบลของตน เป็นต้น

การเป็นสื่อกลางระหว่างลูกบ้าน กับผู้ใหญ่บ้านนี้ นับเป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่รัฐบาลใช้ในการ “ควบคุม” ราษฎรในหมู่บ้าน ซึ่งนั้นก็หมายความว่า หากเครื่องมือชนิดนี้ได้ผล การควบคุมประชาชนทั้งประเทศให้สนองตอบความต้องการของราชการส่วนกลางหรือรัฐบาลก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยากแต่อย่างใด เพราะรัฐบาลเป็นผู้สั่งการกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้โดยตรง โดยผ่านกระทรวงมหาดไทย

5.8 การเป็นตัวแทนของรัฐบาล เพื่อเป็นแหล่งข่าวให้กับทางราชการ

การเป็นตัวแทนของรัฐเพื่อเป็นแหล่งข่าวให้กับทางราชการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นนับว่าเป็นการกระทำอยู่ทั่วไปในสังคมชนบทของไทย เพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด อีกทั้งยังมีลักษณะของการเป็นผู้นำชุมชนโดยธรรมชาติอีกด้วย เมื่อประชาชนหรือลูกบ้านมีกิจกรรมหรือความเคลื่อนไหวใดๆ ผู้ใหญ่บ้านและกำนันจะเป็นผู้ทราบข่าวสารหรือความเคลื่อนไหวก่อนเสมอ

ในปัจจุบัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงทำหน้าที่เป็นแหล่งข่าวให้กับทางราชการ โดยเฉพาะกับอำเภออยู่ เพียงแต่อาจจะถูกลดบทบาทไปบ้างตามยุค โลกาภิวัตน์ที่ข้อมูลข่าวสารสามารถเดินทางไปได้อย่างรวดเร็ว ข้อมูลที่ทางราชการมักจะได้จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบันมักจะเป็นเรื่องทางการปกครองทั่วไป เช่น ข้อมูลลูกบ้านทั่วไป เพื่อประกอบการดำเนินงานของราชการ การตรวจสอบความเคลื่อนไหวของประชาชนในหมู่บ้าน เบาะแสในคดีอาญาหรือคดีอาชญากรรม หรือแม้กระทั่งความนิยมของนโยบายของรัฐบาลในเรื่องต่างๆ

ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารราชการและในยุคปัจจุบันบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงทำหน้าที่เหล่านี้อยู่แม้ในบางพื้นที่ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านจะลดน้อยลงไปบ้าง โดยเฉพาะในเขตที่มีความเป็นเมืองสูง และประชาชนอาศัยหนาแน่น ดังนั้น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับกับประชาชนได้ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงมีความจำเป็นอยู่

6. แนวคิดเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

6.1 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory)

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้นเมื่อมนุษย์อาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากจึงเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ นับตั้งแต่การเกี่ยวข้องกับระหว่างคนสองคน คนในครอบครัว ระหว่างคนกับองค์กรและระหว่างองค์กรต่างๆ ด้วยกัน โดยความสัมพันธ์ในรูปแบบดังกล่าว ก่อให้เกิดตำแหน่งต่างๆ ทางสังคมขึ้น การแบ่งกลุ่มเป็นองค์กร โดยตำแหน่งทางสังคมตามธรรมเนียมประเพณีของแต่ละสังคมนั้น ทำให้เกิดโครงสร้างทางสังคมขึ้น

ตัวแบบการแลกเปลี่ยน(Exchange model) ของทฤษฎีนี้ มีสมมุติฐานสำคัญว่ามนุษย์แต่ละคนมีความต้องการหลายอย่างในชีวิต แต่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้วยตนเองได้ทั้งหมด จึงต้องอาศัยผู้อื่นมาช่วยสนองความต้องการเหล่านั้น นอกจากนั้นมนุษย์แต่ละคนยังต้องการผลตอบแทนจากการแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ระหว่างกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงต้องสร้างกฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนในการแลกเปลี่ยนที่ดี มีความยุติธรรมมากขึ้น ความต้องการซึ่งกันและกันจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน กฎระเบียบที่ร่วมกันสร้างขึ้นจะควบคุมความประพฤติของกันและกัน กฎระเบียบที่อำนวยประโยชน์สูงสุดจะช่วยรักษาสัมพันธภาพให้ดำรงอยู่ได้นานและมั่นคง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2531) ดังนั้น การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งทำให้สายสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดำรงอยู่ได้ ช่วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดำรงอยู่ได้ ช่วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดำเนินอยู่ภายใต้ความเลื่อมใสและความไม่แน่นอน คนเราจึงสร้างข้อผูกมัด (obligation) และความเชื่อถือในความสัมพันธ์ขึ้นมา ความเชื่อถือซึ่งกันและกันจะเพิ่มมากขึ้นก็ต่อเมื่อคู่สัมพันธ์มีการสนองตอบข้อผูกมัดที่มีต่อกันและความเชื่อถือซึ่งกันและกันเพิ่มขึ้น จะทำให้สานสัมพันธ์ที่มีต่อกันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งมีข้อเสนอ 2 ประการ สรุปได้ดังนี้ (Jonathan H.T. Vener)

1. เมื่อบุคคลหนึ่งที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับอีกบุคคลหนึ่งมากขึ้น เขาขอมุ่งรู้สึกว่าข้อผูกพันที่จะต้องตอบแทนผลประโยชน์ที่เป็นการลงทุนทางสังคมอย่างหนึ่งที่เขาเรียกว่า การพึ่งพาอาศัยให้ไว้วาง ซึ่งก่อให้เกิดความผูกพันนี้จะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดความเชื่อถือและข้อผูกมัดทางใจที่มีต่อกันมากขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมในอนาคต

2. เมื่อบุคคลมีความผูกพันกับสายสัมพันธ์หนึ่งๆ มากขึ้นเท่าใด เขาจะอุทิศเวลาและกำลังกายกำลังใจมาเพื่อรักษาสายสัมพันธ์นั้นมากขึ้น

ทั้งนี้การแลกเปลี่ยนสามารถนำไปพิจารณาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนได้ เช่น การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีการจัดตั้งห้วคณะไปพบประชาชนในเขตเลือกตั้งต่างๆ เพื่อช่วยสนับสนุนตนเอง ในลักษณะเช่นนี้จะเกิดการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

กันขึ้น ระหว่างบุคคล 3 ฝ่าย คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หัวคะแนน และประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยกลุ่ม/ผู้สมัครรับเลือกตั้ง อาจจะต้องจ่ายเงินจำนวนหนึ่งหรือสิ่งของตามที่เห็นสมควร เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนผลตอบแทนแก่หัวคะแนนตน ในขณะที่หัวคะแนนต้องทำการตอบแทนผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยการหาคะแนนเสียงให้ นับตั้งแต่การออกพบปะพูดคุยกับผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จัก ในขณะที่เดียวกันบรรดาหัวคะแนนซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนผู้สมัครก็จะต้องตอบแทนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งจะต้องลงคะแนนให้กับกลุ่ม/ผู้สมัครที่ตนทำการหาเสียงให้ โดยการมอบเงินหรือสิ่งของตามที่ตกลงกันไว้ก่อนแก่ผู้ออกเสียงเลือกตั้งเป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

จะเห็นได้ว่า การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งหรือได้รับคะแนนเสียงจำนวนมาก ตลอดจนสามารถสร้างฐานอำนาจได้มากแค่ไหน ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งเอง บรรดาหัวคะแนน และประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเช่นเดียวกัน บางกรณีที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งนั้น จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับผู้สมัครด้วยกันเอง เพราะนอกจากจะต้องพึ่งพาอาศัยกันด้านการเงินหรือทางด้านอื่นๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความสัมพันธ์ที่ขึ้นอยู่กับการมีผลประโยชน์แลกเปลี่ยนตอบแทนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ถ้ามีผลประโยชน์ ถ้ามีผลประโยชน์ตอบแทนกันมากจนพอใจ ความสัมพันธ์ก็จะไปด้วยดี แต่ถ้าผลประโยชน์แลกเปลี่ยนมีน้อยเกินไป ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นก็อาจไม่ดีหรือห่างเหินไม่ราบรื่นได้เช่นกัน

7. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่น

7.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

มาตรา 235 คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 236 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรา 235 วรรคสอง รวมทั้งวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใดๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาคและมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

(2) วางระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีขณะอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 181 โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ และคำนึงถึงความสุจริต เที่ยงธรรม ความเสมอภาค และโอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

(3) กำหนดมาตรการและควบคุมการบริจาคเงินให้แก่ พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงิน โดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมือง โดยเปิดเผย และควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

มาตรา 284 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

7.2 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2546)

มาตรา 9 สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหาร

ท้องถิ่นแล้ว จะต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นรองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ถึงหาปีนับถึงวันรับสมัครรับเลือกตั้งการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ถือเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามทะเบียนราษฎรที่ประกาศปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง จังหวัดใดมีราษฎรไม่เกินห้าแสนคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดได้ยี่สิบสี่คน จังหวัดใดมีราษฎรเกินห้าแสนคน แต่ไม่เกินหนึ่งล้านคน แต่ไม่เกินหนึ่งล้านห้าแสนคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้สามสิบหกคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งล้านห้าแสนคน แต่ไม่เกินสองล้านคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ยี่สิบสองคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินสองล้านคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ยี่สิบแปดคน

ในอำเภอหนึ่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้หนึ่งคน เมื่อรวมจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่ละอำเภอแล้ว จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ตามวรรคสาม ให้ดำเนินการดังนี้ เอาจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะพึงมีได้ไปหารจำนวนราษฎรทั้งจังหวัดได้ผลลัพธ์เท่าใดให้ถือเป็นเกณฑ์สำหรับคำนวณสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพิ่มขึ้นโดยอำเภอใดมีจำนวนราษฎรมากที่สุดให้อาเภอนั้นมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน แล้วให้อาเภอผลลัพธ์ดังกล่าวหักออกจากจำนวนราษฎรของอำเภอนั้นเหลือเท่าใดให้ถือเป็นจำนวนราษฎรของอำเภอนั้นในการพิจารณาเพิ่มสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ยังขาดจำนวนอยู่และให้กระทำดังนี้ต่อไปจนได้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดจนครบจำนวน

มาตรา 10 อายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา 15 เมื่อตำแหน่งสมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสี่สิบห้าวันนับตั้งแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่ดำเนินการเลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้ ให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งได้รับเลือกตั้งแทนนั้นอยู่อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของย่อมสิ้นสุดลงเมื่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

7.3 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่2) พ.ศ. 2546

มาตรา 13 กำหนดเขตการเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(2) การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ถือเขตอำเภอเป็นเขตเลือกตั้ง ในกรณีที่อำเภอใดมีสมาชิกได้เกินกว่าหนึ่งคน ให้แบ่งเขตอำเภอเป็นเขตเลือกตั้งเท่ากับจำนวนสมาชิกที่จะพึงมีในอำเภอนั้น

(5) การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ให้ถือเขตขององค์รปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเขตเลือกตั้ง เว้นแต่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 14 ในการแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องพยายามจัดให้มีราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้งใกล้เคียงกันมากที่สุดและต้องแบ่งพื้นที่ของแต่ละเขตเลือกตั้งในติดต่อกัน ในเขตเทศบาลหรือชุมชนหนาแน่นอาจกำหนดให้ใช้แนวถนน ตรอกหรือซอย คลอง หรือแม่น้ำเป็นแนวเขตของการเลือกตั้งได้ สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร มิให้นำพื้นที่เพียงบางส่วนของเขตหนึ่งไปรวมกับเขตอื่น

มาตรา 44 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตการปกครองท้องถิ่นที่รับสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันรับสมัครรับเลือกตั้ง หรือได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดินหรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาติดต่อกันสามปีนับถึงปีที่รับสมัครรับเลือกตั้ง และ

(4) คุณสมบัติอื่นที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

มาตรา 48 เมื่อผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นได้ออกใบรับให้แก่ ผู้สมัครตามมาตรา 47 วรรคหนึ่ง แล้ว ผู้สมัครจะถอนการสมัครมิได้และให้ค่าธรรมเนียมตกเป็นขององค์รปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

มาตรา 55 ภายในเก้าสิบวันนับตั้งแต่ประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครต้องยื่นบัญชีรายรับรายจ่ายในการเลือกตั้งซึ่งรับรองความถูกต้อง พร้อมทั้งหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องครบถ้วนตามความเป็นจริงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับบัญชีรายชื่อและรายชื่อตามพรรคหนึ่งแล้วให้ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ที่ทำการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น และสถานที่อื่นที่เห็นสมควรรายละเอียดและวิธีการจัดทำรับรองความถูกต้องของบัญชีรายชื่อรายชื่อตามพรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไพรัตน์ เตชะเสถียร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การออกเสียงเลือกตั้งในอำเภอป่าดิว: ศึกษากรณี การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในอัตราสูง” ผลการวิจัยพบว่า (1) ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเนื่องจากถูกระดมมากกว่าการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งด้วยความสำนึกของตนเอง (2) ความรู้ทางการเมืองของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับความรู้ทางการเมืองโดยเฉลี่ยทั่วประเทศ เพศชาย ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตสุขาภิบาล และเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงมีความรู้ทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง ผู้อาศัยอยู่ในชนบท และผู้ที่มีการศึกษาน้อย

สุวิทย์ รุ่งวิสัย (2526 : 71) พบว่า ประชาชนส่วนหนึ่งได้ไปลงคะแนนเพื่อเป็นการแสดงออกด้านพฤติกรรมทางการเมือง ในระบบประชาธิปไตยอันเป็นการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ออกกฎหมาย และควบคุมการบริหารบ้านเมืองแทนตน ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งไม่ได้คำนึงถึงระเบียบปฏิบัติในระบอบประชาธิปไตย แต่ไปออกเสียงเป็นการแลกเปลี่ยนกับค่าจ้างผลประโยชน์ และการยอมรับนับถือจากผู้อื่นแต่พวกหลังนี้ไม่มีมากเท่ากับกลุ่มแรกที่ต้องการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย

เสริน ปุณณะดิตานนท์ (2520 : 101-102) ได้ศึกษาเรื่อง หัวคะแนน บทบาทและยุทธวิธี พบว่า หัวคะแนนมีบทบาทอย่างมากในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะในช่วงก่อนวันที่มีการเลือกตั้ง จำแนกได้ 5 วิธีการ คือ

1. ชักชวนให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงไปลงคะแนนเสียงให้กับผู้ที่สนับสนุนโดยใช้วิธีใดก็ตามที่จะทำให้คนในชุมชนของหัวคะแนนหรือเขตที่หัวคะแนนรับผิดชอบไปลงคะแนนเสียงให้กับบุคคลที่ตนสนับสนุน
2. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครกับประชาชน เช่น การนำสิ่งของจากผู้สมัครไปแจกให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีแก่ประชาชนในชุมชน หรือการรวบรวมข้อเรียกร้องความเดือดร้อนต่างๆ ของประชาชน โดยแจ้งแก่ประชาชนว่าผู้สมัครสามารถหาวิธีแก้ปัญหา

ให้แก่ประชาชนผู้เดือดร้อนได้อันจะทำให้ประชาชนรู้จักตัวผู้สมัครและผู้สมัคร ได้รับคะแนนเสียงมากขึ้น

3. ติดตามประเมินผลคะแนนเสียงที่คาดว่าผู้สมัครจะได้รับแล้วรายงานให้ผู้สมัครทราบ การรายงานจะทำเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้สมัครทราบว่าขณะนี้คะแนนเสียงของตนเป็นอย่างไร หากคะแนนเสียงคืออยู่แล้วก็จะหาวิธีรักษาคะแนนเสียงเอาไว้ แต่หากคะแนนเสียงเป็นรอง คู่แข่งก็จะต้องหาวิธีที่จะทำให้เสียงของตนดีขึ้น

4. ทำลายคะแนนเสียงคู่แข่งกันของผู้สมัคร ที่มักจะใช้เมื่อคะแนนเสียงของคู่แข่งกันของผู้สมัครมีคะแนนเสียงมากกว่า หัวคะแนนจึงต้องหาหนทางทำให้คะแนนเสียงของผู้ที่ตนสนับสนุนดีขึ้นควบคู่กับการทำลายคะแนนเสียงของคู่แข่ง ซึ่งอาจจะใช้วิธีการต่างๆ เช่น การปล่อยข่าวทำลายว่าเคยเป็นโจร หรืออันธพาลมาก่อนหรือทำใบปลิวโจมตีคู่แข่งกัน

5. นำผู้มีสิทธิลงคะแนนมาลงคะแนนเสียง ทั้งนี้ เพราะการคมนาคมในชุมชนย่อยๆ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนไปใช้สิทธิกันน้อย ถ้าหน่วยเลือกตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชน ก็เป็นการยากที่ประชาชนจะอยากเสียเวลาให้ ฉะนั้นจึงเป็นภาระจำยอมหรือเป็นหน้าที่ของหัวคะแนนที่จะต้องชักชวนประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2527 : 214) พบว่า ตัวแปรที่มีผลมากทำให้คนที่อยู่ในเขตเทศบาลไปเลือกตั้ง คือ ความรู้สึกในหน้าที่ของพลเมือง ส่วนผู้ที่อยู่นอกเขตเทศบาล นั้น ความรู้สึกไม่พอใจในผลงานของรัฐบาล มีผลมากที่สุดทำให้ไปเลือกตั้ง เพื่อสรรหาคนที่มีความสามารถ และมีนโยบายที่เหมาะสมไปทำหน้าที่บริหารประเทศ และในแง่ของพฤติกรรมทางการเมืองที่มีผลต่อการไปเลือกตั้งนั้น การไปฟังการหาเสียงของผู้สมัคร และช่วยหาเสียงให้ผู้สมัครมีผลมากที่สุดทำให้คนที่อยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาลไปเลือกตั้ง และสรุปสาเหตุสำคัญ 3 ประการ ที่ทำให้คนไปเลือกตั้งเรียงลำดับตามความสำคัญดังนี้

1. เพราะไม่ต้องการให้ผู้อื่นมาใช้สิทธิของตน โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
2. เพราะเชื่อว่าพรรคการเมืองต่างๆ เมื่อไปเป็นรัฐบาลแล้วสามารถแก้ปัญหาของประเทศได้ดี

3. เพราะไม่ต้องการนอนหลับทับสิทธิ์

สุจิต บุญบงการ (2531 : 58) ได้ศึกษาแบบแผนพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทยในการเลือกตั้งเมื่อปี 2526 ปรากฏว่า มีความสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมเลือกตั้งในปี 2522 ในส่วนของปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมกับพฤติกรรมลงคะแนนเสียง ผู้ที่มีการศึกษาสูงและอยู่ในกรุงเทพฯ มีแนวโน้มเลือกโดยคำนึงถึงพรรคและนโยบายของพรรค ส่วนในชนบทนั้น ตัวผู้สมัครมีความสำคัญมาก ผู้ลงคะแนนเสียงมักจะคำนึงว่า ผู้สมัครเป็นใคร ตนเคยรู้จัก

ชื่อเสียงของเขาหรือไม่ และได้ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้กับท้องถิ่นของตนมากน้อยเพียงไร ผู้ลงคะแนนเสียงในชนบทมีแนวโน้มลงคะแนนให้ผู้ช่วยเหลือท้องถิ่นของตน ผู้สมัครจึงต้องพยายามพิสูจน์ความสามารถในเรื่องนี้ให้ประจักษ์โดยเข้าไปช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ จนเป็นที่นิยมในท้องถิ่น พรรคนั้นแทบจะไม่มี ความหมายเลยในการเลือกตั้งในเขตชนบท

กรมการปกครอง (2531) รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2531 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า สาเหตุที่ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครเพราะมีสิ่งจูงใจ (เงิน ทอง) มีร้อยละ 42.3 จากรายงานการวิจัยเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กรณีศึกษา การเลือกตั้งเชิงใหม่ เขต 1 พ.ศ. 2535 พบว่า มีผู้ทราบว่ามีการซื้อเสียงร้อยละ 52.7 และพบต่อไปว่า เมื่อมีการเสนอชื่อเสียงส่วนหนึ่งตอบว่าจะต้องไปลงคะแนนเสียงให้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับเงินที่ได้รับมา

ผลการประเมินคุณภาพประชากรไทย ระบุว่า การที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศประมาณ 60% ยังขาดความรู้มีการศึกษาไม่เท่าเทียมกันในระดับปริญญาตรี ทำให้วิถีคิดวิเคราะห์ในการเลือกผู้แทนทุกระดับยังใช้วิธีการเดิมๆ คือ มีหัวหน้าคนเป็นผู้ชี้แนะและได้รับการแจกเงินสิ่งของอื่นๆ ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าเมื่อถึงเวลาเลือกตั้งก็จะต้องได้รับในสิ่งที่ได้รับกล่าวมาแล้ว เป็นปกติทุกๆ ครั้ง และถ้ามีใครที่ให้ได้มากกว่าก็อาจเปลี่ยนใจไปลงคะแนนให้ตามที่หัวหน้าคนของผู้นั้นมาให้อามิสสินจ้างเอาไว้ แต่สุดท้ายก็ต้องได้รับแน่นอน เป็นวิถีคิดของคนในชนบทที่อยู่ห่างไกลตามภาคอีสานและภาคเหนือ จึงมีคำนิยามว่า “ประชาธิปไตย 4 วินาที” นั่นเอง (บทวิเคราะห์ Yahoo รอบรู้ ทำอย่างไร ? เงินจึงจะไม่มืบทบาทต่อการเลือกตั้ง, 2552)

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2551 โดยมีประชากร ในอำเภอชุมพลบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 70,441 คน แยกเป็นชาย 35,171 คน หญิง 35,270 คน จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์มีทั้งสิ้น 49,545 คน (สำนักทะเบียนอำเภอชุมพลบุรี, 2550) และจำนวนการไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่ผ่านมาตามตารางที่ 2.1 แสดงการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์

ตารางที่ 2.1 สำนักงานทะเบียนอำเภอ, 2551

ที่	อำเภอ	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง	จำนวนผู้ใช้สิทธิ		บัตรไม่ประสงค์ ลงคะแนน	
			จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เขต 1	ชุมพลบุรี	25,142	11,834	47.06	406	3.4
เขต 2	ชุมพลบุรี	24,403	12,527	51.33	614	4.9
	รวม	49,545	24,361	49.16	1,020	4.1

การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ พร้อมจัดการเลือกตั้งนายก อบจ. สมาชิกสภา อบจ.สุรินทร์ ในวันอาทิตย์ที่ 20 เมษายน 2551 นี้ คาดว่า มีผู้มาใช้สิทธิไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์กล่าวว่า การเลือกตั้งท้องถิ่นในครั้งนี้ ถึงแม้จะมีการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งทุกรูปแบบอย่างเต็มที่แล้ว แต่ยอมรับว่า อาจมีประชาชนออกมาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งน้อย เนื่องจาก เป็นช่วงเทศกาลสงกรานต์ ประชาชนอาจเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น จึงคาดว่า จะมีผู้มาลงคะแนนเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ไร่ ก็ตามการเลือกตั้งนายก อบจ. และสมาชิก อบจ. มีความสำคัญไม่ต่างจากการเลือกตั้ง สส.หรือ สว. จึงขอเชิญชวนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ไปลงคะแนนเลือกตั้งโดยเลือกคนดี มีความรู้ ความสามารถ เข้ามาบริหารพัฒนาและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นให้มากที่สุด (ปริมพร อัมพันธ์, 2551)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ : กรณีศึกษาเขตการเลือกตั้งที่ 1 และเขต 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ขั้นตอนและรายละเอียดของวิธีการศึกษามีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการเก็บข้อมูลจากเอกสารรายงานของทางราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสังเกตและการสัมภาษณ์

1.1 ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งซึ่งมีสถานภาพเป็น ผู้นำชุมชนต่างๆที่สำคัญ คือ กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีประสบการณ์ทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และเคยผ่านการเลือกตั้งจากประชาชนในหมู่บ้านทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งย่อมทราบว่าหาเสียงกับบุคคลใดในพื้นที่เมื่อรวมบุคคลเหล่านี้ทั้งหมดในเขตเลือกตั้งที่ 1 และเขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีอยู่ทั้งหมด 122 คน ดังตารางรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร

ลำดับที่	ตำบล	ประชากร ผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง	แยกเป็น หน่วย : คน	
			ชาย	หญิง
1.	ชุมพลบุรี	22	21	1
2.	นาหนองไผ่	19	18	1
3.	เมืองบัว	16	16	-
4.	ศรีณรงค์	13	12	1
5.	สระขุด	11	10	1
6.	กระเบื้อง	10	9	1

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับที่	ตำบล	ประชากร ผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง	แยกเป็น หน่วย : คน	
			ชาย	หญิง
7.	ชะวีก	10	10	-
8.	ไพรขลา	12	9	3
9.	หนองเรือ	9	9	-
รวม		122	114	8

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานทะเบียนอำเภอชุมพลบุรี (2551)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ คือ ผู้นำชุมชนเฉพาะกลุ่ม (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน) ในเขตเลือกตั้งที่ 1 และเขตเลือกตั้งที่ 2 โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากทุกตำบล จำนวน 9 ตำบล ตำบลละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 27 คน แยกเป็น ชาย 25 คน หญิง 2 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเลือกตั้ง โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	ตำบล	ประชากร ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง	แยกเป็น หน่วย : คน	
			ชาย	หญิง
1.	ชุมพลบุรี	3	3	-
2.	นาหนองไผ่	3	3	-
3.	เมืองบัว	3	3	-
4.	ศรีณรงค์	3	3	-
5.	สระซูด	3	2	1
6.	กระเบื้อง	3	3	-
7.	ชะวีก	3	3	-
8.	ไพรขลา	3	2	1

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลำดับที่	ตำบล	ประชากร ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง	แยกเป็น หน่วย : คน	
			ชาย	หญิง
9.	หนองเรือ	3	3	-
รวม	27	25	2	

ตารางที่ 3.3 แสดงการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์
อำเภอ ชุมพลบุรี เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2551

ที่	อำเภอ	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง	จำนวนผู้ใช้สิทธิ		บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน	
			จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เขต 1	ชุมพลบุรี	25,142	11,834	47.06	406	3.4
เขต 2	ชุมพลบุรี	24,403	12,527	51.33	614	4.9
รวม		49,545	24,361	49.16	1,020	4.1

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานทะเบียนอำเภอชุมพลบุรี (2551)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยนี้ได้ใช้แบบเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและแบบเก็บข้อมูลจากเอกสารเพื่อที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา สำหรับเครื่องมือในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ประสพการณ์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เป็นการนำเสนอผลการวิจัยในประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยในแต่ละหัวข้อประกอบด้วยการนำเสนอข้อมูลด้านต่างๆ ในเชิงพรรณนา ได้แก่

กระบวนการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ ช่วงก่อนการหาเสียง ระหว่างการหาเสียง ช่วงวันเลือกตั้ง และ หลังวันเลือกตั้ง

กลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ การแจกเงิน การแจกสิ่งของ การจัดเลี้ยง การให้คำมั่นสัญญา อื่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสารวิทยานิพนธ์ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เอกสารต่างๆ ของทางราชการหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ให้กว้างขวางและครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงลึกบางประเด็น ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้ข้อคำถามจากแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเลือกตั้งทุกระดับ จากตำบลๆ 3 คน รวม 27 คน โดยขออนุญาตสัมภาษณ์ด้วยตนเองและการสังเกตพร้อมทั้งชี้แจงให้ทราบและทำความเข้าใจในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ในคราวประจำประจำเดือนของอำเภอชุมพลบุรี ดังตารางดังนี้

ตารางที่ 3.4 การสัมภาษณ์

วัน เดือน ปี	สัมภาษณ์	ประเด็น
10 พฤษภาคม 2551 -โดยสัมภาษณ์ผู้นำ ชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่มี ประสบการณ์ในการ เลือกตั้ง	- กระบวนการของผู้ช่วยหาเสียง เลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ใน การหาเสียงให้กับผู้สมัคร - กลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียง เลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ใน การหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับ โดยสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในอำเภอชุม พลบุรี จำนวน 27 คน เป็น ชาย 25 คน หญิง 2 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มี ประสบการณ์ในการเลือกตั้ง	1. กระบวนการหรือขั้นตอนใน การหาเสียงของผู้ช่วยหาเสียง เลือกตั้ง ในช่วงต่าง ๆ ของการ หาเสียง เช่น ช่วงก่อนการหา เสียง ระหว่างการหาเสียง ช่วง วันเลือกตั้ง และ หลังวันเลือกตั้ง 2. กลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหา เสียงเลือกตั้ง เช่น การแจกเงิน การแจกสิ่งของ การจัดเลี้ยง การให้คำมั่นสัญญา และ อื่น ๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับขั้นตอนที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การใช้แนวคิดทฤษฎีและการสร้างกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการจัดบันทึกจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์
ในฐานะผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการในการเลือกตั้งเพื่อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการ
จัดทำดัชนีข้อมูล

ขั้นที่ 3 การทำข้อสรุปชั่วคราวและการจัดระบบข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุป

ขั้นที่ 4 ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่สรุปแล้วจะนำมาวิเคราะห์ตาม

โครงสร้างกรอบแนวคิดโดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่องกระบวนการและวิธีการที่ผู้สนับสนุนผู้สมัครดำเนินการในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง : กรณีศึกษา การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยผู้วิจัย ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึกและการสังเกตการณ์ การเลือกตั้งที่ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ทำให้พบข้อมูลที่น่าสนใจหลายประเด็นซึ่งจะนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เป็นการนำเสนอผลการวิจัยในประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึกและการสังเกตการณ์การเลือกตั้งที่ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ตามหัวข้อ ได้แก่

2.1 กระบวนการที่ผู้สนับสนุนผู้สมัครดำเนินการในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

2.2 วิธีการที่ผู้สนับสนุนผู้สมัครใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งจนทำให้ผู้สมัครได้รับคะแนนเสียงจำนวนมากและมีผลทำให้ได้รับการเลือกตั้ง

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลส่วนตัว		จำนวน (คน)
เพศ		
ชาย		25
หญิง		2
อายุ		
40-60 ปี		26
61-80 ปี		1
การศึกษา		
ประถมศึกษา		15
มัธยมศึกษาต้น-ปลาย		12
ปริญญาตรี	-	
ศาสนา		
พุทธ		27
คริสต์		-
อิสลาม		-
อาชีพ		
เกษตรกร		27
อาชีพอื่น ๆ	- ขตวิทยาลัย	
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	-	
5,001- 15,000 บาท		27
ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)		
1-5 ปี		10
6-10 ปี		17

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เจาะลึก มีจำนวนทั้งสิ้น 27 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศ ชาย 25 คน หญิง 2 คน อายุส่วนมากมีอายุระหว่าง 40-60 ปี ส่วนใหญ่

นับถือ ศาสนา พุทธ ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ ประถมศึกษา – มัธยมศึกษาต้น-ปลาย รายได้อยู่ระหว่าง 5,001-15,000 บาท อาชีพ ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ส่วนใหญ่ ตั้งแต่ 6-10 ปี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1 คุณสมบัติหรือลักษณะเด่นของหัวหน้าคณะ คือ

2.1.1 คุณสมบัติของหัวหน้าคณะที่สำคัญ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เจาะลึกหน้าที่ของหัวหน้าคณะได้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่ทำให้ผู้สมัครได้รับคะแนนเสียงเป็นจำนวนมากจนทำให้ได้รับการเลือกตั้ง จากความเห็นและการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย คือ

พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 25 คน หญิง 2 คน อายุส่วนมากมีอายุระหว่าง 40-60 ปี ทั้งหมดนับถือ ศาสนาพุทธ ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ ประถมศึกษา-มัธยมศึกษาต้น-ปลาย รายได้อยู่ระหว่าง 5,001-15,000 บาท อาชีพ ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ส่วนใหญ่ ตั้งแต่ 6-10 ปี

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า เป็นผู้นำชุมชน และเป็นกลุ่มพ่อค้าที่ผันตัวเองมาเป็นผู้นำชุมชนและมีความสัมพันธ์กันมายาวนานกับผู้สมัคร โดยการพึ่งพาอาศัยกันทั้งทางการเมืองและทางการเงินมานาน

เขตเลือกตั้งที่ 1 พบว่า

1) ส่วนใหญ่เป็นกำนันในตำบลและผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้ชาย จำนวน 11 คน ผู้หญิง 1 คน

2) ดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชน 10 ปี ขึ้นไป ทำให้มีความน่าเชื่อถือ และเคยผ่านการเลือกตั้งในระดับต่างๆ มาก มีผลงานที่ได้รับรางวัลกำนันแหบทองจากกระทรวงมหาดไทย จำนวน 2 คน และรางวัลผู้ใหญ่บ้านดีเด่น จำนวน 3 คน ซึ่งการที่จะส่งผลงานเข้าประกวดก็จะต้องพึ่งพาอาศัยกันกับนักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้ให้การช่วยเหลือ โดยจากการสังเกตการณ์ พบว่า กำนันตำบลใดหรือผู้ใหญ่บ้านคนใดที่จะทำผลงานเข้าประกวดมักจะเข้าไปหาบิดาของผู้สมัครซึ่งเป็นอดีตกำนันเก่าที่มีบารมีหรือผู้คนทั่วไปในเขตนี้เรียกว่า “กำนันเซ็ง” และเป็นที่ยึดคนใหญ่คนโตในแวดวงราชการ

เขตเลือกตั้งที่ 2 พบว่า

1) ส่วนใหญ่ เป็นผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้ชาย จำนวน 14 คน โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้าที่ผันตัวเองเข้ามาเป็นผู้ใหญ่บ้านและมีอาชีพค้าขายซึ่งมักจะมีความคุ้นเคยและทำการค้ากับผู้สมัครรับเลือกตั้งมานาน และเป็นผู้หญิง จำนวน 1 คน

2) ผู้สนับสนุนผู้สมัครเคยคบหากันมานานมากกว่า 10 ปี ก่อนที่จะเข้ามาเป็นผู้นำชุมชนมีความเหนียวแน่นมั่นคงในการค้าขาย เมื่อมีการเลือกตั้ง ส.จ. ย่อมส่งผลให้ผู้สมัครมีฐานเสียงที่ชัดเจน จากการสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 บ้านโนนพิลา นาย ส. (สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2553) “กระผมที่ได้รับการเลือกตั้งก็เพราะได้อาศัยบารมีของผู้สมัครทำให้ได้เป็นผู้นำชุมชนก็เพราะผู้สมัครให้การสนับสนุนตนเองดังนั้นจึงต้องหาเสียงให้กับผู้สมัครในครั้งนี้ด้วยเช่นกัน”

3) มีนักการเมืองระดับชาติเข้ามาสนับสนุน เช่น ส.ส. แดง (อดีตกลุ่มพรรคไทยรักไทย) ซึ่งเป็นอดีต ส.ส. ในเขตอำเภอท่าตูม และอำเภอชุมพลบุรี

2.1.2 คุณสมบัติของผู้สนับสนุนหรือห้วคะแนนในด้านอื่น ๆ

1) จากคุณสมบัติอื่นๆ พบว่า เขตเลือกตั้งที่ 1 กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ที่มีฐานะดี มีทรัพย์สินพอสมควรเช่น มีที่นาให้เช่า ส่วนในเขตเลือกตั้งที่ 2 พบว่า เป็นกลุ่มพ่อค้าคหบดีที่มีเงินทุนในการค้าขายมาก

2) เป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่น ผู้นำชุมชน นักการเมืองระดับชาติ กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้าง ที่ผู้สมัครสังกัดอยู่ และได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สมัครได้รับความนิยมนสูง จนได้รับการเลือกตั้ง

3) เป็นผู้มีบารมี พบว่า ผู้สมัครมีคุณความดีที่มีมานานเมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและบารมีของผู้เป็นบิดาซึ่งครอบคลุมพื้นที่อำเภอชุมพลบุรี ซึ่งเป็นไปได้ค่อนข้างสูงที่ผู้สมัครทั้ง 2 เขต จับมือกันทำให้ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ย่อมชักจูงผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงให้ โดยอาจจะเกิดจากอำนาจหรืออิทธิพลบางอย่าง เช่น ความเกรงอกเกรงใจ ความจงรักภักดี ความเคารพนับถือกันมานาน

4) เป็นคนดั้งเดิมในชุมชน พบว่า ภูมิลำเนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่มักจะมีเครือข่ายของผู้สมัคร พี่น้อง เพื่อนฝูง ลูกหลาน ผู้นำชุมชน ให้การช่วยเหลือ

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการที่ผู้สนับสนุนผู้สมัครดำเนินการในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีดังนี้

1. ช่วงก่อนการเลือกตั้ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนของห้วคะแนนที่ใช้ในการหาเสียงให้กับผู้สมัคร

ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ที่พบเห็นส่วนใหญ่ในช่วงนี้ โดยแยกเป็นประเด็นการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ดังนี้

2. ผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะทำการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ

ตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ นาย ก (กำนัน..... สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“โดยทั่วไปห้วคะแนนผู้สมัครจะใช้การประชาสัมพันธ์ของห้วคะแนนเป็นหลัก ตามที่พบเห็นห้วคะแนนจะเป็นผู้คอยประสานการทำงานกับผู้สมัครในเขตนี้ส่วนใหญ่จะเน้น ประสพการณ์และนโยบายของผู้สมัคร โดยจะใช้รถยนต์ติดป้ายโฆษณาหาเสียงเข้าไปในหมู่บ้าน การออกเยี่ยมเยียนประชาชนในเขตเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดความสนิทสนมพร้อมที่จะลงคะแนนเสียงให้ แต่ไม่ได้มีการแจกเงินหรือสิ่งอื่นๆ ”

“ก่อนการเลือกตั้งกระผมเห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งในครั้งนี้ มีอิทธิพลในท้องถิ่น มีฐานคะแนนเสียงโดยเฉพาะผู้นำหมู่บ้านและมีการเอื้อประโยชน์ให้กับหมู่บ้านรวมทั้งมีผลงานเป็นที่ ประจักษ์คั้งนั้นจึงไม่มีใครกล้าลงสมัครแข่งขัน ”

สำหรับเหตุผลอื่นๆ ก่อนการเลือกตั้งผู้สมัครเคยเป็นสมาชิกมาแล้ว 1 สมัย ทำให้มีผลงานทำให้เป็นที่รู้จักของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 และเป็นที่ยอมรับในการเลือกตั้งครั้งนี้ บิดาซึ่งอดีตเคยเป็นอดีตกำนันและเป็นอดีตสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์มีบารมี และเป็นที่น่าเชื่อถือตาของพี่น้องชาวอำเภอมุขพลบุรีและอำเภอใกล้เคียงและมีกิจการเป็นผู้รับเหมา รายใหญ่ในพื้นที่และในส่วนคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผมว่านอกจากจะมีบารมีโดย ส่วนตัวแล้ว ยังมีบารมีด้านทุนคั้งเดิมอยู่แล้วในพื้นที่จึงทำให้ได้เปรียบกว่าผู้ที่มาลงสมัครแข่งขัน

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ผู้สมัครจะขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ให้ช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้กับผู้สมัครในส่วนของการแจกเงินในพื้นที่เขตการเลือกตั้ง พบว่า ไม่มีการแจกเงินเพราะการเป็นผู้สมัครรายเดียวทำให้ไม่มีการกดดันจากคู่แข่ง

2.3 จัดตั้งทีมงานและการแสวงหาข่าวสารข้อมูลต่างๆ

คั้งตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ข. (ผู้ใหญ่บ้าน..... สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551)

กล่าวว่า

“มีการจัดตั้งทีมงานที่เป็นห้วคะแนนจะการสำรวจฐานคะแนนในแต่ละพื้นที่ให้กับ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งในพื้นที่ตนเองรับผิดชอบซึ่งห้วคะแนนย่อมทราบดีว่า ความนิยม ทศนคติ ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ความต้องการของชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็น การรักษาฐานเสียงของผู้สนับสนุนให้อยู่ได้อย่างมั่นคงซึ่งฐานเสียงจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของ ผู้สนับสนุนกับชาวบ้าน ”

“ผมเห็นว่า ก่อนการเลือกตั้งในพื้นที่เขตการเลือกตั้งที่ 1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ทราบแล้วว่าใครจะได้รับการเลือกตั้งในครั้งนี เพราะผู้สมัครได้ให้ความช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอก่อนที่จะลงรับสมัครเลือกตั้ง เช่น การจัดงานของหมู่บ้าน การจัดงานทอดผ้าป่าสามัคคีงานบวช งานแต่ง งานศพ งานทอดกฐิน ก็มักจะได้รับความเชิญไปร่วมงาน หรือการแข่งขันกีฬาของหมู่บ้าน ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนมักจะได้รับการสนับสนุน อุปกรณ์กีฬา เสื้อผ้า หรือเงินทุนอยู่เสมอ ”

สาเหตุอีกประการหนึ่งคือ การติดตามข้อมูลข่าวสารของห้วคะแนนเพื่อสืบค้นหาความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้าม และความเคลื่อนไหวของฝ่ายตนเอง ถึงแม้ว่าจะมีผู้สมัครรายเดียว การติดต่อประสานงานในพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือผู้สมัครซึ่งจะมีการปราศรัย การออกเยี่ยมเยียนประชาชนในเขตเลือกตั้ง โดยการแนะนำตัวของผู้สมัครในแต่ละหมู่บ้านและชุมชนต่างๆ ห้วคะแนนและผู้สมัครประสานงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า มีการจัดตั้งทีมงานที่เป็นห้วคะแนนและจะทำการสำรวจฐานคะแนนในแต่ละพื้นที่ให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งเมื่อผู้สมัครได้เข้าไปหาเสียงในชุมชน ผู้นำชุมชนมักจะให้การต้อนรับเป็นอย่างดีเปรียบเสมือนญาติพี่น้อง ”

2.4 การพบปะประชาชนเพื่อให้ความช่วยเหลือโดยผ่านผู้นำชุมชน

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ค. (ผู้ใหญ่บ้าน, สัมภาษณ์10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่

“กระผมคิดว่าในส่วนของโครงการใหญ่ๆ เช่น ก่อสร้างทางลาดยาง ผู้นำชุมชนหรือผู้นำท้องถิ่นจะเป็นผู้นำโครงการของผู้สมัครไปใช้ในการหาเสียงเพราะทราบอยู่แล้วว่าใครจะได้ทำงานในพื้นที่ที่ตนเองปกครองอยู่ทำให้ตนเองได้รับคะแนนนิยมเพิ่มขึ้นเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้นำชุมชนและผู้สมัครอาจจะเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้ผู้สมัครได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนหรือประชาชน ”

สาเหตุอีกอย่าง คือ ก่อนการเลือกตั้งกระผมเห็นผู้นำชุมชนมักจะนำโครงการปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านไปขอความช่วยเหลือกับผู้สมัครทำให้ปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไขทันทีโดยผู้นำชุมชนไม่ต้องอาศัยงบประมาณจากทางราชการ ทำให้เป็นที่พอใจของพี่น้องประชาชน เช่น การซ่อมแซมถนนหนทาง ก่อสร้างทางคอนกรีต ซึ่งผู้สมัครมีศักยภาพที่จะทำได้ เพราะผู้สมัครมีกิจการเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างรายใหญ่ในพื้นที่และมีความสัมพันธ์ทางการเมืองกับนักการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติ ”

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ผู้นำชุมชนมักจะไปขอรับความช่วยเหลือในด้านการก่อสร้างถนนภายในหมู่บ้านกับผู้สมัครหรือนำเสนอโครงการก่อสร้างต่างๆ ไปขอความ

ช่วยเหลือเพราะผู้สมัครมีอำนาจในการดึงโครงการจากหน่วยงานของรัฐได้เป็นการสร้างฐานเสียงให้กับผู้สมัครในพื้นที่ไปในตัวด้วย

2. ช่วงระหว่างการหาเสียง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนของห้วคะแนนที่ใช้ในการหาเสียงให้กับผู้สมัครในช่วงระหว่างการหาเสียง ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ที่พบเห็นส่วนใหญ่ในช่วงนี้ โดยแยกเป็นประเด็นการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ดังนี้

1. ทำการหาเสียงหลากหลายรูปแบบ

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ง. (ผู้ใหญ่บ้าน... สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551)

กล่าวว่า

“ การหาเสียงของผู้สมัครในช่วงนี้ส่วนใหญ่ที่กระผมได้พบเห็น ก็คือ ผู้สมัครจะเข้ามาหาผู้นำชุมชนและขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การแจกใบปลิว นามบัตร การให้โทรศัพท์ติดต่อกับผู้สมัครเพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านได้ทราบว่าผู้สมัครเป็นใครบ้างในเขตเลือกตั้งนี้ โดยยังไม่มีแจกเงิน ”

“ กระผมได้รับการติดต่อจากทีมงานของผู้สมัครให้ช่วยหาเสียงให้ด้วยถึงแม้ว่าจะไม่มีคู่แข่งที่สำคัญส่วนในการลงพื้นที่ของผู้สมัครก็จะเดินเข้าไปขอคะแนนเสียงตามหมู่บ้านพร้อมกับทีมงานช่วยหาเสียง เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครกับชาวบ้านและผู้นำชุมชน ”

สาเหตุอีกอย่าง คือ ผู้สมัครเข้าไปหาผู้นำชุมชนเพื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องของคะแนนเสียง ซึ่งก็ได้รับการให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากผู้นำชุมชน

ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ในการเลือกตั้งครั้งนี้ผู้สมัครไม่ได้นำนโยบายของพรรคการเมืองมาใช้ในการหาเสียงเพราะเป็นผู้สมัครรายเดียว

2. การนัดหมายเพื่อให้ผู้สมัครเข้าไปหาเสียงในงานต่างๆ ของหมู่บ้าน

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ คือ นาย จ. (ผู้ใหญ่บ้าน... สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ กระผมก็ได้สังเกตเห็นว่ามีห้วคะแนนที่ไม่ใช่ผู้นำหมู่บ้านมาสอบถามว่าในหมู่บ้านมีความคิดเห็นว่ามีฐานเสียงเท่าไรเกี่ยวกับตัวผู้สมัครซึ่งมักจะคั่นหน้าคั่นตากันอยู่โดยเป็นผู้รับเหมารายย่อยในพื้นที่ที่มีผลประโยชน์กับบริษัทรับเหมาก่อสร้างของผู้สมัครเอง ”

“ ในระหว่างการหาเสียงของผู้สมัครที่กระผมได้พบเห็น ส่วนใหญ่ ผู้สมัครจะขอให้ผู้นำหมู่บ้านช่วยหาเสียงให้ด้วย ”

“ ในหมู่บ้านถ้ามีการจัดงานในช่วงนี้ห้วคะแนนของผู้สมัครจะประชาสัมพันธ์หรือนัดหมายทางโทรศัพท์ไว้ล่วงหน้าเพื่อเตรียมการให้ผู้สมัครได้ไปปรากฏตัว เช่น งานบวช งาน

แต่ง งานศพ งานวันเกิด งานประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่น หรือแม้แต่ในโรงเรียน เพื่อให้ประชาชน เป็นที่รู้จักแต่ไม่มีการมอบเงินช่วยเหลือในงานต่างๆ ”

สาเหตุอีกอย่าง คือ ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีความรู้จักกับผู้สมัครเป็น อย่างดี จึงทำให้ผู้สมัครไม่ต้องเหนื่อยในการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ในส่วน of คณะกรรมการการ เลือกตั้งในการควบคุมการเลือกตั้งก็ไม่ค่อยเคร่งครัดในเรื่องของการตรวจสอบการหาเสียงเพราะ ทราบดีว่าใครจะได้รับการเลือกตั้ง

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ผู้นำชุมชนจะช่วยหาเสียงให้กับผู้สมัคร โดยการประสานงานทางโทรศัพท์และทำให้ทราบความเคลื่อนไหวในพื้นที่อยู่ตลอดเวลา

2.3 การหาเสียงเข้าถึงตัวประชาชน ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ คือ นาย ฉ. (ผู้ใหญ่บ้าน..สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ตามที่กระผมได้พบปะกับผู้สมัครโดยทั่วไปผู้สมัครก็จะขึ้นรถเข้าไปใน หมู่บ้านและเข้าหาผู้นำชุมชนเพื่อสอบถามปัญหาของหมู่บ้าน ก็จะพบว่า ผู้สมัครเดินเข้าไปในบ้าน เป็นการเข้าไปขอคะแนนเสียงจากผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่นิยมกันมาก โดยเฉพาะชุมชน ขนาดใหญ่ ภาษาระดับชาวบ้านเรียกว่า “ผู้แทนคิดดิน” ซึ่งสอบถามชาวบ้านแล้วว่าไม่มีการแจกเงิน หรือสิ่งของแต่อย่างใด ”

“กระผมซึ่งเป็นกำนันประจำตำบลในเขตพื้นที่ที่กระผมรับผิดชอบ 11 หมู่บ้าน จากการสอบถามไปยังผู้นำชุมชนต่างๆ ยังไม่พบว่า มีการแจกเงิน และสิ่งของอื่นๆ ผ่าน หัวคะแนน เลย”

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า มีเพียงการแจกนามบัตร และการขึ้นป้าย ประชาสัมพันธ์ แต่ไม่พบการแจกสิ่งของ เช่น เสื้อผ้า ถุงยังชีพอื่นๆ

3. ช่วงวันเลือกตั้ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนของหัวคะแนนที่ใช้ในการหาเสียงให้กับผู้สมัคร ใน ช่วงวันเลือกตั้ง ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ที่พบเห็นส่วนใหญ่ในช่วงนี้ โดยแยก เป็นประเด็นการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ดังนี้

2.5 การเตรียมการเพื่อชักจูงให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนน

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ช. (กำนันตำบล.. สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ในพื้นที่ของกระผมเองคนในหมู่บ้านมักจะเดินทางไปทำงานต่างจังหวัดจึงทำให้ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีสิทธิได้ทราบเป็นระยะๆ และ ถ้าพูดถึงการเลือกตั้งในเขตที่ 1 ในช่วง วันเลือกตั้ง ผู้นำชุมชนทุกแห่งในเขตนี้ มักจะใช้หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านเกือบทุกแห่งประกาศ ให้ผู้มีสิทธิได้ไปออกเสียงโดยทั่วกัน แต่ไม่พบว่า ผู้สมัครได้นำเงินมาแจก”

“ตามที่กระผมได้ทราบข่าวว่าในบางหมู่บ้านจะมีหวัคะแนนนอกพื้นที่โดยอาจจะ เป็นญาติกับคนในหมู่บ้าน โดยใช้วิธีการเดินเข้าไปตามครัวเรือนเพื่อเป็นการชักจูงให้ผู้มีสิทธิได้ไป ลงคะแนนเสียงโดยเร็ว ซึ่งบางหมู่บ้านอาจจะมีการแจกเงินบ้างเล็กน้อย แต่ไม่มีการเปิดเผยการแจก เงิน หรือสิ่งของ ”

ข้อมูลจากการสังเกต ในช่วงเช้าจะมีผู้ออกไปใช้สิทธิเป็นจำนวนมาก แต่ในระยะ สายๆ ผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทช่วยกระตุ้นให้ผู้มีสิทธิได้ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งทางการ ประชาสัมพันธ์ตามหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน จากการสอบถามไม่พบว่า มีการแจกเงินหรือแจก สิ่งของ

2..6 การจัดทีมงานเพื่อติดตามผู้ที่ยังไม่ได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ยังเหลืออยู่

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ช (ผู้ใหญ่บ้าน... สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551)

กล่าวว่า

“ในช่วงวันเลือกตั้งมักจะมีทีมงานของผู้สมัครนำรถยนต์เข้าไปสังเกตการณ์ใน หน่วยเลือกตั้งพร้อมทั้งตรวจสอบรายชื่อบุคคลที่ไปใช้สิทธิในแต่ละหน่วยว่าครบจำนวนหรือไม่ และทีมงานก็รู้จักกับผู้นำชุมชนเป็นอย่างดีในการเข้าไปสอบถามข้อมูลอยู่เสมอ ผู้นำชุมชนจะทราบ ดีว่า มีข้อมูลข่าวสาร อย่างไรบ้างในช่วงวันเลือกตั้ง เช่น มีการสร้างข่าว การใส่ร้ายผู้สมัคร ความ เคลื่อนไหวของฝ่ายผู้ที่ไม่หวังดีต่อผู้สมัครในพื้นที่ หรือแม้แต่การเข้ามาเยี่ยมหน่วยเลือกตั้งของ คณะกรรมการการเลือกตั้ง การติดตามผู้ที่ยังไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยใช้รถยนต์ไปปรับจาก บ้านมายังหน่วยเลือกตั้งกระผมได้สอบถามไปยังผู้ใหญ่บ้านด้วยตนเองในพื้นที่ส่วนใหญ่จะได้รับการ แต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำหน่วยเลือกตั้ง ทำให้ทราบว่ามิใครบ้างที่เข้ามา ในพื้นที่และจะรายงานให้ผู้สมัครได้ทราบเป็นระยะๆ ว่ามีการกล่าวหา หรือใส่ร้ายผู้สมัครหรือไม่”

“นอกจากนี้กระผมคิดว่า ในเขตเลือกตั้งที่ 1 เป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากจังหวัดทำให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้เข้ามาตรวจสอบการทุจริตการเลือกตั้งสักเท่าใด ”

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ผู้นำชุมชนจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่ รักษาความปลอดภัยประจำหน่วยเลือกตั้งย่อมทราบดีว่าในแต่ละหน่วยมีใครบ้างที่ยังไม่มาเลือกตั้ง และพบว่า ผู้ที่ไปรับประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้งจะเป็นเครือข่ายของผู้นำหมู่บ้านที่รู้จักกันดี

2.7 ผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เข้าไปสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้ง

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ฉ. (ผู้ใหญ่บ้าน..สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551)

กล่าวว่า

“กระผมได้เห็นรถทีมงานผู้สมัครเข้ามาในพื้นที่และทราบว่าเป็นใครและมักจะถามว่า “มีเหตุการณ์อะไรบ้างในหน่วยเลือกตั้งนี้” เพื่อตรวจสอบว่า ในหน่วยเลือกตั้งใดมีเจ้าหน้าที่หรือ

คณะกรรมการการเลือกตั้งเข้ามาตรวจเยี่ยมหน่วยเลือกตั้งหรือไม่จากผู้นำชุมชนซึ่งไม่ได้เป็นกรรมการเลือกตั้งและจะโทรศัพท์แจ้งไปยังหน่วยต่างๆ ที่ได้วางทีมงานไว้แต่ก็ไม่พบข่าวว่าการกระทำผิด ”

“ในช่วงเช้ากระผมได้ประกาศทางหอกระจายข่าวเพื่อให้ผู้มีสิทธิได้ไปตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งพร้อมทั้งสถานที่เลือกตั้ง ระยะเวลาตั้งแต่ 08.00-15.00 น. ให้ประชาชนได้ออกไปใช้สิทธิโดยเร็ว และพบว่า มีรถยนต์ที่ใช้ในการหาเสียงเข้ามาในพื้นที่แต่ไม่ทราบว่าเข้ามาเพื่ออะไร”

“ในชุมชนเองส่วนใหญ่จะมีพี่น้อง หรือญาติๆ มาสอบถามว่าผู้สมัครได้นำเงินมาแจกในหมู่บ้านของเราหรือไม่ และจะคอยฟังข่าวสารจากพื้นที่อื่นว่าในพื้นที่มีการแจกเงินหรือไม่

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ผู้นำชุมชนมักจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในหน่วยเลือกตั้ง ทีมงานหาเสียงมักจะรู้จักกับผู้นำชุมชนเป็นอย่างดีเพราะเคยฟังพาอาศัยกันมาก่อน

4. หลังการเลือกตั้ง

ขั้นตอนในการหาเสียงหลังการเลือกตั้ง ของห้วคณะที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ ที่พบเห็นส่วนใหญ่ โดยแยกประเด็นการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ ดังนี้

1. กล่าวขอบคุณผู้มีสิทธิเลือกตั้งแทนผู้สมัคร

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ญ (ผู้ใหญ่บ้านสัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ผู้สนับสนุนจะคอยรายงานผลการนับคะแนนให้ผู้สมัครทราบเป็นระยะๆ และจะรวบรวมคะแนนเสียงในพื้นที่ของตนเองแจ้งให้ตัวแทนผู้สมัครได้ทราบตลอด หลังจากการนับคะแนนที่อำเภอเสร็จสิ้น ”

“จากการที่กระผมพบเห็นโดยทั่วไปเมื่อเสร็จสิ้นการเลือกตั้งแล้วห้วคณะจะเป็นตัวแทนขึ้นรถยนต์กล่าวขอบคุณพี่น้องประชาชนที่ให้ความไว้วางใจในการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เข้ามาเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอีกสมัยและผู้นำชุมชนคอยตรวจสอบเหตุการณ์ในพื้นที่ว่ามีบุคคลใครร้องเรียนว่ามีการทุจริตการเลือกตั้งหรือไม่”

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ผู้สมัครจะประสานกับผู้นำชุมชนที่มีรถยนต์เข้าไปประกาศขอบคุณชาวบ้านที่ไปลงคะแนนเสียงให้ ช่วยประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวว่าใครได้รับเลือกตั้งโดยช่วยในเรื่องค่าไฟฟ้าเล็กๆ น้อยๆ และมีการจัดเลี้ยงขอบคุณ ให้กับประชาชนโดยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ไม่มีการร้องเรียนการกระทำผิดหรือทุจริตกฎหมายการเลือกตั้ง

2. มีการติดต่อประสานงานกันตลอดเวลาหลังการเลือกตั้ง

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ฎ (ผู้ใหญ่บ้าน..สัมภาษณ์ 10 พ.ค. 2551) กล่าวว่า

“ในหมู่บ้านของผมหลังจากการเลือกตั้งเสร็จจะมีรถประชาสัมพันธ์ที่ใช้ในการหาเสียงจะกระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆ ซึ่งอาจจะมีเครื่องดื่มติดรถไปด้วยเพื่อนำไปมอบให้แก่หมู่บ้านในพื้นที่ ”

นอกจากนี้ในการเลือกตั้งครั้งนี้อยู่ในช่วงหลังเทศกาลสงกรานต์จึงมีการจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ในครอบครัวโดยผู้สนับสนุนมักจะนำเครื่องดื่มเข้าไปมอบให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อขอบคุณก่อนเดินทางกลับไปทำงานต่างจังหวัด และผู้มีสิทธิเลือกตั้งย่อมทราบว่าใครเป็นห้วคะแนนให้กับผู้สมัครก็จะเข้าไปหาห้วคะแนนในหมู่บ้านเพื่อไปขอของเครื่องดื่ม เช่น เบียร์ เหล้า น้ำอัดลม ฯลฯ ก็มีการจัดเลี้ยงเล็กๆ น้อยๆ อ้างว่าเป็นการกินเลี้ยงในงานเทศกาลสงกรานต์

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักที่ผู้สมัครมักจะเข้าไปหาเป็นอันดับแรก โดยอาจจะจะเป็นไปในลักษณะการช่วยเหลือเกื้อกูลแบบผู้ให้การอุปถัมภ์กับผู้ได้อุปถัมภ์ต่อกันทั้งก่อนเลือกตั้งและหลังเลือกตั้ง มีการติดต่อประสานงานกันตลอดเวลา

3. หลังการเลือกตั้งไม่มีการร้องเรียนการกระทำผิดหรือทุจริตการเลือกตั้ง

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาง ท (ผู้ใหญ่บ้าน ...สัมภาษณ์ 10 พ.ค. 2551) กล่าวว่า

“ในหมู่บ้านของดิฉันมีผู้นำใช้สิทธิน้อยคงจะเป็นเพราะว่า เป็นช่วงเทศกาลสงกรานต์ ทำให้ทุกคนที่ไปทำงานต่างจังหวัดจะต้องเดินทางกลับไปทำงานตามปกติ จะมีแต่ “ผู้เฒ่าผู้แก่” ที่ออกไปใช้สิทธิ และมีผู้ที่คาดว่า จะลงสมัครสมาชิกสภาท้องถิ่นเท่านั้น เข้ามาในพื้นที่เพื่อช่วยในการหาเสียงให้กับผู้สมัคร โดยดิฉันเองก็ไม่ทราบว่าเขาเป็นห้วคะแนนให้กับผู้สมัครหรือไม่ ”

อีกอย่างหนึ่งก็คือ ดิฉันคิดว่าเป็นเพราะว่ามีผู้สมัครเพียงเบอร์เดียวจึงทำให้ไม่มีการร้องเรียนหลังการเลือกตั้งและไม่มีการเล่นการพนัน มีการจัดเลี้ยงขอบคุณ เล็กๆ น้อยๆ ให้กับผู้สนับสนุนโดยให้ผู้นำชุมชนดำเนินการ

ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ไม่มีการเล่นการพนันหลังจากการนับผลคะแนนเลือกตั้งเสร็จสิ้นและหลังวันเลือกตั้งเหตุการณ์ปกติ ไม่มีการร้องเรียนการกระทำผิดหรือทุจริตการเลือกตั้ง

2. เขตการเลือกตั้งที่ 2

1. ช่วงก่อนการเลือกตั้ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนของห้วคะแนนที่ใช้ในการหาเสียงให้กับผู้สมัครในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ส่วนใหญ่ ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ โดยแยกเป็นประเด็นการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ดังนี้

1.1 การประชาสัมพันธ์และการพบปะประชาชน

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ก. (กำนันตำบล.. สัมภาษณ์ 10

พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ผมคิดว่าการเลือกตั้งทุกครั้งไม่ว่าจะเป็นระดับไหนๆ ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะหาเสียงผ่านผู้นำชุมชนหรือหัวหน้าคนอื่นๆ ในพื้นที่เกือบทุกเขต ในเขตเลือกตั้งที่ 2 ส่วนใหญ่ ผมคิดว่าสาเหตุที่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตนี้ได้รับการเลือกตั้ง มีคุณสมบัติ 3 ลักษณะ คือ

1. มีเครือข่ายดี พี่น้อง เพื่อนฝูง โดยเฉพาะ ตำบลหนองเรือ ไพรขลา และนาหนองไผ่ ซึ่งมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน โดยผู้สมัครจะมีเครือข่ายของกลุ่มพ่อค้า ได้แก่ พ่อค้าเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งเคยร่วมกันค้าขายกันมาให้การสนับสนุน

2. เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์เข้าถึงประชาชนซึ่งผู้แทนมักจะเข้าไปร่วมเสมอ โดยเฉพาะเป็นแขกรับเชิญเป็นประธานในงานฉาบฉวย งานกีฬา ทำให้เป็นที่รู้จักเป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าในเขตนี้จะมีผู้สมัคร 5 คนแต่เท่าที่สังเกต กระผมทราบว่า ผู้สมัครอีก 4 คน ไม่ได้เป็นคนในพื้นที่อำเภอชุมพลบุรีแต่อย่างใด จึงทำให้ได้รับเลือกตั้ง

3. เขาเคยเป็นมาแล้ว 1 สมัยยอมทราบดีว่าจะไปหาเสียงกับใครซึ่งผู้สมัครกับผมก็รู้จักมักคุ้นกันดีก็เป็นที่น่าไว้วางใจในการให้การสนับสนุน

“เท่าที่ทราบในพื้นที่ห้วยกระเจาจะทำการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของผู้สมัครให้ประชาชนทราบ การสืบหาคะแนนนิยมในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ โดยยังไม่มีแจกเงิน และประสานงานกับฝ่ายผู้สมัครในการดำเนินการในพื้นที่ในการรณรงค์หาเสียงให้กับผู้สมัครที่สำคัญ คือ การปราศรัย การออกเยี่ยมเยียนประชาชนในเขตเลือกตั้งในพื้นที่ตำบลชุมพลบุรี ตำบลหนองเรือ ตำบลไพรขลา ตำบลนาหนองไผ่ และตำบลศรีณรงค์ ”

ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ก่อนที่จะไปสมัครรับเลือกตั้งมีการวางระบบห้วยกระเจาแยกเป็น ตำบล หมู่บ้าน ชุมชนและคุ้มต่างๆ เพื่อทำหน้าที่ในแต่ละระดับที่ตนเองกำกับอยู่ แต่ไม่มีการแจกเงิน แต่ห้วยกระเจาจะติดตามข้อมูลข่าวสาร การหาข่าว เพื่อสืบค้นหาความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้าม การติดต่อประสานงานในพื้นที่ เช่น การรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครซึ่งจะมีการปราศรัย การออกเยี่ยมเยียนประชาชนในเขตเลือกตั้ง

1.2 การสำรวจฐานคะแนนในแต่ละพื้นที่ให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาง ข. (ผู้ใหญ่บ้าน.. สัมภาษณ์ 10

พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ตามที่ดิฉันได้เข้าไปสัมพันธ์กับผู้สมัครโดยได้รับเชิญให้ไปร่วมงานที่ผู้สมัครจัดขึ้นก่อนที่จะหมดวาระ 4 ปี พบว่า ผู้สมัครมีผู้นำชุมชนที่เป็นเพื่อนฝูงที่รู้จักกับผู้สมัครโดยตรงที่มีฐานะร่ำรวยและเป็นทีเภาของคณในหมู่บ้านและบรรดาพ่อค้าคอยให้การสนับสนุนและติดต่อประสานงานกันอยู่เสมอซึ่งฐานเสียงให้กับผู้สมัครเป็นอย่างดี ”

“ดิฉันคิดว่าผู้สมัครเคยเป็น สจ. มาแล้ว 1 สมัย ซึ่งก็มีผลงานพอสมควรในหมู่บ้านที่เสนอโครงการผ่านองค์การบริหารส่วนจังหวัดมักจะได้รับ การสนับสนุนโครงการต่างๆ จากสภาจังหวัดโดยอดีตท่านสมาชิกสภาจังหวัดจะเป็นผู้แจ้งให้ผู้นำชุมชนทราบว่า มีโครงการอะไรบ้างที่หมู่บ้านได้รับการจัดสรรงบประมาณ ”

“ในการเลือกตั้งครั้งนี้ ดิฉันคิดว่าคงจะเป็นเพราะผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง มีผลงานที่พัฒนาในพื้นที่ก่อนการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ถนนหนทาง และช่วยเหลือทางการศึกษาพอสมควร ประกอบกับผู้แข่งขันในพื้นที่ไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะมาลงแข่งขันได้เพราะเป็นคนนอกพื้นที่ ”

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ในช่วงก่อนวันเลือกตั้งหัวคะแนน จะการสำรวจฐานคะแนนในแต่ละพื้นที่ให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งในพื้นที่ตนเองรับผิดชอบซึ่งหัวคะแนนยอมทราบดีว่า ความนิยม ทศนคติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ความต้องการของชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นการรักษฐานเสียงของผู้สนับสนุนให้อยู่ได้อย่างมั่นคงซึ่งฐานเสียงจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้สนับสนุนกับชาวบ้าน

1.3 มีทุนทางการเงินและผู้นำชุมชนให้การสนับสนุน

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ค (ผู้ใหญ่บ้าน, สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ผมคิดว่าเป็นเพราะผู้สมัครได้สร้างเครือข่ายก่อนการเลือกตั้งไว้เยอะในสมัยที่ได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.อบจ. ในอดีตทั้งส่วนราชการ ศาสนา และมวลชน ทำให้มีผู้สนับสนุนค่อนข้างมากนอกเหนือจากหัวคะแนนในพื้นที่”

“ในหมู่บ้านของกระผมก็มักจะไปขอรับการสนับสนุนงบประมาณในกรณีที่มีการจัดงานประเพณีในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ จะไปยืมอุปกรณ์จากผู้สมัคร เช่น เวที เต็นท์ เครื่องเสียง รวมทั้งเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในงานพิธีก็มีไว้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งก็อาจจะ เป็นเหตุให้ผู้ที่ไม่ม่เงินจ้างเครื่องเสียง เวที ประทับใจและให้การสนับสนุนในโอกาสในการได้รับการเลือกตั้งครั้งนี้ ”

ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ผู้สมัครในเขตนี้มีทุนทางการเงินมาก และส่วนประกอบอื่นๆ เช่น กลุ่มพ่อค้าที่ผันตัวเองมาเป็นผู้นำชุมชน พอที่จะทำให้ผู้สมัครได้รับความ

ร่วมมือในการลงสมัครรับเลือกตั้ง มีการประชุมทีมงานในการออกหาเสียงในแต่ละหมู่บ้านและชุมชนต่างๆ ผู้สนับสนุนจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

2. ช่วงระหว่างการหาเสียง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนของห้วคะแนนที่ใช้ในการหาเสียงให้กับผู้สมัครใน ช่วงระหว่างการหาเสียง ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ที่พบเห็นส่วนใหญ่ในช่วงนี้ โดยแยกเป็นประเด็นการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ดังนี้

2.1 การนำเอานโยบายพรรคการเมืองมาใช้ในการหาเสียง

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ง. (ผู้ใหญ่บ้าน..สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“การหาเสียงกระผมคิดว่าจากการที่ผู้สมัครไม่มีคู่แข่งที่สำคัญทำให้ห้วคะแนนซึ่งอาจจะเป็นผู้นำชุมชนหรือผู้นำท้องถิ่น กลุ่มพ่อค้าไม่ต้องเหนื่อยเหมือนคราวเลือกตั้งครั้งที่แล้ว ”

“ผมคิดว่าผู้นำชุมชนประสานกับผู้สมัครในพื้นที่ตนรับผิดชอบหรือรวบรวมข้อเดือดร้อนต่างๆ ของประชาชนว่าผู้สมัครสามารถหาวิธีแก้ปัญหา ให้แก่ ประชาชนผู้เดือดร้อนได้ โดยเฉพาะการนำงบประมาณมาพัฒนาในพื้นที่ เช่น ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กภายในหมู่บ้านทำให้ผู้สมัครมีนโยบายที่ชัดเจนในการหาเสียงจึงเป็นที่ได้รับความไว้วางใจทำให้ได้รับการเลือกตั้ง เพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีงบประมาณเยอะกว่า อบต.ในพื้นที่ ”

“ในเขตเลือกตั้งที่ 2 ถึงแม้ว่าจะไม่มีการแข่งขันการหาเสียงที่รุนแรง แต่ในส่วนของการแจกเงินกระผมพอที่จะทราบว่าในบางหมู่บ้านซึ่งไม่ใช่ฐานเสียงเดิมของผู้สมัครก็จะมีการแจกเงินผ่านห้วคะแนนบ้างแต่ไม่พบว่าเท่าไร กระผมได้ยินแต่เขาพูดกัน”

สาเหตุอีกประการหนึ่ง คือ ผู้สมัครได้นำเอานโยบายของพรรคการเมืองบางพรรคมาใช้ในการหาเสียงก็มีส่วนที่ทำให้ได้รับคะแนนทำให้ได้รับความเชื่อถือโดยเฉพาะผู้สูงอายุ

ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า มีการแจกเงินบ้างในบางหมู่บ้านแต่ไม่ทราบจำนวน เพราะไม่มีการแข่งขันในการหาเสียงและผู้สมัครอื่นๆ ไม่ใช่คนในพื้นที่

2.2 การจัดตั้งทีมงานช่วยหาเสียงและการใช้สื่อประชาสัมพันธ์

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย จ. (ผู้ใหญ่บ้าน..สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ตามที่กระผมเป็นผู้นำในพื้นที่สิ่งที่คุณผู้สมัครใช้ในการหาเสียง พบว่าผู้สมัครจะจัดทีมงานช่วยหาเสียงช่วยเดินหาเสียงไปพร้อมกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง และนำรถยนต์

ติดเครื่องขยายเสียงเข้าไปหาเสียงในที่ชุมชนต่างๆ ในช่วงเช้าและช่วงเย็นโดยการนำรถบรรทุกสิบล้อขนส่งตู้เข้าไปหาเสียงในทุกพื้นที่ ที่เข้าไม่ถึง พร้อมทั้งจัดรถปิกอัพติดป้ายหาเสียงเข้าไปในพื้นที่ห่างไกล เช่น บ้านทิพย์นวด บ้านโนนมะเขือ ทำให้การหาเสียงเป็นไปอย่างทั่วถึงพอสมควร เพื่อให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารแต่ส่วนใหญ่จะเข้าไปหาผู้นำชุมชน ”

“ผู้สมัครที่พบเห็นทั่วไปจะพบผู้นำชุมชนเพื่อเดินเข้าไปขอคะแนนเสียงตามหมู่บ้านพร้อมกับทีมงานช่วยหาเสียง เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครกับชาวบ้านมีเครือข่ายในพื้นที่มากและพร้อมที่จะนำข้อมูลมาใช้ในการตรวจสอบฐานเสียง”

ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ผู้สมัครได้ใช้การสื่อสารโดยประชาสัมพันธ์ตนเองทางวิทยุชุมชน 97.00 เมกกะเฮิรตส์ คลื่น “ ชุมชนกุลามะลิหอม ” ซึ่งตนเองได้ขออนุญาตจัดตั้งทำไว้ในพื้นที่ได้ทราบข้อมูลข่าวสารมากและผู้สมัครมีญาติพี่น้องในพื้นที่หลายหมู่บ้าน รวมทั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นเยาวชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งรับฟังได้อย่างทั่วถึง

2.3 กู้แข่งขันไม่ใช่คนในพื้นที่

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ฉ. (ผู้ใหญ่บ้าน.. สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“เท่าที่กระผมได้พบผู้ช่วยหาเสียงส่วนใหญ่จะเป็นลูกน้องในทีมงานกลุ่มพ่อค้าและผู้นำท้องถิ่นจะมีผู้นำชุมชนที่ผมรู้จักก็มีการหาเสียงครั้งนี้ไม่มีความรุนแรงโดยเป็นการหาเสียงแบบอาศัยพึ่งพากันเพราะมีผู้สมัครในพื้นที่เพียงคนเดียวและ พบว่า ผู้สมัครได้เบอร์ 1 และอีก 4 คน เป็นผู้สมัครร่วม ”

“ในการจัดเลี้ยงเท่าที่พบมีเพียงการจัดเลี้ยงทีมงานช่วยหาเสียงซึ่งสามารถทำได้โดยผู้สมัครจะต้องแจ้งให้ กกต. จังหวัดสุรินทร์ทราบว่า มีจำนวนเท่าใด เพราะอำเภอชุมพลบุรีเป็นพื้นที่ห่างไกลจากจังหวัด และการเลือกตั้ง ส.อบจ.ก็ไม่มีการแข่งขันกันรุนแรง ”

ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ผู้สมัครมักจะเดินทางไปเสียงทายกับหมอดูว่าในการหาเสียงในครั้งนี้จะมียุทธศาสตร์หรือไม่ในการลงสมัครและดูฤกษ์ยามว่าควรที่จะสมัครเบอร์ไหนเพื่อเป็นแนวทางในการหาเสียงต่อไปและจ้างบุคคลที่ไม่ใช่คนในพื้นที่มาสมัครร่วม ส่วนใหญ่เป็นคนในเขตอำเภอเมือง

2.4 เป็นผู้ประกอบกิจการมีเครือข่ายในการค้าขายมาก

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ช. (ผู้ใหญ่บ้าน.. สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ตามที่กระผมอยู่ในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่มีผู้ประกอบการทำกิจการโรงงานเฟอร์นิเจอร์ส่งออกและส่งขายทั่วไปและมีผู้ค้ารายย่อยจะนำไปขายอีกทอดหนึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชนมักจะได้รับการช่วยเหลือในเรื่องของสินค้าคือ สามารถนำสินค้าไปจำหน่ายก่อนและผ่อนทีหลัง ”

“การที่ผู้สมัครเข้าถึงประชาชน และมีความจริงใจ รู้จักทุกคนทุกฐานะไม่ว่าคนจนหรือคนรวย ทำให้ประชาชนให้ความเชื่อถือตลอดการเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในระยะ 4 ปี ที่ผ่านมา เหล่านี้ น่าจะเป็นส่วนที่ทำให้ได้รับการเลือกตั้งในครั้งนี้ ”

สาเหตุอีกประการหนึ่ง พบว่า ผู้ค้ารายย่อยก็มีส่วนที่ทำให้ผู้สมัครได้รับการเลือกตั้งเพราะผู้สมัครจะเป็นผู้ผลิตสินค้าให้กับพ่อค้ารายย่อยนำไปจำหน่ายอีกทอดหนึ่งประกอบด้วย มีกลุ่มนักธุรกิจ พ่อค้า คหบดีท้องถิ่น ที่เป็นพ่อค้าด้วยกันมีส่วนช่วยหาเสียงเป็นผู้ที่มีความกว้างขวางในการติดต่อกับผู้นำชุมชนและมักจะไปมาหาสู่กันเป็นประจำและเป็นที่นับถือของชุมชน

ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ผู้สมัครมีเครือข่ายในการค้าขายมากพอสมควรและกลุ่มดังกล่าวก็อยู่ในพื้นที่ ซึ่งมีส่วนเกื้อหนุนส่งเสริมให้ได้รับการเลือกตั้ง

2.5 ในความสัมพันธ์ส่วนตัวกับนักการเมืองท้องถิ่น

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ช. (กำนันตำบล..สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“กระผมเห็นปัญหาเสี่ยงของผู้สมัครมักจะนำตัวบุคคลที่ได้รับความนิยมมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ในการหาเสียง เช่น การถ่ายภาพคู่กับผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ”

“ในความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้สมัครเอง ก็มีนักการเมืองท้องถิ่น เช่น นาย ก อบต. สมาชิกสภา อบต. ที่มีความชำนาญในการเลือกตั้ง และมีฐานคะแนนที่กว้าง มีความสัมพันธ์กันและพึ่งพาอาศัยกันทั้งด้านฐานเสียง ผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจ กับผู้สมัคร”

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ผู้นำชุมชนจะเข้ามาหาผู้สมัครเพื่อติดต่อประสานว่าผู้สมัครจะลงพื้นที่ของตนเองเมื่อไรเพื่อจะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทราบ

2.6 มีนักการเมืองระดับจังหวัดเข้ามาหาเสียงพร้อมกับผู้สมัคร

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ฉ. (ผู้ใหญ่บ้าน..สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ในพื้นที่หมู่บ้านกระผมรับทราบว่าจะมีผู้สมัครนายก อบจ. มาหาเสียงพร้อมกับผู้สมัครในพื้นที่ พร้อมเปิดตัวผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเองแต่ไม่พบว่ามีการแจกเงินหรือแจกสิ่งของรวมทั้งสาธารณประโยชน์อื่นๆ จะมีเฉพาะการนำนโยบายต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะดำเนินการ ถ้าได้รับการเลือกตั้ง”

ในกระบวนการหาเสียงในช่วงนี้ผู้สมัครนายก อบจ. ได้เดินทางเข้ามาหาเสียงในเขตที่ 2 เพราะการแข่งขันการหาเสียงระหว่างนายก อบจ. ด้วยกันเองมีคู่แข่งที่เป็นอดีต ส.ส. ลงรับสมัครรับเลือกตั้งด้วยจึงทำให้ต้องอาศัยผู้สมัครในพื้นที่เป็นฐานเสียง ทำให้เป็นที่รู้จักของประชาชนมากยิ่งขึ้น

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะเข้ามาหาเสียงในวันสุดท้ายก่อนที่จะถึงวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครจะติดรูปคู่กับผู้สมัครนายก อบจ. ซึ่งมีเบอร์ตรงกันโดยได้หมายเลข 1 เป็นการหาเสียงควบคู่กัน พร้อมทั้งสมัครในนาม พรรคไทยรักไทย

2.7 มีเครือข่ายและเพื่อนฝูงที่เป็นผู้นำชุมชนให้การสนับสนุน

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ฎ (ผู้ใหญ่บ้าน.สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่

“ในพื้นที่ที่ผู้สมัครเข้าไปหาเสียง กระผมเห็นว่า ผู้สมัครมีเพื่อนฝูงและเครือญาติมาก และกระผมเองก็เป็นญาติห่างๆ กับผู้สมัคร และมักจะให้ความช่วยเหลือตลอดมาในการหาเสียง”

“อีกอย่างหนึ่งผมก็คิดว่าผู้สมัครเป็นคนในพื้นที่อำเภอชุมพลบุรีเขต 2 ถ้าไม่เลือกเขาแล้วก็ไม่รู้จะไปสนับสนุนใครนอกจากคนในพื้นที่ตนเอง ”

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า มีเครือข่าย พี่น้อง เพื่อนฝูง โดยเฉพาะ ตำบลหนองเรือ ไพรขลาและนาหนองไผ่ ซึ่งมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน โดยผู้สมัครจะมีเครือข่ายของกลุ่มพ่อค้า ได้แก่ พ่อค้าเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งเคยร่วมกันค้าขายกันมาให้การสนับสนุนและพบว่าไม่มีผู้สมัครที่เป็นคู่แข่งรายใดเข้ามาหาเสียงเลย

3. ช่วงวันเลือกตั้ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนของห้วคะแนนที่ใช้ในการหาเสียงให้กับผู้สมัคร ในช่วงวันเลือกตั้ง ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ที่พบเห็นส่วนใหญ่ในช่วงนี้ โดยแยกเป็นประเด็นการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ดังนี้

3.1 การเตรียมการเพื่อชักจูงให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

โดยเร็ว

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ฎ (กำนันตำบล..สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“เท่าที่ทราบในช่วงเช้าหวัคະແນจะเดินเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อชักจูงให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนน โดยการเดินเข้าไปเชิญชวนและบอกกล่าวให้ผู้มีสิทธิไปเลือกตั้งในช่วงระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ตั้งแต่เปิดหีบบัตรเลือกตั้งไปจนถึงปิดการลงคะแนนเสียง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามหน่วยเลือกตั้งที่มีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งและช่วงเช้าจะมีผู้มาใช้สิทธิเยอะ ”

“ในวันเลือกตั้งกระผมเห็นว่าผู้สมัคร ได้จัดทีมงานเพื่อติดตามผู้ที่ยังไม่ได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ยังเหลืออยู่หรือติดตามผู้ที่เดินทางมาจากต่างจังหวัดซึ่งเป็นผู้ที่จะมาใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อเก็บตกคะแนนเสียง และหวัคະແນที่เป็นเพื่อนฝูงและญาติพี่น้องจะออกไปตามหน่วยต่างๆ เพื่อช่วยกันกระตุ้นให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ของตนเองออกไปใช้สิทธิโดยเร็วและเข้าไปสังเกตการณ์ตามร่มไม้ซึ่งก็เป็นคนที่รู้จักมักคุ้นกับผู้สมัคร ”

ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ในช่วงสายๆ จะพบว่า ยังมีผู้ที่ยังไม่ได้ไปใช้สิทธิมีการจับกลุ่มคุยกันมีการวิพากษ์วิจารณ์กันบ้างว่าบ้านนั้น แจกตอนนั้น ตอนนี้ แต่ละแจกเท่าไรไม่ทราบ

3.2 การจัดทีมงานเพื่อเข้าไปสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้ง

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ญ (ผู้ใหญ่บ้าน..สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ในส่วนตัวผมกับผู้สมัครก็มีความสนิทสนมกันซึ่งผมกับผู้สมัครก็เป็นพ่อค้าด้วยกันมาก่อน ก็ขอมที่จะให้การสนับสนุนพ่อค้าด้วยกัน ซึ่งเขาก็มีส่วนช่วยให้ผมได้เป็นผู้นำชุมชนเหมือนกันในการเลือกตั้ง ”

“ตามที่กระผมทราบจะมีหวัคະແນนอกพื้นที่จะช่วยตรวจสอบว่ามีผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่มีจำนวนเท่าใด มีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ติดต่อประสานงานในแต่ละหมู่บ้านเพื่อสำรวจจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งพร้อมทั้งตรวจสอบรายชื่อบุคคลที่ไปใช้สิทธิในแต่ละหน่วยว่าครบจำนวนหรือไม่ เพราะในช่วงดังกล่าวทุกคนที่มาจากต่างจังหวัดจะเดินทางกลับไปทำงานยังที่เดิมและอาจจะมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งเดินทางไปยังต่างจังหวัดก่อนที่จะมีการเลือกตั้งจริงโดยจะให้การเดินทางแต่ไม่ทราบว่าให้คนละเท่าไร ”

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ในบางหน่วยเลือกตั้งที่ผู้มาใช้สิทธิบางตาผู้นำชุมชนจะไปตรวจสอบรายชื่อว่ามีผู้ใดยังไม่มาลงคะแนนแต่ก็ไม่ทราบว่าจะทำอะไร

3.3 มีการแจกเงินแต่ไม่ทราบจำนวน

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ฐ (ผู้ใหญ่บ้าน..สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“เท่าที่ผมได้สอบถามจากเพื่อนผู้นำชุมชนด้วยกันบางหน่วยเลือกตั้งจะแนะนำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิในลักษณะของการ “กาโศด” หรือ “กาควบคู่” ไปพร้อมกับนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด และมีการแจกเงินบ้างในบางหมู่บ้าน แต่ไม่ทราบว่าแจกเท่าไร”

“ผมคิดว่าไม่มีการแจกเงินโดยผ่านผู้นำชุมชน แต่ได้ยินว่า มีเพียงเล็กน้อย แต่ไม่ทราบว่าแจกเท่าไร ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับกาเลือกตั้ง สมาชิก อบต.หรือ นายก อบต.แล้ว จะใช้เงินเป็นจำนวนมาก ”

อีกประการหนึ่ง ในพื้นที่ที่ไม่ใช่ฐานเสียง หัวคะแนนบางแห่งจะประสานกับผู้นำชุมชนซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยเลือกตั้งตรวจสอบยอดผู้มาใช้สิทธิจากบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าใครบ้างที่ยังไม่ได้มาลงคะแนนเสียงในหน่วยเลือกตั้งและรายงานให้ผู้สมัครทราบซึ่งคาดว่าจะมีการนำเงินไปแจกให้ แต่ไม่สามารถตรวจสอบได้

ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า มีการนำสุราเข้ามาดื่มในบริเวณสถานที่นับคะแนนซึ่งจากที่สังเกตจะบรรจุในขวดน้ำอัดลมเพื่อไม่ให้เป็นที่สงสัย และหัวคะแนนที่คอยสังเกตการณ์ตามหน่วยเลือกตั้งเดินเข้าไปบอกให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง “กาโศด” หรือ “กาควบคู่” ไปพร้อมกับนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด

4. หลังวันเลือกตั้ง

ขั้นตอนในการหาเสียงของหัวคะแนนใน ช่วงหลังการเลือกตั้ง ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ที่พบเห็นส่วนใหญ่ โดยแยกประเด็นการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ ดังนี้

4.1 กล่าวขอบคุณผู้มีสิทธิเลือกตั้งแทนผู้สมัคร

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ค (ผู้ใหญ่บ้าน..สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ผมเห็นผู้สมัครนำรถยนต์ตระเวนไปตามหมู่บ้านและลงไปขอบคุณผู้นำหมู่บ้านในพื้นที่ที่มีการเสียงขอบคุณเล็กน้อยพร้อมทั้งนำเครื่องดื่มแต่ไม่มีการแจกเงินภายในหมู่บ้านที่ผมรับผิดชอบผู้สมัครก็ไม่ได้มีการมาหุหรือวิ้วแจกแต่อย่างใด ”

“ในช่วงหลังเลือกตั้งไม่มีข่าวการร้องเรียนผลการเลือกตั้งแต่อย่างใด ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ไม่มีการร้องเรียนผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครเดินทางเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อขอบคุณประชาชนที่ให้ความไว้วางใจเลือกตนเองได้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอีกสมัยหนึ่ง

4.2 ไม่มีการร้องเรียนหรือพบการทุจริตการเลือกตั้ง

ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ นาย ส (กำนัน..สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2551) กล่าวว่า

“ในส่วนตัวของกระผมคิดว่าชาวบ้านก็อยากจะให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้แทนบ้างแต่ก็ไม่มีผู้ที่มีคุณสมบัติเทียบเท่าเขาได้และไม่มีฐานะทางการเงินที่มากพอ ถึงแม้ว่าจะมีผู้สมัครเยอะแต่ฐานะเสียงและฐานะทางการเงินสู้กับคนในพื้นที่ไม่ได้ ฉะนั้น ผู้สมัครร่วมในเขตนี้ถ้าเป็นไปได้แค่ ตัวประกอบเท่านั้นเอง ”

สาเหตุอีกอย่าง คือ ในการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนี้ในอดีต พบว่า หัวคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งได้คาดการณ์นำเอาผลคะแนนเลือกตั้งมาใช้ในการพนันโดยการจับกลุ่ม “ลงขัน” พนันขันต่อกันเอง โดยที่ผู้ร่วมลงขันมีส่วนในการเข้าไปช่วยหาเสียงให้กับผู้สมัครที่ตนให้การสนับสนุนก่อนที่จะมีการประกาศผลคะแนนไปจนหลังการเลือกตั้งสิ้นสุดและพบว่าบางแห่งได้นำผลคะแนนต่ำสุดและสูงสุดของผู้สมัครมาพนันกัน

ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า หลังจากประกาศผลการเลือกตั้งที่อำเภอแล้วไม่มีการร้องเรียนการทุจริตการเลือกตั้ง เพราะหัวคะแนนของผู้สมัครไม่มีการโฆษณาหาเสียงแบบใส่ร้ายกัน หัวคะแนนของผู้สมัครใช้วิธีการหาเสียงแบบเข้าถึงตัว ใช้รถประชาสัมพันธ์มีการจัดเลี้ยงขอบคุณ เล็กๆ น้อยๆ ให้กับผู้สนับสนุน โดยให้ผู้นำชุมชนดำเนินการ

จากการสัมภาษณ์ประสบการณ์ในการเลือกตั้งและการสังเกตที่ได้จากการศึกษากระบวนการที่ผู้สนับสนุนผู้สมัครใช้ในการหาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง สามารถสรุปประเด็นได้ว่า ในการเลือกตั้งในแต่ละระดับ มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น มีการพึ่งพาอาศัยกันเพื่อให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทั้งในระดับหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ของผู้สมัครทั้ง 2 เขต และในบางครั้งก็มีผู้ที่อาสาเข้าไปทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนให้กับผู้สมัครโดยตรง เพราะคิดว่าตนเองมีเครือข่ายเยอะ ถึงแม้ว่าในการเลือกตั้งในครั้งนี้จะไม่ค่อยมีการแข่งขันกันมากกว่าที่ผ่านมา แต่ในการหาเสียงในแต่ละครั้ง ประชาชนย่อมจะทราบดีว่ามีการใช้กระบวนการในการหาเสียงอย่างไรบ้าง หรือวิธีการหาเสียงผ่านใครบุคคลใดเป็นหัวคะแนนให้กับใคร โดยเฉพาะการแจกเงินหรือสิ่งอื่นๆ ที่ตนเองคาดว่าจะได้รับจากหัวคะแนนในการเลือกตั้งในแต่ละครั้ง ซึ่งเป็นค่านิยมของคนในชนบทไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งกำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. นายก อบต.หรือระดับชาติ

ก็ตามซึ่งในแต่ละแห่งการหาเสียงของหัวหน้าคณะนั้นก็อาจจะมีวิธีการที่แตกต่างกันไป แต่ก็ส่งผลให้ ผู้สมัครได้รับการเลือกตั้งโดยไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยมาก

2.8 ผลการวิเคราะห์วิธีการที่ผู้สนับสนุนผู้สมัครใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งให้กับ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจนทำให้ผู้สมัครได้รับคะแนนเสียงจำนวนมากและมีผลทำให้ได้รับการเลือกตั้ง ดังนี้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกวิธีการสำคัญที่ผู้สนับสนุนผู้สมัครมักจะนำมาใช้ วิธีการในการหาเสียงให้กับผู้สมัครในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ของอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2551 โดยแยกแต่ละ ประเด็นดังนี้

2.8.1 การแจกเงิน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดในครั้งนี้ทั้ง 2 เขต ไม่ได้มีการแจกเงินโดยเฉพาะในเขตเลือกตั้งที่ 1 ซึ่งเป็นผู้สมัครราย เดียว ส่วนในเขตที่ 2 คู่แข่งขันไม่ใช่คนในพื้นที่

จากการสังเกตการณ์ พบว่า ทั้ง 2 เขต ช่วงก่อนเลือกตั้งไม่พบว่ามีแจกเงิน ถึงแม้ว่าจะมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีการแจกเงินโดยผ่านหัวหน้าคณะในพื้นที่ก็ตาม

2.8.2 การแจกสิ่งของ

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า ก่อนการเลือกตั้งจะมีกลุ่มต่างๆ ไปขอ ความช่วยเหลือ เช่น อุปกรณ์กีฬา ของบในการพัฒนาโรงเรียน สื่อการเรียนการสอน ซึ่งจะนำไป ในระหว่างการหาเสียง พบว่า ไม่มีแจกสิ่งของเพราะผู้สนับสนุนเองไม่นิยมนำมาแจกเพราะเป็น การง่ายต่อการตรวจสอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากการสังเกตการณ์ พบว่า ทั้ง 2 เขต ไม่มีแจกสิ่งของหรืออุ้งยังชี้อื่นๆ

2.8.3 การจัดเลี้ยง

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า มีการจัดเลี้ยง เช่น อาหาร เครื่องดื่ม แก่ ทีมงานผู้ช่วยหาเสียงของผู้สมัคร ในระหว่างการหาเสียง

จากการสังเกตการณ์ พบว่า มีการจัดเลี้ยงเล็กๆ น้อยๆ หลังการเลือกตั้ง เสร็จสิ้น เช่น การแจกเนื้อหมู เนื้อวัว ผ่านตัวแทนผู้สมัคร

2.8.4 การให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ความช่วยเหลือ

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ไม่ได้นำเอานโยบาย ของพรรคการเมืองบางพรรคมาใช้ในการหาเสียง ส่วนในเขตเลือกตั้งที่ 2 ช่วงหาเสียงผู้สนับสนุน ผู้สมัครจะนำผู้สมัครเข้าไปหาเสียงในพื้นที่ ซึ่งมักจะนำนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลซึ่งเป็น

“ประชานิยม” มาใช้ในการหาเสียง เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เงินตอบแทนกำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน เบี้ยตอบแทน อาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งเป็นกรอชิงการหาเสียงเพื่อที่จะได้รับความนิยมและได้คะแนนเสียงเพิ่มขึ้น

จากการสังเกตการณ์ พบว่า ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ผู้นำชุมชนมักจะไปขอรับความช่วยเหลือในด้านโครงสร้างพื้นฐานเพราะผู้สมัครเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างจึงทำให้ไม่ต้องให้คำมั่นสัญญาที่จะให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ในเขตที่ 2 พบว่า ผู้นำชุมชนมักจะนำโครงการของหมู่บ้านไปให้กับผู้สมัครเพื่อนำโครงการต่างๆเข้าเสนอต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจารณาอนุมัติและมักจะได้รับการช่วยเหลือ

2.8.5 อื่น ๆ

ก่อนการหาเสียงเลือกตั้ง ในเขตเลือกตั้งที่ 1 การหาเสียงค่อนข้างเป็นปกติ เพราะไม่มีคู่แข่ง และมักจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำชุมชนด้วยดี ส่วนในเขตที่ 2 ผู้สมัครมีเครือข่ายที่เป็นผู้นำชุมชนในแต่ละพื้นที่และคู่แข่งไม่ใช่คนในพื้นที่ และระหว่างการหาเสียงจะมีการถ่ายภาพร่วมกันกับนักการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เช่น ผู้สมัครนายก อบจ. เพื่อในการนำไปขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์พร้อมทั้ง “โลโก้พรรคไทยรักไทย” ที่ให้การสนับสนุน ให้เป็นที่ยอมรับและทำให้ได้คะแนนเสียง

กล่าวโดยสรุป การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งหรือได้รับคะแนนเสียงเป็นจำนวนมาก ตลอดจนสามารถสร้างฐานอำนาจทางการเมืองได้มากแค่ไหนขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งเอง กับหัวคะแนนซึ่งอาจจะเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มผู้รับเหมาก่อสร้าง กลุ่มพ่อค้า และนักการเมืองระดับชาติ รวมทั้งหัวคะแนนที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งมี ญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูงเช่นเดียวกัน และในบางกรณีการที่จะได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับผู้สมัครด้วยกันเอง เช่น ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สุรินทร์กับผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยจุดประสงค์หลักก็คือ การใช้จ่ายเงินในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่ง “คะแนนเสียง” โดยมี “วิธีการ” หลักที่เกี่ยวข้องใน “กระบวนการ” หาเสียง 3 ประการ คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หัวคะแนน และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

รายงานการวิจัยครั้งนี้มีเหตุการณ์ที่น่าสนใจและน่าศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ กรณีศึกษา เขตการเลือกตั้งที่ 1 และ 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2551 ซึ่งศึกษาทั่วไปเกี่ยวกับ คุณสมบัติส่วนตัวของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้ง ได้แก่ กระบวนการก่อนหาเสียง ระหว่างการหาเสียง ช่วงวันเลือกตั้ง และหลังวันเลือกตั้ง ตลอดจนกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งนำมาใช้ในการหาเสียงในครั้งนี้ ได้แก่ การแจกเงิน การแจกสิ่งของ การจัดเลี้ยง การให้คำมั่นสัญญา อื่นๆ เพื่อเป็นการทำความเข้าใจและให้ทราบถึงแนวทางในการหาเสียงของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งของผู้สมัครในลำดับต่อไป

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษากระบวนการของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง

1.1.2 เพื่อศึกษากลวิธีสำคัญของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยเหลือเลือกตั้ง ซึ่งมีสถานภาพเป็นผู้นำชุมชนต่างๆ ที่สำคัญ คือ กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีประสบการณ์ทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและเคยผ่านการเลือกตั้งจากประชาชนในหมู่บ้านทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งย่อมทราบดีว่าจะหาเสียงกับบุคคลใดในพื้นที่เมื่อรวมบุคคลเหล่านี้ทั้งหมดในเขตเลือกตั้งที่ 1 และเขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีอยู่ทั้งหมด 122 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยเหลือเลือกตั้ง โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในบางประเด็น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะกลุ่ม คือ กำนัน,

ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตเลือกตั้งที่ 1 และเขตเลือกตั้งที่ 2 จากทุกตำบล จำนวน 9 ตำบล ตำบลละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 27 คน แยกเป็น ชาย 25 คน หญิง 2 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติและในระดับหมู่บ้าน

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ใช้แบบเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและแบบเก็บข้อมูลจากเอกสารเพื่อที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา สำหรับเครื่องมือในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เป็นการนำเสนอผลการวิจัยในประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยในแต่ละหัวข้อประกอบด้วยการนำเสนอข้อมูลด้านต่างๆ ในเชิงพรรณนา ได้แก่

2.1 กระบวนการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ กระบวนการช่วงก่อนการหาเสียง ระหว่างการหาเสียง ช่วงวันเลือกตั้ง และ หลังวันเลือกตั้ง

2.2 กลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้ การแจกเงิน การแจกสิ่งของ การจัดเลี้ยง การให้คำมั่นสัญญา และ อื่นๆ

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1.4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสารวิทยานิพนธ์ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เอกสารต่างๆ ของทางราชการหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ให้กว้างขวางและครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.4.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงลึกบางประเด็น ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้ข้อคำถามแบบเจาะลึก จากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเลือกตั้งทุกระดับ จากตำบลๆ 3 คน รวม 27 คน โดยขออนุญาตสัมภาษณ์ด้วยตนเองและการสังเกตการณ์พร้อมทั้งชี้แจงให้ทราบและทำความเข้าใจในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ในคราวประจำประจำเดือนของอำเภอชุมพลบุรี

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1.5.1 เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารต่างๆ ของทางราชการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

1.5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์เนื้อหาการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลมาบรรยายแบบพรรณนา และสังเกตในฐานะผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการในการเลือกตั้งเพื่อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. ผลการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแยกเป็นประเด็นในการศึกษาไว้ 3 ประเด็น คือ

2.1 คุณสมบัติหรือลักษณะเด่นของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้ง คือ

2.1.1 คุณสมบัติของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งที่สำคัญ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์จะลักษณะเด่นของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้ให้ข้อมูลที่สำคัญจากการสัมภาษณ์และจากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย คือ

พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศ ชาย 25 คน หญิง 2 คน อายุส่วนมากมีอายุระหว่าง 40-60 ปี ทั้งหมดนับถือ ศาสนา พุทธ ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ ประถมศึกษา – มัธยมศึกษา ต้น-ปลาย รายได้อยู่ระหว่าง 5,001-15,000 บาท อาชีพ ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ส่วนใหญ่ ตั้งแต่ 6-10 ปี

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า เป็นผู้นำชุมชน และเป็นกลุ่มพ่อค้าที่ผันตัวเองมาเป็นผู้นำชุมชนและมีความสัมพันธ์กันมายาวนานกับผู้สมัคร โดยการพึ่งพาอาศัยกันทั้งทางการเมืองและทางการเงินมานาน

เขตเลือกตั้งที่ 1 พบว่า

1) ส่วนใหญ่เป็นกำนันในตำบลและผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้ชาย จำนวน 11 คน ผู้หญิง 1 คน

2) ดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชน 10 ปี ขึ้นไป ทำให้มีความน่าเชื่อถือ และเคยผ่านการเลือกตั้งในระดับต่างๆ มาก มีผลงานที่ได้รับรางวัลกำนันเหวนบทองจากกระทรวงมหาดไทย จำนวน 2 คน และรางวัลผู้ใหญ่บ้านดีเด่น จำนวน 3 คน ซึ่งการที่จะส่งผลงานเข้าประกวดก็จะต้อง

พึงพาอาศัยกันกับนักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้ให้การช่วยเหลือโดยจากการสังเกตการณ์ พบว่า กำนัน ตำบลใดหรือผู้ใหญ่บ้านคนใดที่จะทำผลงานเข้าประกวดมักจะเข้าไปหาบิดาของผู้สมัครซึ่งเป็นอดีตกำนันเก่าที่มีบารมีหรือผู้คนทั่วไปในเขตนี้เรียกว่า “กำนันเซ่ง” และเป็นที่รู้จักในแวดวงราชการ

เขตเลือกตั้งที่ 2 พบว่า

1) ส่วนใหญ่ เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้ชาย จำนวน 14 คน โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้าที่ผันตัวเองเข้ามาเป็นผู้ใหญ่บ้านและมีอาชีพค้าขายซึ่งมักจะมี ความคุ้นเคยและทำการค้ากับผู้สมัครรับเลือกตั้งมานาน และเป็นผู้หญิง จำนวน 1 คน

2) ผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งของผู้สมัครเคยคบหากันมานานมากกว่า 10 ปี ก่อนที่จะเข้ามาเป็นผู้นำชุมชนมีความเห็นชอบแน่นมั่นคงในการค้าขาย เมื่อมีการเลือกตั้ง ส.อบจ. ย่อมส่งผลให้ผู้สมัครมีฐานเสียงที่ชัดเจน จากการสัมภาษณ์ นาย ก. (กำนันตำบล.....สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2553) “กระผมที่ได้รับการเลือกตั้งก็เพราะได้อาศัยบารมีของผู้สมัครทำให้ได้เป็นผู้นำชุมชนก็เพราะผู้สมัครให้การสนับสนุนตนเองดังนั้นจึงต้องหาเสียงให้กับผู้สมัครในครั้งนี้ด้วยเช่นกัน ”

3) มีนักการเมืองระดับชาติเข้ามาสนับสนุน เช่น ส.ส.แดง (อดีตกลุ่มพรรคไทยรักไทย) ซึ่งเป็นอดีต ส.ส.ในเขตอำเภอท่าตูมและอำเภอชุมพลบุรี

2.1.2 คุณสมบัติของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งในด้านอื่น ๆ

1) จากคุณสมบัติอื่น ๆ พบว่า เขตเลือกตั้งที่ 1 กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ที่มีฐานะดี มีทรัพย์สินพอสมควรเช่น มีที่นาให้เช่า ส่วนในเขตเลือกตั้งที่ 2 พบว่า เป็นกลุ่มพ่อค้าคหบดีที่มีเงินทุนในการค้าขายมาก

2) เป็นผู้นำชุมชน นักการเมืองระดับท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติ กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้าง ที่ผู้สมัครสังกัดอยู่ และได้รับความสนใจจากประชาชน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สมัครได้รับความนิยมนสูง จนได้รับการเลือกตั้ง

3) เป็นผู้มีบารมี พบว่า ผู้สมัครมีคุณความดีที่มีมานานเมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและบารมีของผู้เป็นบิดาซึ่งครอบคลุมพื้นที่อำเภอชุมพลบุรี ซึ่งเป็นไปได้ค่อนข้างสูงที่ผู้สมัครทั้ง 2 เขต จับมือกันทำให้ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ย่อมชักจูงผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงให้ โดยอาจจะเกิดจากอำนาจหรืออิทธิพลบางอย่าง เช่น ความเกรงอกเกรงใจ ความจงรักภักดี ความเคารพนับถือกันมานาน

4) เป็นคนดั้งเดิมในชุมชน พบว่า ภูมิภานาที่อยู่อาศัยในพื้นที่มักจะมีเครือญาติของผู้สมัคร พี่น้อง เพื่อนฝูง ลูกหลาน ผู้นำชุมชน ให้การช่วยเหลือ

2.2 กระบวนการของผู้ช่วยเหลือเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง แบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

2.2.1 ก่อนการหาเสียงของผู้ช่วยเหลือเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีหน้าที่ดังนี้

1) มีการประชาสัมพันธ์ของผู้ช่วยเหลือเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครในการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงประวัติ การศึกษา การทำงาน ประสบการณ์และแนวทางการพัฒนาของผู้สมัคร เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ทราบและพร้อมที่จะลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัคร ซึ่งวิธีการในการหาเสียงจะขึ้นอยู่กับผู้ช่วยเหลือเสียงเลือกตั้งว่าจะทำอย่างไรให้เป็นที่ยอมรับในตัวของผู้สมัครให้มากที่สุด

2) การสำรวจฐานคะแนนในแต่ละพื้นที่ที่จะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้ง ผู้ช่วยเสียงเลือกตั้งจะต้องทราบถึง สภาพพื้นที่ ความนิยม ทศนคติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ความต้องการของชุมชน จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในแต่ละพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ เป็นการรักษาฐานเสียงของผู้สนับสนุนให้อยู่ได้อย่างมั่นคงซึ่งฐานเสียงจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้สนับสนุนกับชาวบ้าน

3) งานติดตามข้อมูลข่าวสาร ผู้ช่วยเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร จะติดตามข้อมูลข่าวสาร การหาข่าว การสร้างข่าว การปล่อยข่าว การตอบโต้ข่าว การลงข่าว เพื่อสืบค้นหาความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้าม และความเคลื่อนไหวของฝ่ายตนเอง

4) การติดต่อประสานงานในพื้นที่ เช่น การรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครซึ่งจะมีการปราศรัย การออกเยี่ยมเยียนประชาชนในเขตเลือกตั้ง การวางแผนออกหาเสียงในแต่ละแห่ง และการแนะนำตัวของผู้สมัครในแต่ละหมู่บ้านและชุมชนต่างๆ ผู้สมัครและผู้สนับสนุนจะต้องประสานงานกันซึ่งในพื้นที่บางแห่งยากที่จะเข้าไปหาเสียงได้ทั่วถึง ผู้ช่วยเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร จึงจะต้องเป็นตัวประสานที่ดี

2. ระหว่างการหาเสียงของผู้ช่วยเหลือเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีดังนี้

2.1 ผู้ช่วยเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร ได้ใช้ป้ายประชาสัมพันธ์เบอร์ที่ผู้สมัครได้รับจากการไปสมัครรับเลือกตั้งจากคณะกรรมการการเลือกตั้งไปประชาสัมพันธ์ในการหาเสียง ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนด และนำรถยนต์ติดเครื่องขยายเสียงเข้าไปหาเสียงในที่ชุมชนต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารของผู้สมัคร ซึ่งผู้สมัครไม่สามารถออกไปประชาสัมพันธ์การหาเสียงได้โดยตรง

2.2 ผู้ช่วยเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร ได้ประชาสัมพันธ์หรือนัดหมายไว้ล่วงหน้าในการจัดเวทีกล่าว คำปราศรัย ที่ผู้ช่วยเหลือเสียงเลือกตั้งได้เตรียมการให้ผู้สมัครได้ไปปรากฏตัว เช่น

งานบวช งานแต่ง งานศพ งานวันเกิด งานประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเป็นที่รู้จัก หรือให้ประชาชนได้เข้าไปซักถามข้อข้องใจต่าง ๆ

2.3 การหาเสียงแบบการเดินทางเข้าไปในบ้าน เป็นการเข้าถึงตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นที่นิยมกันมาก โดยเฉพาะชุมชนที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นการสร้างภาพพจน์ในการเข้าถึงประชาชน และทำให้รู้สึกว่ามีใจที่ใกล้ชิดซึ่งกันและกันระดับชาวบ้านเรียกว่า “ผู้แทนคิดดิน”

2.4 ในพื้นที่การเลือกตั้งได้มีการประชาสัมพันธ์การหาเสียงทางวิทยุชุมชนซึ่งเป็นการนำข่าวสารของผู้สมัครรับเลือกตั้งไปถ่ายทอดได้ดีและเข้าถึงประชาชนเป็นจำนวนมากซึ่งพื้นที่ห่างไกลบางแห่งสามารถที่จะรับรู้การหาเสียงของผู้สมัครได้อย่างทั่วถึง

3. ในช่วงวันเลือกตั้งของผู้ช่วยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีดังนี้

3.1 การเตรียมการเพื่อชักจูงให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนน โดยการเดินเข้าไปเชิญชวนและบอกกล่าวให้ผู้มีสิทธิไปเลือกตั้งในช่วงระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ตั้งแต่เปิดหีบบัตรเลือกตั้งไปจนถึงปิดการลงคะแนนเสียง

3.2 การจัดทีมงานเพื่อติดตามผู้ที่ยังไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ยังเหลืออยู่ หรือติดตามผู้ที่เดินทางมาจากต่างจังหวัดซึ่งเป็นผู้ที่จะมาใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อเก็บตกคะแนนเสียงที่ยังไม่ได้ไปใช้สิทธิ

3.3 ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เข้าไปสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้งพร้อมทั้งตรวจสอบรายชื่อบุคคลที่ไปใช้สิทธิในแต่ละหน่วยว่าครบจำนวนหรือไม่

4. หลังวันเลือกตั้ง ผู้ช่วยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีหน้าที่ ดังนี้

4.1 พาผู้สมัครขึ้นรถกล่าวขอบคุณพี่น้องประชาชนที่ให้ความไว้วางใจให้เลือกคนได้เข้ามาเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอีกสมัย

4.2 มีการจัดเลี้ยงขอบคุณ เล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กับผู้สนับสนุนโดยให้ผู้นำชุมชน ดำเนินการ

4.3 ทั้ง 2 เขตเลือกตั้งของอำเภอชุมพลบุรี ไม่มีการร้องเรียนการกระทำผิดหรือทุจริตกฎหมายการเลือกตั้ง

2.3 กลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง สามารถอธิบายได้ดังนี้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ : กรณีศึกษา เขตการเลือกตั้งที่1 และ เขต 2

ของอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2551 ดังพอที่จะสรุปได้ดังนี้

1) จากผลการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการแจกเงิน ในพื้นที่ ก่อนการเลือกตั้ง ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งจะเข้าพบเพื่อสอบถามปัญหาและความต้องการของชุมชนกับผู้นำชุมชนมักจะพาคณะกรรมการหมู่บ้านไปขอความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น ซองขาว ซองฟ้าป่าสามัคคี รวมทั้งโครงการของ อบจ.ที่จะเข้ามาพัฒนาในพื้นที่ ซึ่งเป็นการสร้างคะแนนเสียงไว้ในเบื้องต้นทั้งผู้นำชุมชนและผู้สมัครทั้ง 2 เขต และมักจะมีการให้ความช่วยเหลือตลอด จนเมื่อจะครบวาระ 4 ปี เมื่อมีการจัดการเลือกตั้งใหม่ก็จะดำเนินการตามกระบวนการหาเสียง

สำหรับกลวิธีการแจกเงินผ่านหัวคะแนนมักจะกระทำในระหว่างการหาเสียงและในช่วงวันเลือกตั้ง ซึ่งก็ไม่มีใครทราบว่าแจกเท่าไรจนกว่าการเลือกตั้งจะสิ้นสุดคือ หลังการเลือกตั้งแล้วเสร็จก็มักจะได้ยินว่าแต่ละหมู่บ้านมีการแจกเงินรายหัวหรือครัวเรือนละเท่าใด

2) จากผลการศึกษาเกี่ยวกับประเด็น การแจกสิ่งของ ส่วนใหญ่เมื่อสมาชิกสภาจังหวัดเมื่อได้ประกาศรับรองผลแล้ว จะมีกลุ่มต่างๆ ไปขอความช่วยเหลือ เช่น กลุ่มเยาวชนขออุปการณีกีฬา โรงเรียนขอเงินในการพัฒนาโรงเรียน สื่อการเรียนการสอน ซึ่งจะเป็นไปในช่วงหลังการเลือกตั้งและประกาศรับรองผลแล้ว ในระหว่างการหาเสียง พบว่า ไม่มีการแจกสิ่งของเพราะผู้สนับสนุนเองไม่นิยมนำมาแจกเพราะเป็นการง่ายต่อการตรวจสอบของ กกต.

3) จากผลการศึกษาเกี่ยวกับประเด็น การจัดเลี้ยง พบว่า มีการจัดเลี้ยง เช่น อาหาร เครื่องดื่ม แก่ ทีมงานผู้ช่วยหาเสียงของผู้สมัคร ในระหว่างการหาเสียงและ พบว่ามีการจัดเลี้ยงเล็กๆ น้อย ๆ หลังการเลือกตั้งเสร็จสิ้น เช่น การแจกเนื้อหมู เนื้อวัว ผ่านตัวแทนผู้สมัคร

4) จากผลการศึกษาประเด็นการให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ความช่วยเหลือ วิธีการหาเสียง ของผู้สนับสนุน ส่วนใหญ่ พบว่า ในช่วงหาเสียงผู้สนับสนุนผู้สมัครจะนำผู้สมัครเข้าไปหาเสียงในพื้นที่ ซึ่งมักจะนำนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลซึ่งเป็น “ประชานิยม” มาใช้ในการหาเสียง เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เงินตอบแทนกำนัน ,ผู้ใหญ่บ้าน เบี้ยตอบแทน อาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งเป็นการอิงการหาเสียงเพื่อที่จะได้รับความนิยมนและได้คะแนนเสียงเพิ่มขึ้น

5) จากผลการศึกษาอื่น ๆ ก่อนการหาเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครมักไปเสียดายกับหมอบูรรมทั้งเกอิจาจารย์ดังว่าการสมัครในครั้งนี้อาจมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ในการลงสมัครเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและระหว่างการหาเสียงจะมีการถ่ายภาพร่วมกันกับนักการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เช่น ผู้สมัครนายก อบจ. เพื่อในการนำไปขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์พร้อมทั้ง “ โลโก้พรรคไทยรักไทย ” ที่ให้การสนับสนุน ให้เป็นที่ยอมรับและทำให้ได้คะแนนเสียง

2.4 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและสังเกตการเลือกตั้ง และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร สถานการณ์ การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ที่ผ่านมา ในการวิจัยครั้งนี้พอที่จะสรุปได้ ดังนี้

1. ประเด็น ช่วงก่อนหาเสียงพบว่า ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 1 เป็นผู้นำชุมชนและคอยให้การสนับสนุนผู้สมัครอยู่เสมอและในเขตนี้มีผู้สมัครรายเดียวมีผลงานทั้งในอดีตและในปัจจุบันเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างรายใหญ่ในอำเภอและบิดาเป็นอดีต สจ. มาก่อนทำให้เป็นที่รู้จักทั้งนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติและส่วนราชการ ซึ่งในอนาคตคาดว่าจะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตอำเภอท่าตูมและอำเภอ ชุมพลบุรี และในเขตการเลือกตั้งที่ 2 ในส่วนของผู้สมัครด้วยกันเอง 5 ราย ส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ที่ไม่เป็นที่รู้จักของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีการประสานงานกันอย่างสม่ำเสมอทั้งในอดีตและปัจจุบันเมื่อครั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดผู้นำชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มพ่อค้าช่วยสนับสนุนในการหาเสียง จึงทำให้ผู้สมัครได้รับการเลือกตั้งโดยไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยมากในการหาเสียง ประเด็นการแจกเงิน การแจกสิ่งของ การจัดเลี้ยงและการสัญญาอื่นๆ ที่นำมาใช้ในการหาเสียงมีบ้างในช่วงก่อนครบวาระ ส่วนใหญ่จะเป็นการสนับสนุนในเรื่องอื่นๆ เช่น อุปกรณ์กีฬา เสื้อกีฬา รวมทั้งงานสำคัญของหมู่บ้านและโครงการที่ได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดผ่าน ส.อบจ.ในพื้นที่

2. ประเด็น ระหว่างการหาเสียง ทั้ง 2 เขต ผู้สมัครในเขตเลือกตั้งที่ 1 มีการแข่งขัน การหาเสียงน้อย เพราะมีผู้สมัครรายเดียว มีการแจกเงินบ้างในบางหมู่บ้านที่ผู้สมัครเข้าไปไม่ถึงและ กกต.จังหวัดไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบได้ ในเขตการเลือกตั้งที่ 2 ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกได้ใช้นโยบายของพรรคการเมืองบางพรรคมาใช้ในการช่วยหาเสียง และผู้สมัครนายก อบจ. ก็มาช่วยในการหาเสียงในพื้นที่ มีการแจกเงินในบางหมู่บ้าน แต่ก็ไม่มีใครทราบว่าทำอะไร

3. ประเด็น ช่วงวันเลือกตั้ง จากการเลือกตั้งทั้ง 2 เขต เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ส่วนใหญ่จะมีเฉพาะการแจกเงินเพราะสามารถนำไปใช้จ่ายได้สะดวกและไม่ยุ่งยากเหมือนแจกสิ่งของ จากการสังเกตผู้สมัครจะลงพื้นที่โดยไปพบกับหัวหน้าคะแนนในพื้นที่ ในหมู่บ้านที่มีคะแนนเสียงสนับสนุนน้อย และจะจ่ายเงินผ่านหัวหน้าคะแนนให้ช่วยหาเสียงให้ แต่ไม่มีหลักฐานว่าแจกมากหรือน้อย

4. ประเด็น หลังวันเลือกตั้ง ส่วนใหญ่จะพบว่า มีการจัดเลี้ยงหั่วคะแนน เล็ก ๆ น้อยๆ ในบางพื้นที่และผู้สมัครจะนำรถยนต์เข้าไปในหมู่บ้านเพื่อทำการขอบคุณพี่น้องประชาชนที่ให้การสนับสนุน ผู้ที่เข้าไปขอบคุณส่วนใหญ่จะเป็นผู้ช่วยหาเสียงและผู้นำหมู่บ้าน

3. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจและประเด็นซึ่งจะนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการและกลวิธีการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่ กระบวนการช่วงก่อนการหาเสียง ระหว่างการหาเสียง ช่วงวันเลือกตั้ง และหลังวันเลือกตั้ง ประเด็นการแจกเงิน ส่วนใหญ่พบว่า การเลือกตั้งในเขตการเลือกตั้งที่ 1 และที่ 2 บางพื้นที่ไม่มีการแจกเงินเลย และมีการแจกเงินบ้างในบางพื้นที่ มีการแจกมากบ้างน้อยบ้าง ไม่เท่ากัน แต่ไม่มีหลักฐานว่ามี การแจกเท่าไร และจากการสังเกตการณ์พบว่า หมู่บ้านที่มีการแจกเงินมาก จะเข้าไปในลักษณะการหาคะแนนในหมู่บ้านที่มีคะแนนเสียงสนับสนุนน้อย “การซื้อเสียงเป็นเงินสดนั้นเป็นมาตรการขั้นสุดท้ายที่ผู้สมัครนิยมใช้กันมาก เพราะเป็นวิธีที่สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านที่ยากจน” (เศรษฐพร คูศิริพิทักษ์, 2534) หลังจากการเลือกตั้งแล้วปรากฏว่าไม่มีการร้องเรียนผลการเลือกตั้ง

2. กระบวนการและกลวิธีการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่ กระบวนการช่วงก่อนการหาเสียง ระหว่างการหาเสียง ช่วงวันเลือกตั้ง และหลังวันเลือกตั้ง ประเด็นการแจกสิ่งของ เป็นการซื้อเสียงรูปแบบหนึ่งอาจถือเป็นอามิสสินจ้าง ในพื้นที่ บางแห่ง ก็จะมีการแจกในหลายรูปแบบ เช่น การเลี้ยงสุรา อาหาร ในนามผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง และจะแจกให้บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ เพราะคนเหล่านี้จะรู้สึกผูกพันว่า เมื่อรับสิ่งของแล้วควรไปลงคะแนนให้กับผู้ที่ให้ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527) ในการเลือกตั้งในครั้งนี้ในพื้นที่อำเภอชุมพลบุรีพบว่า ไม่มีการนำสิ่งของมาแจกเพราะง่ายต่อการตรวจสอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3. กระบวนการและกลวิธีการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่ กระบวนการช่วงก่อนการหาเสียง ระหว่างการหาเสียง ช่วงวันเลือกตั้ง และ หลังวันเลือกตั้ง ประเด็นการจัดเลี้ยง จากการสัมภาษณ์ในเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 2 พบว่า ส่วนมากจะเป็นการหาเสียงโดยอาศัยทีมงานผู้ช่วยหาเสียงของผู้สมัคร เป็นการจัดตั้งทีมงานติดป้ายหาเสียง มีการแจกนามบัตร หลังจากการทำงานเสร็จก็จะมีการพักรับประทานอาหาร ในการติดตั้งป้ายส่วนมากจะต้องได้รับอนุญาตจาก อบต. หรือ เทศบาลในพื้นที่แต่ส่วนมากทีมงานหาเสียงจะไปขอติดตั้งป้ายจากผู้นำหมู่บ้าน จากการสังเกตพบว่าทั้ง 2 เขต จะใช้ทีมงานหาเสียงเป็นจำนวนมากเพื่อกระจายไปยังหมู่บ้าน

ต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมการหาเสียง ซึ่งไม่แน่ใจว่าเป็นกลุ่มห้วคะแนนในหมู่บ้านหรือไม่ ในการจัดเลี้ยงเพื่อแนะนำตัวเองของผู้สมัคร โดยผ่านผู้นำชุมชนได้ถูกกำหนดตามกฎหมายซึ่งห้ามไม่ให้มีการจัดเลี้ยงแนะนำตัวผู้สมัครในการหาเสียงก่อนการเลือกตั้ง และมีผู้สมัครบางรายได้มอบสิ่งของให้ความช่วยเหลือบางอย่างให้แก่ ชุมชน เช่น อุปกรณ์กีฬาต่างๆ เสื้อกีฬา

4. กระบวนการและกลวิธีการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่ กระบวนการช่วงก่อนการหาเสียง ระหว่างการหาเสียง ช่วงวันเลือกตั้ง และหลังวันเลือกตั้ง การให้คำมั่นสัญญา ส่วนใหญ่จะพบในเขตเลือกตั้งที่ 2 ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งได้นำนโยบายของพรรคการเมืองบางพรรคที่ดูใจ และเชื่อถือได้ และมีความสำคัญเป็นตัวช่วยให้การหาเสียงของผู้สมัครรวมทั้งการช่วยประชาสัมพันธ์การหาเสียงด้วยการถ่ายภาพร่วมกับผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของผู้สมัครและมีสถานีวิฑูชุมชนเป็นการช่วยหาเสียงเพื่อให้เข้าถึงชุมชนในพื้นที่ได้ดีกว่าคู่แข่ง จากการสัมภาษณ์ในเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 2 พบว่าในการหาเสียงของผู้สมัครบางรายสัญญาว่า จะพัฒนาสิ่งก่อสร้างต่างๆ และจะจัดสวัสดิการสังคม เช่น การเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การสร้างสาธารณประโยชน์ เพื่อแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียง ผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคนได้สร้างสาธารณประโยชน์ให้กับท้องถิ่นในเขตเลือกตั้งของตนเพื่อให้ประชาชนเห็นว่าตนได้ทำประโยชน์ให้กับสังคม โดยหวังคะแนนเสียงจากประชาชน การสร้างสาธารณประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ยังหมายรวมถึงสัญญาว่า จะสร้างให้ภายหลังที่มีการเลือกตั้งผ่านไปแล้ว (พรรคกิจ ผ่องแผ้ว, 2527) โดยใช้ห้วคะแนนช่วยประชาสัมพันธ์การหาเสียงให้กับกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ได้ทราบเป็นการสร้างคะแนนนิยมและอิงกับการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนักการเมืองระดับชาติ

5. ในเรื่องอื่นๆ ผู้นำท้องถิ่นทั้ง 2 เขต มีส่วนในการช่วยหาเสียงสนับสนุนเพราะผู้นำชุมชนที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาในแต่ละหมู่บ้านเคยอาศัยพึ่งพากัน กับผู้สมัครไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของเงินหาเสียง ความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น การแต่งงานเกี่ยวดองระหว่างกัน รวมทั้งเป็นเครือญาติฝ่ายต่างๆ ทั้ง 2 เขตผู้สมัครจะมีฐานเสียงของตนเองอยู่มากโดยเฉพาะผู้นำชุมชนและผู้นำท้องถิ่น

6. จากการสังเกตการณ์ พบว่า กลุ่มนักธุรกิจในพื้นที่บางแห่งเป็นผู้นำชุมชน ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเรื่องผลประโยชน์ระหว่างผู้สมัคร เป็นส่วนสำคัญในการหาเสียงผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้ง 2 เขต เพราะเป็นส่วนในการสนับสนุนในเรื่องของเงินทุนที่จะนำไปใช้ในการหาเสียง ซึ่งเมื่อได้รับเลือกตั้งแล้ว มักจะนำโครงการต่างๆ ที่ได้รับอนุมัติมาให้กลุ่มนักธุรกิจดำเนินการ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระบบอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน โดยแต่ละพื้นที่ที่ผู้นำชุมชนจะเสนอโครงการพัฒนาในพื้นที่ของตนผ่านไปยังผู้สมัครต่อไป เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและยั่งยืน โดยผู้อุปถัมภ์มีภาระหน้าที่ดูแลความทุกข์สุขของผู้ได้อุปถัมภ์ ในขณะที่ผู้ได้อุปถัมภ์ก็มีหน้าที่ทางศีลธรรมที่ต้อง

รับใช้บริการ และให้ความจงรักภักดีแก่ผู้อุปถัมภ์ (เกษียร เตชะพีระ, 2540) จากการสังเกตการณ์ในอดีตผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้มีฐานะทางการเงินได้มีการปล่อยเงินกู้ให้กับผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในพื้นที่หรือหมู่บ้านที่มีการเลือกตั้งในเขตการเลือกตั้งของตนเอง เพื่อเป็นฐานเสียงให้กับตนเอง และมีการลดหย่อนหรือการผ่อนชำระให้หากตนเองได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

7. จากการสังเกตการณ์ พบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตการเลือกตั้งที่ 1 เป็นผู้สมัครรายเดียว เป็นผู้มีการศึกษา มีมนุษยสัมพันธ์ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีผลงานทั้งในอดีตและปัจจุบัน เป็นนักธุรกิจผู้มั่งคั่งลงสมัคร (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2534)ของอำเภอชุมพลบุรี และอดีตบิดาเคยเป็นกำนันและเป็นอดีตสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาก่อนและเป็นผู้มีอำนาจและอิทธิพลในพื้นที่ ทำให้เป็นที่รู้จักมากทั้งในการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติ และในการเลือกตั้งทั้ง 2 เขต ผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยส่วนตัวมีการออกพบปะประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ รู้จักเป็นการส่วนตัวกับผู้สนับสนุนมากในพื้นที่ จึงทำให้ได้รับการเลือกตั้ง

ก่อนการเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้จัดหาผู้สมัครจากที่อื่นที่ไม่ได้มีชื่อเสียงจากที่อื่น มาลงสมัครในพื้นที่ที่ตนเองรับสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ครบตามจำนวนผู้สมัครและได้เบอร์ที่ต้องการ การหาเสียงการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในเขตเลือกตั้งที่ 1 และเขตเลือกตั้งที่ 2 มีการแข่งขันในการหาเสียงค่อนข้างน้อย เพราะผู้สมัครเลือกตั้งเขตที่ 1 มีเพียงเบอร์เดียว ส่วนในเขตเลือกตั้งที่ 2 มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง 5 คน โดยมีผู้สมัครนอกเขตเลือกตั้งไปลงสมัครรับเลือกตั้ง (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2534) ซึ่งเป็นคู่แข่งที่ไม่ได้มีฐานเสียงในพื้นที่ทำให้ได้รับการเลือกตั้ง (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2534: 218) ได้กล่าวว่าสำหรับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันปรากฏว่าประชาชนยังขาดความตื่นตัวทางการเมืองมาก ในหมู่ประชาชนที่มีการศึกษามากเคยแยกต่อการเลือกตั้ง เพราะไม่พอใจต่อระบบการเลือกตั้งและมองไม่เห็นว่าจะได้อะไรจากการเลือกตั้ง สำหรับประชาชนที่ไร้การศึกษาหรือยากจนมักจะยอมขายสิทธิการเลือกตั้งของตน โดยยอมรับเงินเพียงเล็กน้อยเพื่อแลกเปลี่ยนกับการไปออกเสียง

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการและกลวิธีการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ในส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ที่มีการศึกษา มีมนุษยสัมพันธ์ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีผลงานทั้งในอดีตและปัจจุบัน การรู้จักเป็นการส่วนตัวกับผู้สนับสนุนมาก เคยอาศัยพึ่งพากัน มีการออกพบปะประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ ผู้สมัครได้นำนโยบายของพรรคการเมืองบางพรรคมีความสำคัญและเป็นตัวช่วยในการหาเสียงของผู้สมัคร รวมทั้งการประชาสัมพันธ์การหาเสียงของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง การถ่ายภาพร่วมกับนักการเมืองท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของผู้สมัครกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น มีส่วนช่วยในการหาเสียงสนับสนุน เพราะนักการเมืองท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาในแต่ละหมู่บ้าน

จะมีฐานเสียงของตนเองอยู่มากทั้งเป็นเครือข่ายที่พี่น้อง เพื่อนฝูง คนสนิท รวมทั้งความสัมพันธ์ต่อครอบครัว โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมืองของไทยเป็นความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์กับผู้ได้อุปถัมภ์ (Patron & Client relation) ระบบอุปถัมภ์หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 ฝ่ายต่างสถานภาพ โดยฝ่ายที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า จะใช้อำนาจและปัจจัยต่างๆ ให้ความคุ้มครองต่ออีกฝ่ายหนึ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า ซึ่งฝ่ายหลังจะตอบแทนโดยการช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ไป และอุทิศตัวเพื่อรับใช้ผู้อุปถัมภ์ (เสนีย์ คำสุข, 2532)

4. ข้อเสนอแนะ

รายงานการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะทั้งในการนำผลการวิจัยไปใช้ข้อเสนอแนะสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในโอกาสต่อไปตามลำดับดังนี้

4.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

4.1.1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จะต้องมิจิตสำนึกและมีความตระหนักในหน้าที่ของตนเอง ตามกฎหมาย การตรวจสอบสิทธิการเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การไม่ซื้อสิทธิขายเสียง และคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของห้วกะแนนในการที่หาเสียงให้กับผู้สมัครที่ทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งถ้ามีโอกาส หรือไม่มี ความจำเป็นจริง ๆ

4.1.2 สิ่งที่มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องคำนึงถึง คือพิจารณาเลือกผู้สมัครที่ดีที่สุดโดยอาจจะพิจารณาจาก ความรู้ความสามารถ ทั้งด้านส่วนตัว และสังคมทั่วไป ซึ่งเรามั่นใจแล้วว่าจะเป็นบุคคลที่เราคาดหวังให้เป็นตัวแทนที่ดีที่จะเข้าไปทำหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น ได้อย่างแท้จริง

4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

4.2.1 ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นส่วนหนึ่งเพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองท้องถิ่น ได้ศึกษาข้อมูลต่างๆ รวมถึงกระบวนการและกลวิธีการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง ที่มีผลต่อการเลือกตั้ง รวมทั้งคุณลักษณะบุคคลที่เป็นผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้เป็นเรื่องในการตัดสินใจเลือกตั้งก่อนที่จะลงรับสมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่น

4.2.2 นอกจากนี้อาจจะเป็นประโยชน์และประสบการณ์ พัฒนาบุคลิกภาพและคุณสมบัติ ตลอดจนวิสัยทัศน์ทางการเมืองให้ถูกใจประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนงานสร้างฐานการเมือง ด้วยการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียงและความนิยมของประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ได้รับชัยชนะการเลือกตั้งในโอกาสต่อไป

4.2.3 การวางแผนหาเสียงระยะยาว การวางแผนยุทธศาสตร์ในการหาเสียงผู้ที่จะต้องจะได้รับเลือกตั้งจะต้องคิดอยู่ตลอดเวลาการหาเสียงอย่างเป็นทางการเป็นเพียงการหาเสียงพิเศษเพิ่มเติม จากที่กระทำอยู่เป็นประจำ

4.3 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง

ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่หาเสียงช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้รับการเลือกตั้ง เปรียบเสมือนตัวกลางในการประสานงานระหว่างผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งเป็นบุคคลที่มีญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงมาก เป็นที่นับถือของประชาชน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนั้นผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งควรที่จะวางตัวเป็นกลางในการช่วยหาเสียงแทนผู้สมัครและไม่ยุยงส่งเสริมให้ร้ายฝ่ายตรงข้าม ซึ่งบางครั้งยังไม่มีข้อมูลความเป็นจริง ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่ต้องคำนึงถึงการแจกเงินซื้อเสียง

4.4 ข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้ง

4.4.1 งานวิจัยนี้ น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งสามารถนำข้อมูลและประเด็นที่ค้นพบในการวิจัยไปพิจารณาปรับปรุงพัฒนาวิธีการจัดการเลือกตั้งในระดับต่างๆ ที่เคยเกิดปัญหา ไม่ว่าจะป็นกรณีกระทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง การตรวจสอบการซื้อสิทธิขายเสียง การเผยแพร่ความรู้ที่มีความจำเป็นสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนหวั่นไหวที่คอยเป็นผู้ให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในการกระทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง การดูแลสอดส่องป้องกันการกระทำผิด เช่น การใช้เงินซื้อเสียง การแจกสิ่งของ การจัดเลี้ยงแนะนำตนเองของผู้สมัคร ซึ่งมักจะใช้รูปแบบที่แยบยลหลบเลี่ยงกฎหมาย ดังกล่าว

4.4.2 ข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาวิจัยนี้น่าจะนำไปเป็นประโยชน์ ในการนำไปเพื่อการจัดการเลือกตั้งให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

4.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

4.5.1 ควรมีการศึกษาในส่วนของรูปแบบกระบวนการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อศึกษาข้อมูลแบบเจาะลึกถึงปัจจัยที่แท้จริงที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะเกิดจากจิตสำนึกในตนเองหรือการ ไปเลือกตั้งเพราะมีสิ่งจูงใจให้ไปเลือกตั้ง เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

4.5.2 ควรมีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดว่าแตกต่างกันอย่างไร

4.5.3 ควรศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงานจัดการเลือกตั้งเพื่อให้มีการ
ซื้อสิทธิหรือขายเสียงให้น้อยลง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล ทองธรรมชาติ (2511) *การเมืองแบบอเมริกัน* พระนคร ก้าวหน้า
- _____ . (2514:70) *รัฐสภาในระบบการปกครองของไทย* พระนคร สมาคมสงเคราะห์ กมล
- สมวิเชียร (2516) *ประชาธิปไตยกับสังคมไทย* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2530:6) *รายงานการวิจัยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทน*
ราษฎร พ.ศ. 2529 กรุงเทพมหานคร ส่วนท้องถิ่น
- กองบรรณาธิการ “*กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ*” *วารสารกำนัน –*
ผู้ใหญ่บ้าน (3 ธันวาคม 2545) : 3
- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2545
- หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0311.2/ว2145 ลงวันที่ 4 ส.ค.2542
- จรูญ สุภาพ (2514: 333) *หลักรัฐศาสตร์* พระนคร ไทยวัฒนาพานิช
- _____ (2527:21) “*รายงานการวิจัยประเมินผลพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง*
การบริหารการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งแทน
ตำแหน่งที่ว่างของจังหวัดบุรีรัมย์ 28 สิงหาคม 2526” กรุงเทพมหานคร เจ้าพระยา
- การพิมพ์*
- จิรายุทธ วัจนรัตน์ (2525) “*การไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง : ศึกษากรณีผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งซ่อม*
สภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2524 เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร”
วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จิรวรรณ สร้อยน้ำ (2518) “*มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา*”
วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ณรงค์ สินสวัสดิ์ (2522: 110-117) *จิตวิทยาการเมือง* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ดำรง ดีสกุล (2537:ค) “*การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง: ศึกษากรณี การให้รางวัล*
ในการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง” *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต*
ภาควิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า
- ทินพันธุ์ นาคะตะ (2517: 8- 21) “*ประชาธิปไตย : ความหมายปัจจัยเอื้ออำนวยการสร้างจิตสำนึก*”
วารสารธรรมศาสตร์ (3 กุมภาพันธ์ 2517) :
- ปรีมาวุธ อติศักดิ์ (2519) *วัฒนธรรมการเมืองกับการพัฒนาการเมืองไทย* กรุงเทพมหานคร แพร่พิทยา
- ปิยพันธ์ บึงเมือง (2522) “*ปัญหาพฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้งในระบบการเมืองไทย : ศึกษา*

เฉพาะกรณีการเลือกตั้งทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2531”
 วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2526) *ข่าวสารการเมืองของคนไทย* กรุงเทพมหานคร เจ้าพระยาการพิมพ์
 ไพรัตน์ เตชะเสถียร (2525:ค) “การออกเสียงเลือกตั้งในอำเภอป่าดิว : ศึกษากรณีการไปใช้สิทธิ
 เลือกตั้งในอัตราสูง” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการ
 ปกครองจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“พระราชบัญญัติสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2542” (2542, 10 มีนาคม)

ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา เล่ม 116 ตอน 15 ก หน้า 8

“พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2546” (2546, 5
 มกราคม) *ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา* เล่ม 121 ตอน 1 ก หน้า 1

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550” (2550, 1 ตุลาคม) *ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา*
 เล่ม 124 ตอน 47 ก หน้า 1

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสุรินทร์ (2548) “ข่าวประชาสัมพันธ์ เรื่อง ผล
 การเลือกตั้ง นายก อบต. และ ส.อบต. 99 แห่ง” ฉบับที่ 4 สิงหาคม 2548 เมื่อ
 วันที่ 31 กรกฎาคม 2548

สถิต นิยมญาติ (2524) *สังคมวิทยาการเมือง* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
 สมบัติ วงศ์ศิริรัตน์ (2519:307-310) *การศึกษาวัฒนธรรมการเมืองและพื้นฐานบางแง่ของ
 วัฒนธรรมการเมืองไทย* กรุงเทพมหานคร แพร่พิทยา

สุพล สายพันธ์ (2519) “การเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชนในกรุงเทพ
 ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งผู้ว่า ร่องผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. 2518” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ข – ค.

อมร อนันตชัย (2535) “ปัญหาการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมของประชาชนในส่วนภูมิภาค”
 ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาการเมืองส่วนภูมิภาคและชนกลุ่มน้อย* หน่วยที่ 4
 : 188 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์

นายดำรง แสงผล (2551,10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี

สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการกำนันตำบลกระเบื้อง

นายวุฒิพงษ์ ศาลางาม (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี

สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านขุนหาร
ตำบลกระเบื้อง

นายวิชัย เย็นรัมย์ (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี

สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหนอง
พิมานเหนือตำบลกระเบื้อง

นายไว โสมภูถ (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย

สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ที่ทำการกำนันบ้านแสนสุขตำบลชะวีก

นายสำเร็จ อินอุไร (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย

สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านชะวีกตำบลชะวีก

นายเสมียน เดชบุญ (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย

สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านโนนจานตำบลชะวีก

นายสา ทั้งทอง (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี

สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการกำนันตำบลสระขุด

นางดาว ทองนอก (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย

สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านสำโรง ตำบลสระขุด

นายสมดี ปะโคทั้ง (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย

สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านตั้งใจ ตำบลสระขุด

นายศिला กระแสโสม (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย

สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านกะทะ ตำบลเมืองบัว

นายบุญยง ราชโสม (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย

สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหัววัว ตำบลเมืองบัว

นายสุดใจ แสงอรุณ (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอชุมพลบุรี

สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านโพธิ์เงิน

ตำบลเมืองบัว

นายหา ศรีอัยศรี (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย

สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการตำบลศรีณรงค์

นางบุญศรี คอนเพชร (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย

สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านยางน้อย ตำบลศรีณรงค์

- นายสมร ลุนลาด (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย
 สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านโคกเม็ก
 ตำบลศรีณรงค์
- นายสมุทร กุศมาศูญ (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี
 สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านโนนพิลา
 ตำบลหนองเรือ
- นายศिला มาลาถ้ำ (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย
 สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านดงยาง
 ตำบลหนองเรือ
- นายบัวลา สมพินิจ (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี สัมภาษณ์โดย
 สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านโนนสีดา ตำบลหนองเรือ
- นางกัญญา เกษแก้ว (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี
 สัมภาษณ์โดย ส.อ.ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านโนนสมบูรณ
 ตำบลไพรขลา
- นายเชิดพงษ์ ทับแก้ว (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี
 สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการกำนัน ตำบลไพรขลา
- นายดก ไชยทอง (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี
 สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านโนนโพธิ์
 ตำบลไพรขลา
- นายขอนแก่น สุรदार (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี
 สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านยางปกริมย์
 ตำบลนาหนองไผ่
- นายเสาร์ กล้าวิเศษ (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี
 สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการกำนันตำบลนาหนองไผ่
- นายนัด จงใจงาม (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี
 สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านฝักนึ่ง
 ตำบลนาหนองไผ่
- นายสมบูรณ ทุมทอง (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี
 สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป ปรีเวสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านตึกชุม
 ตำบลชุมพลบุรี

นายสมเกียรติ วงศ์สุนทร (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี

สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป บริเวณสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านโนนสาย

ตำบลชุมพลบุรี

นายมงคลรัตน์ จิงสุรกิจ (2551, 10 พฤษภาคม) เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอชุมพลบุรี

สัมภาษณ์โดย สิบเอก ประทีป บริเวณสังข์ สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านชุมพลบุรี

ตำบลชุมพลบุรี

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

กระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ : กรณีศึกษา เขตเลือกตั้งที่ 1 และ 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง วัตถุประสงค์เป็นคำร้อยละ
 - ตอนที่ 2 กระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่
 - 2.1 กระบวนการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง
 - 2.2 กลวิธีของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง
2. กรุณาตอบตามความคิดเห็นและครบถ้วนทุกข้อ
3. คำตอบของท่านจะเก็บไว้เป็นความลับจะนำไปใช้เฉพาะงานวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น
4. ขอขอบคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์งานวิจัยในครั้งนี้ที่กรุณาและอนุเคราะห์ให้ข้อมูล

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง
 ส.อ. ประทีป ปรีเวสซ์
 ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำแนะนำ : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [] ที่ตรงกับข้อมูลของท่านหรือกรอกข้อความลงในช่องว่าง

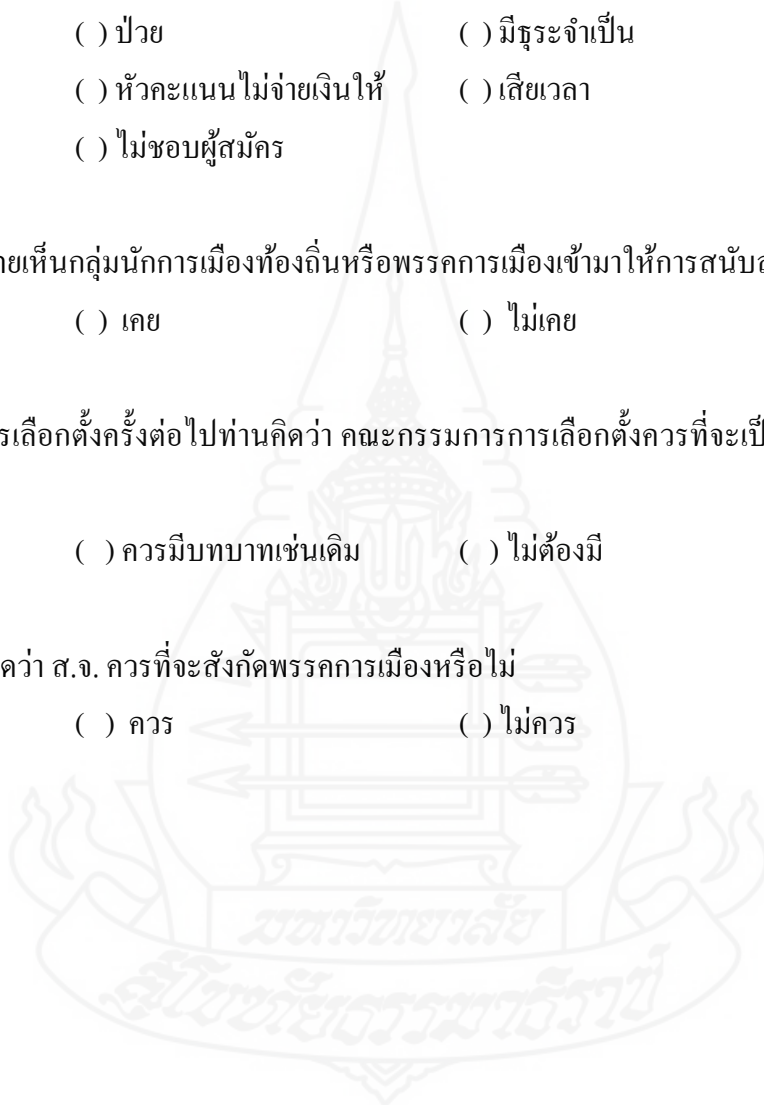
1. เพศ		
☐ 1. ชาย	☐ 2. หญิง	
2. อายุ		
☐ 40 – 60 ปี		
☐ 61 - 80 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น/ปลาย	
☐ ปริญญาตรีขึ้นไป		
☐ อยู่ตั้งแต่เกิด		
4. ศาสนา		
☐ พุทธ	☐ คริสต์	☐ อิสลาม
5. อาชีพ		
☐ เกษตรกร	☐ อาชีพอื่น ๆ	
8. รายได้		
☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท		
☐ 5,000 - 15,000 บาท		
9. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน)		
☐ 1-5 ปี		
☐ 6-10 ปี		

ตอนที่ 2 กระบวนการของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () ที่ท่านเห็นด้วยและตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ในการเลือกตั้ง ส.จ. ครั้งที่ผ่านมา (20 มีนาคม 2551) ท่านไปใช้สิทธิหรือไม่
 ไป ไม่ไป
2. ในการเลือกตั้งท่านไปเพราะ
 หัวคะแนนจ่ายเงินให้ ผู้สมัครทำประโยชน์ให้
 ผู้นำท้องถิ่นชี้แนะ ไปเลือกตั้งเอง
3. ในการเลือกตั้งที่ผ่านมา ท่านทราบหรือไม่ว่ามีการซื้อเสียง
 ทราบ ไม่ทราบ
4. ถ้าท่านได้รับการแจกเงินหรือสิ่งของจากหัวคะแนนเพื่อลงคะแนนให้ผู้สมัครคนใด
 ต้องลงคะแนนให้ผู้สมัครคนนั้น ไม่ได้ลงคะแนนให้
 อื่น ๆ
5. ในการหาเสียงของผู้สมัคร ส.จ. ที่ผ่านมา ท่านได้เคยฟังการหาเสียงของผู้สมัครในที่ชุมชนหรือไม่
 เคย ไม่เคย
6. ในการเลือกตั้ง ส.จ. ที่ผ่านมาได้มีพรรคการเมืองหรือหัวคะแนนได้มาช่วยผู้สมัครหาเสียงด้วยหรือไม่
 มี ไม่มี
7. ในการเลือกตั้ง ส.จ. ที่ผ่านมา ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้สัญญาหรือมีข้อเสนอในการหาเสียงหรือไม่
 มี ไม่มี

8. ในการเลือกตั้ง ส.จ. ที่ผ่านมามีท่านเลือกตั้งด้วยวิธีการใด
- () เลือกเป็นพรรค () เลือกผู้สมัครเป็นรายบุคคล
() เลือกเป็นพรรคและผู้สมัคร () เลือกเพราะหัวหน้าคณะแนวจ้าง
9. ท่านคิดว่าการไปเลือกตั้งของท่านในครั้งนี้ใดครั้งหนึ่งเพราะ
- () ป่วย () มีธุระจำเป็น
() หัวหน้าคณะไม่จ่ายเงินให้ () เสียเวลา
() ไม่ชอบผู้สมัคร
10. ท่านเคยเห็นกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นหรือพรรคการเมืองเข้ามาให้การสนับสนุนผู้สมัครหรือไม่
- () เคย () ไม่เคย
11. ในการเลือกตั้งครั้งต่อไปท่านคิดว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งควรที่จะเป็นผู้ดูแลการเลือกตั้งหรือไม่
- () ควรมีบทบาทเช่นเดิม () ไม่ต้องมี
12. ท่านคิดว่า ส.จ. ควรที่จะสังกัดพรรคการเมืองหรือไม่
- () ควร () ไม่ควร

ตอนที่ 3 กลวิธีของผู้ช่วยเหลือเสียงเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ท่านเห็นด้วยและตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุดหรือเติมข้อความตามความเป็นจริง

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1) ถ้าท่านคิดว่ากลวิธีของผู้ช่วยเหลือเสียงเลือกตั้งที่สำคัญที่สุดก่อนการเลือกตั้ง ส.จ. มากน้อยเพียงใด					
1.1 แจกเงิน					
1.2 แจกสิ่งของ					
1.3 มีการจัดเลี้ยงหาเสียงช่วยผู้สมัคร					
1.4 สัญญาว่าจะให้ความช่วยเหลือ					
2) ถ้าท่านคิดว่าวิธีการใดของหัวคะแนนที่สำคัญที่สุดระหว่างการเลือกตั้ง การเลือกตั้ง ส.จ. มากน้อยเพียงใด					
2.1 มีความน่าเชื่อถือ					
2.2 เคยพึ่งพาอาศัยกัน					
2.3 เป็นเพื่อนสนิทกัน					
2.4 เป็นเครือญาติที่สนิทกัน					
3) ถ้าท่านคิดว่าวิธีการใดของหัวคะแนนที่สำคัญที่สุดในช่วงลงคะแนนเลือกตั้ง ในการเลือกตั้ง ส.จ. มากน้อยเพียงใด					
3.1 มีกลุ่มนักการเมืองให้การสนับสนุนหาเสียง					
3.2 ใช้บุคคลของพรรคการเมืองหาเสียงช่วย					

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.3 ใช้ห้วคะแนนจ่ายเงินแทนผู้สมัคร					
3.4 มีการใช้ห้วคะแนนบล็อคห้วคะแนนไม่ให้จ่ายเงิน					
3.5 ใช้ผู้นำท้องถิ่นติดต่อกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง					

ปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ.....

.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ.....

.....

แบบสัมภาษณ์

กระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ : กรณีศึกษา เขตเลือกตั้งที่ 1 และ 2 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำแนะนำ: โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [] ที่ตรงกับข้อมูลของท่านหรือกรอกข้อความลงในช่องว่าง

1. เพศ

[] 1. ชาย [] 2. หญิง

2. อายุ

[] 40 - 60 ปี

[] 61 - 80 ปี

3. ระดับการศึกษา

[] ประถมศึกษา [] มัธยมศึกษาตอนต้น/ปลาย

[] ปริญญาตรีขึ้นไป

[] อยู่ตั้งแต่เกิด

4. ศาสนา

[] พุทธ [] คริสต์ [] อิสลาม

5. อาชีพ

[] เกษตรกร [] อาชีพอื่น ๆ

8. รายได้

[] ต่ำกว่า 5,000 บาท

[] 5,000 - 15,000 บาท

9. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)

[] 1-5 ปี

[] 6-10 ปี

ตอนที่ 2 กระบวนการและกลวิธีสำคัญของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์

2.1 กระบวนการของผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง

1.1 ช่วงก่อนการหาเสียง ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งมี กระบวนการหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

1.2 ระหว่างการหาเสียง ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งมี กระบวนการหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

1.3 ช่วงวันเลือกตั้ง ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งมี กระบวนการและกลวิธีสำคัญหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

1.4 หลังวันเลือกตั้ง ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งมี กระบวนการหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

กระบวนการอื่น ๆ.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ.....

2.2 กลวิธีของผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ในการแสวงหาและรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้ง

1.1 ช่วงก่อนการหาเสียง ผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งมี กลวิธีสำคัญหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัคร เช่น การแจกเงิน การแจกสิ่งของ การจัดเลี้ยง การให้คำมั่นสัญญา และอื่น ๆ อย่างไรบ้าง

1.2 ระหว่างการหาเสียง ผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งมี กลวิธีสำคัญหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัคร เช่น การแจกเงิน การแจกสิ่งของ การจัดเลี้ยง การให้คำมั่นสัญญา และอื่น ๆ อย่างไรบ้าง

1.3 ช่วงวันเลือกตั้ง ผู้ช่วยเหลือเลือกตั้งมี กลวิธีสำคัญหาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัคร เช่น การแจกเงิน การแจกสิ่งของ การจัดเลี้ยง การให้คำมั่นสัญญา และอื่นๆ อย่างไรบ้าง

1.4 หลังวันเลือกตั้ง ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งมี กลวิธีสำคัญหาเสียงเลือกตั้งให้กับ
ผู้สมัครเช่น การแจกเงิน การแจกสิ่งของ การจัดเลี้ยง การให้คำมั่นสัญญา และอื่นๆ อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

กลวิธีอื่น ๆ.....

.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ.....

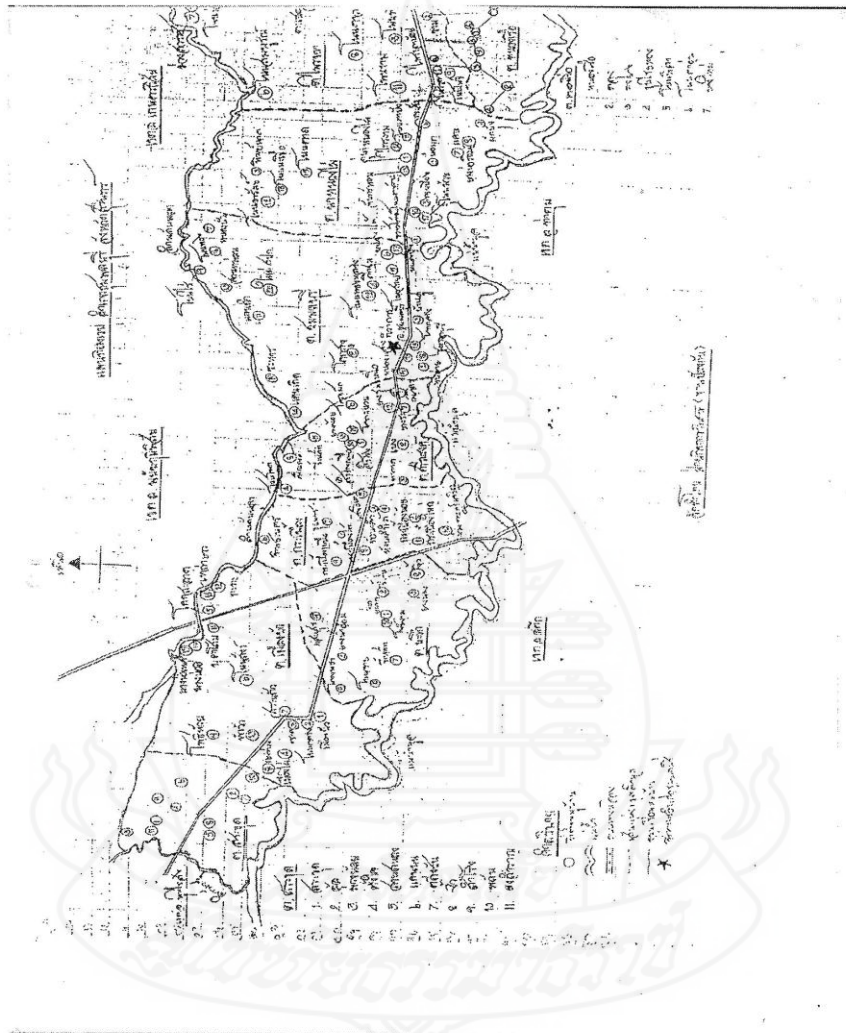
.....

.....

ภาคผนวก ข
แผนที่อำเภอชุมพลบุรี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	สิบเอกประทีป ปริเวสังข์
วัน เดือน ปีเกิด	26 ตุลาคม 2514
สถานที่เกิด	ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2539
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
ตำแหน่ง	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

